

Noora Ellonen

**POLIISIN TIETOOON TULLUT
RASISTINEN RIKOLLISUUS
SUOMESSA 2005**

**Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 53
2006**

Poliisiammattikorkeakoulu
Espoo 2006

Noora Ellonen

POLIISIN TIEToon TULLUT RASISTINEN RIKOLLISUUS SUOMESSA 2005

ISSN 1455-8289

ISBN 951-815-119-9

Taitto: Ilona Sirpoma

Edita Prima Oy, Helsinki

KIITOKSET

Kiitokset hankkeen ohjausryhmän jäsenille: Juha Kääriäinen, Antti Nyström, Jorma Laitinen, Pia Holm, Markku Heiskanen, Lotta Lampela ja Marja Wahlberg. Erityinen kiitos Antti Nyströmille aineiston poiminnasta sekä opastuksesta aineiston käytössä.

Selvityksen rakenne perustuu pitkälti vuosien 2003 ja 2004 vastaaviin selvityksiin. Myös tekstin osalta on paljon hyödynnetty aiempien selvitysten kirjoituksia. Erityinen kiitos ja maininta selvitysten tekijälle, Tuunia Keräselle.

TIIVISTELMÄ

Tässä selvityksessä kartoitettiin vuonna 2005 Suomessa tapahtuneita poliisin tietoon tulleita rasistisia rikoksia. Rasistisella rikoksella tarkoitetaan selvityksessä rikosta, jossa henkilö on joutunut rikoksen uhriksi sen johdosta, että hän ihonväriltään, rodultaan tai etniseltä alkuperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Selvityksen aineistona on käytetty poliisiasiain tietojärjestelmästä (PATJA) poimittuja rikosilmoituksia, jotka täyttävät tietyt ehdot. Selvityksen tiedot perustuvat siis rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin.

Selvityksen perustella vuonna 2005 poliisiasiain tietojärjestelmään kirjattiin yhteensä 669 rasistista rikosta. Määrä on selvästi enemmän kuin edellisvuosina. Yleisin rasistinen rikos oli aikaisempien vuosien tapaan pahoinpitely. Yhteensä pahoinpitelyn yrityksiä ja eriasteisia pahoinpitelyitä oli lähes puolet rasistisista rikoksista. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja vahingonteko. Tavallisin tapahtumapaikka rasistiselle rikokselle oli julkinen ulkoilmapaikka kuten tie, katu, tori tai puisto, jossa tapahtui yli kolmannes rasistisista rikoksista. Suurin osa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana (62 %).

Valtaosa (yli 70 %) rasistisista rikoksista kohdistui ulkomaalaisiin tai ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin. Noin 5 % rikoksista uhrina oli romani. Lähes puolet rasististen rikosten uhreista oli Suomen kansalaisia. Seuraavaksi eniten uhrien joukossa oli somalialaisia, venäläisiä ja turkkilaisia. Myös syntymämaatietojen mukaan erottuivat samat ryhmät. Suurin osa (73 %) rasististen rikosten uhreista oli miehiä. Iältään uhrin olivat nuorehkoja; lähes 90 % rikoksista tapahtui 15–44-vuotiaille.

Myös rasistisista rikoksista epäillyistä suurin osa (yli 85 %) oli miehiä. Lähes 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita. Epäillyistä suurin osa oli suomalaisia. Joka viides rikos oli uhrille tuntemattoman henkilön tekemä. Noin 15 % tapauksissa kyse oli asiakassuhteesta ja 12 % naapurisuhteesta. Joka viidennessä tapauksessa epäilty ei ollut tiedossa. Puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaisesta väestöstä asuukin.

Tyypillisin rasistinen rikos vuonna 2005 oli nuorten miesten öiseen aikaan kadulla tekemä pahoinpitely, jossa oli useita asianosaisia sekä tekijä/t ja uhri/t toisilleen tuntemattomia. Muita tyypillisiä rasistisia rikoksia olivat naapureiden väliset kunnianloukkaukset ja laittomat uhkaukset sekä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden omistamiin ravintoloihin kohdistuneet vahingonteot.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	4
1. JOHDANTO.....	6
1.1 Rasismien käsitteestä.....	7
1.2 Rasistinen rikos.....	8
1.3 Rasistinen rikollisuus Suomessa tilastojen mukaan.....	8
1.4 Rasistinen rikollisuus Suomessa uhritutkimusten mukaan.....	10
1.5 Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa.....	11
1.6 Suomen perinteiset vähemmistöt.....	13
1.7 Suomalaisten etniset asenteet.....	14
2. SELVITYKSEN TOTEUTUS.....	16
2.1 Rasistisen rikoksen määritelmä tässä selvityksessä.....	16
2.2 Rikosilmoitukset tutkimusaineistona.....	17
2.3 Aineiston muodostaminen.....	17
3. RASISTISET RIKOKSET VUONNA 2005.....	20
3.1 Rikosnimikkeet.....	20
3.2 Rasismiluokituksen käytöstä.....	23
3.3 Rasististen rikosten tapahtumapaikat.....	24
3.4 Rasististen rikosten tapahtuma-ajat.....	25
3.5 Rasistiset rikokset tapahtumapaikan ja -ajan mukaan.....	27
4. RASISTISTEN RIKOSTEN VERTAILUA VUOSINA 2003, 2004 JA 2005.....	29
4.1 Rasististen rikosten määrän kehitys.....	29
4.2 Tapahtumapaikat ja tapahtuma-ajat rasististen rikosten mukaan vuosina 2003, 2004 ja 2005.....	31
5. RASISTISTEN RIKOSTEN UHRIT.....	33
5.1 Uurit ja sukupuoli.....	37
5.2 Uhrin ja epäillyn suhde rasistisissa rikoksissa.....	40
6. EPÄILLYT RASISTISISSA RIKOKSISSA.....	43
7. RASISTISTEN RIKOSTEN ALUEELLISTA TARKASTELUA.....	48
8. TYYPILLISET RASISTISET RIKOKSET.....	54
9. LOPUKSI.....	59
ENGLISH SUMMARY.....	63
SVENSK RESUMÉ.....	68
LÄHTEET.....	73
LIITE 1.....	75
Aineiston muodostaminen rasismiselvityksissä 1997–2005.....	75
LIITE 2.....	77
Pöiminnassa mukana olleet rikosnimikkeet (pöimintaehto 3).....	77
LIITE 3.....	79
Muuttujien luokituksista.....	79
LIITETAULUKKO 1. Päärikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (yleisyysjärjestyksessä).....	82
LIITETAULUKKO 2. Rasististen rikosten uhrien kansalaisuudet (yleisyysjärjestyksessä).....	83
LIITETAULUKKO 3. Rasististen rikosten uhrien syntymämaat (yleisyysjärjestyksessä).....	84

1. JOHDANTO

Suomi pysyi syrjässä kansainvälisistä muuttovirroista aina 1980- ja 1990-lukujen vaihteeseen saakka. Vuonna 1981 maahanmuutto kääntyi ensimmäistä kertaa maastamuuttoa voimakkaammaksi, mutta vielä tuolloin suurin osa tulijoista oli Ruotsista tulevia paluumuuttajia. Vasta 1990-luvulle tultaessa varsinainen maahanmuutto alkoi yleistyä. Vuosina 1989–1991 Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä kasvoi kolme kertaa niin paljon kuin se oli kasvanut koko 1980-luvun aikana. Vuonna 1991 saavutettiin huippuvuosi, jolloin Suomeen muuttaneista 19 001 ihmisestä 13 238 oli ulkomaan kansalaisia. Siitä lähtien maahanmuutto on jatkunut selvästi maastamuuttoa korkeammalla tasolla, vaikka vuosittaiset kokonaismäärät ovat olleet vuotta 1991 pienemmät. (Lepola 2000, 18–19.)

On sanottu, että Suomi muuttui tuolloin monokulttuurisesta maasta monikulttuuriseksi maaksi, jossa erilaiset kulttuurit kohtaavat toisensa (Lepola 2000, 19). Sen myötä myös erilaiset ristiriidat yleistyivät. Vaikka Suomessa ei ole koskaan ollut mittavaa ulkomaalaisvastaista liikehdintää, ei maahanmuuttajien sopeutuminen Suomeen ja suomalaisten sopeutuminen maahanmuuttajiin ole sujunut ongelmitta. Osansa rasistisesta kohtelusta ovat saaneet niin ulkomaalaissyntyiset maahanmuuttajat kuin Suomen perinteiset vähemmistötkin.

Tässä selvityksessä kartoitetaan vuonna 2005 tapahtuneita poliisin tietoon tulleita rasistisia rikoksia. Rasistisilla rikoksilla tarkoitetaan tässä rikoksia, joissa on ollut rasistinen motiivi tai jotka sisältävät rasistisia piirteitä. Selvityksen tarkoituksena on kuvailla tyypillisiä rasistisia rikoksia, niiden uhreja ja rikoksista epäiltyjä. Rasistisia rikoksia tarkastellaan myös alueellisen jakautumisen näkökulmasta. Selvityksen aineistona ovat poliisi-asiaintietojärjestelmästä¹ (PATJA) tietyin ehdoin poimitut rikosilmoitukset. Selvitys on tehty Poliisiammattikorkeakoulussa sisäasiainministeriön toimeksiannosta ja on jatkoa aikaisemmille selvityksille (Sisäasiainministeriö 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2003 sekä Keränen 2005a; 2005b). Näistä ennen vuotta 2003 tehdyt selvitykset eivät ole täysin vertailukelpoisia vuoden 2003 jälkeen tehtyjen selvitysten kanssa, sillä aineistot ovat muodostettu eri vuosina eri tavoin. Sen sijaan vuosia 2003, 2004 ja 2005

¹ Samasta järjestelmästä on aikaisemmin käytetty nimitystä rikosilmoitusjärjestelmä (RIKI), joka on poliisi-asiaintietojärjestelmää edeltävä versio.

koskevien selvitysten aineistot on muodostettu samalla tavalla, joten selvitykset ovat keskenään vertailukelpoisia. Tämä tulee ottaa huomioon vertailtaessa rasististen rikosten määriä eri vuosina.

1.1 Rasismin käsitteestä

Yksinkertaisesti määriteltynä *rasismi* on toisen henkilön ihmisarvon alentamista hänen ihonvärinsä, kansalaisuutensa tai etnisen alkuperänsä perusteella (Shakir & Tapanainen 2005, 14). Rasismi mielletään perinteisesti sarjaksi kuvitelmia, joiden mukaan tietty ihmisryhmä on toiseen ryhmään verrattuna moraalisesti, älyllisesti ja kulttuurisesti ylivoimainen ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet periytyvät sukupolvelta toiselle (Liebkind 1994, 39). Rasismi käsitetäänkin usein ideologiana. Rasismia ilmenee kuitenkin myös toimintana ja olosuhteina. Rasismi toimintana on ihmisten ihmisoikeuksien kieltämistä kuviteltujen tai todellisten etnisten tai rodullisten ominaisuuksien tähden, joka käytännössä ilmenee muun muassa syrjintänä, vainoamisena, poissulkemisena ja väkivaltana. Olosuhteissa rasismi puolestaan näyttäytyy käytänteinä ja yhteiskunnan rakenteina, jotka tuottavat ja ylläpitävät epätasa-arvoisuutta tai rasistisia mielikuvia. (Shakir & Tapanainen 2005, 13–14.)

Rasistinen ideologia ja toiminta eivät aina kohtaa toisiaan. Rasistiset ajatukset eivät aina johda rasistiseen toimintaan eivätkä kaikki alistaminen ja syrjintä perustu rasistiseen ideologiaan. Tämä onkin merkittävin ero rasismin ja sen lähelle sijoittuvan *etnisen syrjinnän* välillä. Syrjintä on aina toimintaa. Syrjinnässä on kyse ei-hyväksytystä toiminnasta, jonka seurauksena ihminen joutuu huonompaan asemaan kuin muut. Etnistä syrjintä on silloin, kun toimintaa perustellaan syrjimisen kohteena olevan ihmisen etnisellä tai kulttuurisella taustalla. (Shakir & Tapanainen 2005, 14–16.) Muita syitä ei-hyväksytylle erottelulle ovat muun muassa ikä, sukupuoli, mielipiteet, terveydentila, vammaisuus ja seksuaalinen suuntaus.

Sekä syrjintä että rasismi toimintana voidaan asettaa myös vielä laajemman *viharikos*-käsitteen alle. Yksikertaisimmillaan viharikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joiden motiivina ovat ennakkoluulot yksilön etniseen, uskonnolliseen, rodulliseen, seksuaaliseen tai vamman perusteella määrityneeseen ryhmään. Kattavaa määritelmää viharikoksista on sen sijaan vaikea tehdä; viharikosten määrittely on erityisen voimakkaasti sidoksissa yhteiskunnan poliittiseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Mikä toisessa yhteiskunnassa on hyväksyttävää käytöstä, alistaa toisissa yhteis-

kunnissa vähemmistön edustajia. Viharikoksia kuitenkin yhdistää se, että ne kohdistuvat yksilön kautta koko yksilön edustamaan ryhmään ja niiden seuraukset ovat yksilön fyysisiä ja taloudellisia seuraamuksia suuremmat; viharikokset muodostavat ja ylläpitävät ennakkoluuloja, pelkoa ja vihamielisyyttä eri ihmisryhmien välillä. (Perry 2001, 7–10.)

1.2 Rasistinen rikos

Rasismi ideologiana ei sinänsä ole rikos². Jos rasistisia ajatuksia esittää julkisesti on puolestaan kyse virallisen syytteen alaisesta rikoksesta; kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Myös kaikkea muuta rikollista tekoa, kuten pahoinpitelyä, vahingontekoa tai laitonta uhkausta voidaan pitää rasistisena, jos tekijä eroaa ihonväriltään, rodultaan tai etniseltä alkuperältään rikoksen tekijästä ja tekijällä on rasistinen motiivi. Rasistisilla rikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joiden uhrit valitaan heidän etnisen, rodullisen, uskonnollisen, kulttuurisen tai kansallisen alkuperänsä takia. Uhrit eivät siis valikoidu yksilöllisten ominaisuuksien takia, vaan ryhmiensä edustajana. (Jaakkola 1999, 170–171.) Vuoden 2004 alussa voimaan tulleen rikoslain uudistuksen (515/2003) mukaan rikoksen rasistinen motiivi nimetään rangaistuksen koventamisperusteeksi.

Rasismien kohteena ovat ensisijaisesti niin sanottuihin näkyviin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt eli henkilöt, jotka esimerkiksi ihonvärinsä tai kielensä perusteella selvimmin eroavat valtaväestöstä. Suomessa tällaisia vähemmistöjä ovat perinteiset vähemmistöt kuten romanit ja saamelaiset sekä useat uudet maahanmuuttajaryhmät. Rasismi voi kuitenkin kohdistua myös niin sanottuun valtaväestöön. Rasismien kohteeksi saattavat joutua esimerkiksi sellaiset valtaväestöön kuuluvat henkilöt, joiden puoliso on jonkin vähemmistön edustaja tai jotka näkyvästi vastustavat rasismia (Makkonen 2000.)

1.3 Rasistinen rikollisuus Suomessa tilastojen mukaan

Suomessa on vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana alettu tilastoida rikoksia niiden rasistisen motiivin perustella. Vuodesta 1997 alkaen poliisin on ollut tehtävä rikosilmoitukseen merkintä rasismijutusta, jos juttu sisältää rasistisia piirteitä: ihminen on joutunut rikoksen uhriksi joko pääasiassa tai

² Toisin kuin rasismi, syrjintä on määritelty rikoslaissa ja on jo itsessään rikos.

ainakin osittain sen johdosta, että hän rodultaan, ihonväriltään, kansalliselta tai etniseltä syntyperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Käytännössä merkintä rasistisesta motiivista jää kuitenkin valitettavan usein tekemättä. Ilmoitusten luokittelua ei koeta ensisijaisena tietona, jolloin se jää helposti huomiotta ilmoitusta täytettäessä. Selvitysten mukaan rasistisia piirteitä sisältävistä rikosilmoituksista noin puolet merkitään rasismijutuiksi³ (Keränen 2005a; 2005b). Vaikka terästytyminen tässä olisikin paikallaan, on toimintamalli nykyiselläänkin parempi kuin monissa muissa maissa, joissa vastaavaa luokitusta ei ole käytössä ollenkaan. *European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia*:n (European Monitoring... 2005a; 2005b) tekemien tutkimusten mukaan Suomi näyttäytyykin edukseen EU-maiden välisissä vertailuissa juuri tiedonkeruujärjestelmien osalta, joiden avulla voidaan kartoittaa ja tilastoida rasistisia rikoksia.

Sisäasiainministeriö on teettänyt vuodesta 1997 lähtien selvityksiä poliisin tietoon tulleesta rasistisesta rikollisuudesta (Sisäasiainministeriö 1998; 1999; 2000; 2001; 2002; 2003; Keränen 2005a; 2005b). Selvitysten aineistona ovat olleet poliisiasian tietojärjestelmästä (PATJA) poimitut rikosilmoitukset, jotka ovat täyttäneet tietyt kriteerit. Selvityksissä on kerätty tietoa rasististen rikosten määristä, rikosnimikkeistä, tapahtumapaikoista ja -ajoista sekä uhrien ja epäiltyjen ominaispiirteistä.

Näiden selvitysten mukaan yleisin rasistinen rikos on kaikkina vuosina ollut pahoinpitely. Muita yleisiä rikosnimikkeitä ovat olleet vahingonteko, kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja syrjintä. Tavallisia tapahtumapaikkoja ovat olleet julkinen ulkoilmapaikka (tie, katu, tori), piha, ravintola, uhrin koti ja uhrin sekä epäillyn työ. Suuri osa rasistisista rikoksista on tapahtunut illan ja yön aikana. Rasististen rikosten uhreista suuri osa on ollut Suomen kansalaisia sekä syntynyt Suomessa. Toiseksi eniten rasististen rikosten uhriksi ovat joutuneet somalit. Sekä uhrin että epäillyn ovat olleet pääosin miehiä ja iältään nuorehkoja. Epäillyistä suurin osa on ollut suomalaisia.

Uusimmat rasistisia rikoksia koskevat tiedot koskevat vuotta 2004 (Keränen 2005b). Vuonna 2004 tapahtui selvityksen mukaan 558 poliisin tietoon tullutta rasistista rikosta. Yleisin rasistinen rikos oli aikaisempien

³ Rasismikoodin lisäksi poliisilla on käytössä myös muita rikosilmoitusten luokitteluperusteita (esimerkiksi huumausainerikokset, talousrikokset ja perheväkivaltarikokset). Myös niiden kohdalla osa jutuista jää luokittelematta. Luokittelematta jättäminen ei siis ole rasististen juttujen erityispiirre.

vuosien tapaan pahoinpitely. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat vahingon- teko, kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja syrjintä. Rasistisista rikoksista vä- hän alle kolmannes tapahtui julkisella ulkoilmapaikalla ja noin viidennes ravintoloissa. Valtaosa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana. Suurin osa (yli 70 %) rasistisista rikoksista kohdistui ulkomaalaisiin tai ul- komaalaistaustaisiin henkilöihin. Suhteessa kansallisuuden edustajiin eni- ten rasistiset rikokset kohdistuivat somaleihin ja vähiten venäläisiin. Hie- man yli kymmenesosassa rasistisista rikoksista uhrina oli romani. Suurin osa romaneihin kohdistuneista rikoksista (85 %) oli syrjintärikoksia. Rasis- tisten rikosten uhreista 70 % oli miehiä. Yli 80 % uhreista oli 15–44- vuotiaita. Myös rasistisista rikoksista epäillyistä valtaosa (85 %) oli miehiä. Epäillyistä lähes kaikki olivat Suomen kansalaisia ja suurin osa (94 %) myös syntynyt Suomessa. Yli 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita. Yli puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, ja Helsin- gissä tapahtui kolmannes koko maan rasistisista rikoksista. (Keränen 2005b.)

Kuten selvityksen alussa mainittiin, aineistojen keruutavat ovat olleet erilaisia eri vuosina, joten rasististen rikosten määrän kehityksestä on näi- den selitysten perustella vaikea tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Rasististen rikosten määrä on kuitenkin selvästi noussut viimeisten neljän vuoden ai- kana. Tämä viittaisi toisaalta rikosten lisääntymiseen. Toisaalta tilastoitujen rikoslukujen suureneminen voi johtua myös ilmoituskynnyksen laskusta, kirjaamiskäytänteiden muutoksesta sekä aktiivisesta neuvonta- ja valistus- työstä, jota poliisi on yhdessä muiden viranomaisien ja kansalaisjärjestöjen kanssa tehnyt, saadakseen rikosten uhrin ilmoittamaan rikoksista poliisille.

1.4 Rasistinen rikollisuus Suomessa uhritutkimusten mukaan

Edellä kuvatut selvitykset kertovat ainoastaan poliisin tietoon tulleesta ra- sistisesta rikollisuudesta eli niin sanotusta ilmirikollisuudesta. Suuri osa rasistisista rikoksista, kuten muistakin rikoksista, jäänee kuitenkin ilmoit- tamatta poliisille. Tämän piilorikollisuuden osuus juuri rasististen rikosten osalta arvioidaan olevan suhteellisen suuri. Vuonna 2002 julkaistun *Rasis- mi ja syrjintä Suomessa* uhritutkimuksen mukaan vain 7 % tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista oli tehnyt rikosilmoituksen jokaisesta kokemastaan rasistisesta rikoksesta kun 69 % ei ollut ilmoittanut ainutta- kaan kokemaansa rikosta. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002.)

Uhritutkimukset antavat myös muutoin erilaisen kuvan rasististen rikosten kentästä. Uhritutkimusten mukaan yleisin rasistinen rikos on solvaus kun taas poliisin rikosilmoitusjärjestelmiin perustuvien selvitysten mukaan yleisin rasistinen rikos on pahoinpitely. Myös rikosten määrät ovat uhritutkimusten mukaan suuremmat. Jasinskaja-Lahden ja kumppaneiden (2002) tutkimukseen mukaan jopa kolmasosa ulkomaalaisista oli joutunut rasistisen rikoksen uhriksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Lähes puolet näistä oli solvauksia ja noin viidennes uhkauksia. 35 % kaikista jonkin rasistisen rikoksen uhriksi joutuneesta ilmoitti tämän tapahtuneen useammin kuin kaksi kertaa ja 19 % oli joutunut useiden eri rikosten uhriksi yli kaksi kertaa. Kaikista ulkomaalaistaustansa vuoksi solvauksen, uhkauksen, pahoinpitelyn, omaisuus- tai muun rikoksen kohteeksi vähintään kerran joutuneista jopa 71 % ei kuitenkaan koskaan ilmoittanut asiasta poliisille. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002.)

Voidaankin olettaa, että erityisesti lievät rasistiset rikokset jätetään ilmoittamatta poliisille. Tätä tukee uhritutkimuksen tulos siitä, että suurin syy ilmoittamatta jättämiseen on usko rikoksen vähäpätöisyyteen sekä siihen, ettei ilmoitus johtaisi toimenpiteisiin (Jasinskaja-Lahti ym. 2002). Tämän uskomuksen kumoaminen on nykyisen järjestelmän varassa vaikeaa; Suomesta puuttuu systemaattinen seuranta rasistisesti motivoituneiden rikosten käsittelyn etenemisestä poliisilta syyttäjälle ja edelleen oikeuskäsittelyyn.

1.5 Ulkomaalaistaustainen väestö Suomessa

Ulkomaalaisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. *Maahanmuuttajalla* puolestaan tarkoitetaan ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua tai on asunut maassa vähintään vuoden ja jolla on tarvittava oleskelu- tai työlupa. *Pakolainen* on YK:n vuoden 1951 pakolaissopimukseen mukaan henkilö, "jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta". Pakolaisasema todetaan siten, että valtio myöntää henkilölle turvapaikan tai YK:n edustaja toteaa henkilön pakolaiseksi. *Turvapaikanhakijalla* viitataan puolestaan henkilöön, joka on joutunut vainon kohteeksi ja anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraassa maassa. Oleskeluoikeuden voi pakolaisuuden lisäksi saada myös työn, opiskelun tai perheen yhdistämisen perusteella. *Paluumuuttajalla* tarkoitetaan henkilöä, joka palaa lähtömaahansa. Ulkomaan kansalainen voi

hakea Suomen kansalaisuutta asuttuaan Suomessa kuusi vuotta. Vuosina 1991–2001 Suomen kansalaisuus myönnettiin noin 21 000 henkilölle. Eniten Suomen kansalaisuuksia on myönnetty venäläisille ja somalialaisille. (Pohjanpää ym. 2003, 7–7, 18.)

Ulkomaan kansalaisten määrä oli Suomessa pitkään hyvin pieni; vuonna 1950 ulkomaan kansalaisia oli noin 11 000, vuonna 1976 12 000 ja vielä 1980-luvun lopulla vain hieman yli 20 000 henkilöä (Pohjanpää ym. 2003, 15–16). Suomi onkin ollut enemmän työvoiman luovuttaja kuin vastaanottaja. Myös pakolaisia Suomi alkoi ottaa vastaan varsin myöhään. Suomessa on edelleen melko vähän pakolaisia verrattuna esimerkiksi väestöltään suunnilleen samankokoisiin naapurimaihimme Tanskaan ja Norjaan. (Mt., 10.)

Suomen maahanmuuton käännekohtana voidaan pitää 1990-luvun alkua. 1990-luvulla Suomeen tuli sotien vuoksi pakolaisia Somaliasta, entisen Jugoslavian alueelta, Iranista ja Irakista. Maahanmuuttoa lisäsivät myös inkerinsuomalaiset paluumuuttajat. (Pohjanpää ym. 2003, 11,16.) Valtaosa nykyisistä maahanmuuttajista on tullut Suomeen siirtolaisina ja paluumuuttajina Ruotsista, Neuvostoliitosta/Venäjältä ja Viirosta tai turvapaikanhakijoina ja pakolaisina kaukaisemmista maista (Pohjanpää ym. 2003, 11). Suomen maahanmuuton erityispiirre onkin ollut se, että suuri osa maahanmuuttajista on tullut naapurimaista (Mt., 143).

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrää Suomessa voidaan arvioida kansalaisuus-, äidinkieli- ja syntymämaatietojen avulla. Vuoden 2005 lopussa Suomessa asui 113 852 ulkomaiden kansalaista. Suurimmat ryhmät olivat venäläiset ja virolaiset (taulukko 1). Ulkomailla syntyneitä oli Suomessa vuoden 2005 lopussa 176 612. Suuri osa heistä oli entisessä Neuvostoliitossa, Ruotsissa tai Virossa syntyneitä (taulukko 1). Vierasta kieltä äidinkielenään puhuvia asui Suomessa 144 334 henkilöä; yleisimmät kielet olivat venäjä (39 653), viro (15 336), englanti (8 928), somali (8 593) ja arabia (7 117). (Tilastokeskus 2006.)

Taulukko 1. Yleisimmät kansallisuudet Suomessa 2005*.

Kansallisuus	N	Syntymämaa	N
Venäjä	24 621	Ent.Neuvostoliitto	40 196
Viro	15 459	Ruotsi	29 527
Ruotsi	8 196	Viro	12 597
Somalia	4 704	Somalia	5 060
Serbia ja Montenegro	3 321	Ent. Jugoslavia	5 030
Irak	3 267	Venäjä	4 748
Kiina	2 992	Saksa	4 555
Saksa	2 792	Irak	4 352
Britannia	2 762	Kiina	4 123
Turkki	2 621	Thaimaa	3 551
Muu	67 738	Muu	62 873
Yhteensä	113 852	Yhteensä	176 612

*Tilastokeskus 2006

1.6 Suomen perinteiset vähemmistöt

Suomen perinteisiä vähemmistöjä ovat suomenruotsalaiset, juutalaiset, tataarit, romanit sekä alkuperäiskansa saamelaiset. Nämä vähemmistöt ovat ominaisuuksiltaan ja taustaltaan hyvin erilaisia. (Kanervo & Saarinen 2004, 21.) Puhekielessä myös suomenruotsalaisia pidetään vähemmistönä, vaikka he eivät sitä oikeudellisesti ole ruotsin ollessa toinen kansalliskielemme. (Kortteinen 1996, 98.) Vuoden 2005 lopussa ruotsinkielisiä oli maassamme noin 290 000 eli noin 6 % väestöstä (Tilastokeskus 2006).

Juutalaisia Suomessa asuu hieman yli tuhat. Valtaosa heistä asuu Helsingin ja Turun seuduilla, missä sijaitsevat myös maamme kaksi juutalaista seurakuntaa. Suurin osa Suomen juutalaisista on 1800-luvulla tänne asettuneiden Venäjän armeijan sotilaiden jälkeläisiä. (Kortteinen 1996, 92–94.) Myös ensimmäiset tataarit saapuivat maahan Venäjän armeijan sotilaina. Tataarit ovat islaminuskoisia ja puhuvat omaa äidinkieltään, turkinsukuista tataarin kieltä (Pentikäinen 1997, 189). Tataareja on Suomessa alle tuhat (Kortteinen 1996, 94).

Romaneja arvioidaan asuvan Suomessa noin 10 000. Lisäksi Ruotsissa asuu noin 3 000 suomalaista romania. Romanit saapuivat Suomeen 1500-luvulla Ruotsin ja Baltian maiden sekä Venäjän kautta. Romaneilla on vahva oma kulttuurinen identiteetti. Romaneilla on myös oma kieli, romanin kieli. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004.)

Saamelaiset ovat Pohjoismaiden ainoa alkuperäiskansaksi tunnustettu kansa. Saamelaisia on arvioitu olevan kaiken kaikkiaan noin 50 000–100 000. Suomessa saamelaisia asuu yli 6 000. (Seurujärvi-Kari ym. 1997.) Suomessa on koko itsenäisyyden ajan asunut myös venäjänkielinen vähemmistö, jonka vanhan osan arvioidaan nykyään käsittävän noin 5 000 henkeä (Kanervo & Saarinen 2004, 25; Kortteinen 1996, 95).

1.7 Suomalaisten etniset asenteet

Maahanmuuton lisääntyminen 1990-luvulla ajoittui samaan aikaan pahan taloudellisen laman kanssa. Tämä herätti yhteiskunnallista keskustelua ulkomaalaisten asemasta ja oikeuksista sekä kiristi ulkomaalaisasenteita. Suomalaisten etnisiä asenteita tutkineen Magdalena Jaakkolan (1999; 2005) mukaan kielteisyys ulkomaalaisia kohtaan lisääntyikin laman aikana. Taloudellisen laman aikana ulkomaalaiset koettiin sosioekonomiseksi uhaksi; heitä pidettiin yhtenä syynä työttömyyden ja sosiaalimenojen kasvuun. Laman jälkeen asenteet maahanmuuttajiin ovat muuttuneet koko ajan myönteisemmiksi. Erityisesti äärimmäiset maahanmuuttajavastaiset mielipiteet ovat Jaakkolan mukaan vähentyneet. (Jaakkola 2005.)

Suomalaiset suhtautuvat eri tavoin eri etnisiin vähemmistöihin. Suhtautuminen meitä köyhemmistä maista lähtöisin oleviin, ulkonäöltään ja kulttuuriltaan poikkeaviin ihmisiin on torjuvampaa kuin suhtautuminen meitä enemmän muistuttaviin (Jaakkola 1999; 2005). ”Etnisen hierarkian” alapäässä ovat somalit, arabit, venäläiset ja kurdit. Seuraavaksi kielteisemmin suhtaudutaan turkkilaisten, marokkolaisten, mustien afrikkalaisten ja entisten jugoslaavien maahanmuuttoon. Myönteisimmin suhtaudutaan inkerinsuomalaisten, anglosaksien ja pohjoismaalaisten maahanmuuttoon. Suomen perinteisistä vähemmistöistä myönteisimmin suhtaudutaan saamelaisiin ja kielteisimmin muslimeihin ja romaneihin. (Jaakkola 1999; 2005.) Vaikka kielteiset asenteet ulkomaalaisia kohtaan ovat vähentyneet, on etninen hierarkia pysynyt pitkälti samana. Ainoana poikkeuksena tästä voidaan nostaa venäläiset ja virolaiset; vuonna 2003 jo lähes 40 % suomalaisista suhtautui myönteisesti venäläisten ja virolaisten maahanmuuttoon. (Jaakkola 2005.)

Myönteisimmin kaikkiin kansallisryhmiin suhtautuvat nuoret aikuiset ja korkeasti koulutetut. Myös kaupungeissa suhtaudutaan myönteisemmin maahanmuuttajiin ja pakolaisiin kuin maaseudulla. Yleisesti myönteisimmin suhtautuvat ne, joilla on kontakteja maahanmuuttajiin. (Jaakkola

2005.) Ammattiryhmistä poliisi ja rajavartijat suhtautuvat maahanmuuttajiin torjuvimmin kun taas sosiaalityöntekijät ja ruotsinkieliset opettajat myönteisimmin (Pitkänen & Kouki 1999).

Vaikka kielteiset asenteet maahanmuuttoa kohtaan ovatkin Jaakkolan mukaan vähentyneet, eivät ne ole kuitenkaan saavuttaneet lamaa edeltävää myönteisyyttä. Toisten tutkimusten mukaan rasistiset asenteet ovat jopa lähteneet jälleen kasvuun. Vuoden 2000 Eurobarometrin mukaan 11 % suomalaisista totesi "muihin rotuihin kuuluvien läsnäolon häiritsevän heitä" kun vastaava luku vuoden 1997 barometrissä oli 8 % (Makkonen 2000, 54). Vastaavasti vuonna 2003 kerätyn ISSP - aineiston (International Social Survey Programme) mukaan suomalaiset eivät toivo ulkomaalaisten määrän lisääntyvän. Tutkimuksen mukaan 37 % suomalaisista toivoi, että maahanmuuttajien määrä pidetään ennallaan ja 32 % toivoi, että määrää vähennetään mieluummin kuin lisätään. (Oinonen ym. 2005.) Tutkimukset arvioivat suomalaisten muuttuneen myös entistä "rotutietoisemmaksi", jonka seurauksena etninen hierarkia on selvästi kärjistynyt; erilaiset etniset ryhmät erotellaan entistä herkemmin haluttuihin ja ei-haluttuihin ryhmiin (Makkonen 2000, 54.) Tätä tukevat myös Jaakkolan tutkimustulokset siitä, että suomalaiset suhtautuvat myönteisesti sotaan ja nälänhätää pakoon lähtevien vastaanottoon mutta kielteisemmin yleisesti pakolaisiin tai poliittista vainoa pakeneviin (Jaakkola 2005).

2. SELVITYKSEN TOTEUTUS

Tämän selvityksen tarkoituksena on kartoittaa poliisin tietoon tulleita vuonna 2005 tapahtuneita rasistisia rikoksia. Ensin kuvaillaan tyypillisimpiä rikosnimikkeitä, tapahtumapaikkoja ja tapahtuma-aikoja. Sen jälkeen kuvaillaan rasististen rikosten uhreja sekä rikoksista epäiltyjä. Rasistisia rikoksia tarkastellaan myös alueellisen jakautumisen näkökulmasta. Lopuksi kuvataan tyypillisiä rasistisia rikoksia. Selvityksen aineistona ovat poliisiasiain tietojärjestelmästä (PATJA) poimitut rikosilmoitukset, jotka täyttävät tietyt, luvussa 2.3 esitetyt kriteerit.

2.1 Rasistisen rikoksen määritelmä tässä selvityksessä

Vuodesta 1997 lähtien poliisiasiain tietojärjestelmässä (PATJA) on ollut käytössä erillinen luokittelu rasistisille jutuille, jota poliisien tulisi käyttää heille annettujen ohjeiden mukaan. Alkuperäinen ohje rasismikoodin käytölle viittasi rikoksiin, joissa vähemmistöryhmän edustaja on joutunut rikoksen uhriksi joko pääasiassa tai ainakin osittain sen johdosta, että hän rodultaan, ihonvärittään, kansalliselta tai etniseltä syntyperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Vuoden 2005 lopussa määritelmää kuitenkin tarkastettiin, sillä myös valtaväestön edustaja voi joutua rasistisen rikoksen uhriksi. Nykyään rikosilmoitus luokitellaan rasismijutuksi, kun "henkilö on joutunut rikoksen uhriksi sen johdosta, että hän ihonvärittään, rodultaan tai etniseltä alkuperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Rasististen piirteiden selvittämiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota tekijän käyttäytymiseen ja sanomisiin ennen rikokseen ryhtymistä (solvaukset ja nimittelyt)"⁴.

Tässä selvityksessä rasistisella rikoksella viitataan edellä esitettyyn poliisin ohjeiden mukaiseen rasistiseen rikokseen. Arkikielessä sanalla rasismi saatetaan viitata myös esimerkiksi iän, sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella tapahtuvaan syrjintään (puhutaan esimerkiksi "ikärasismista"). Tässä selvityksessä ei käsitellä tällaisiin ryhmiin kohdistuvia rikoksia, vaan rasismi ja rasistiset rikokset liitetään nimenomaan kansalliseen tai etniseen taustaan.

⁴ Rasismikoodin käyttöä koskeva ohjeistus uudistettiin vuoden 2005 lopulla, joten sen vaikutukset eivät vielä näy tässä selvityksessä.

2.2 Rikosilmoitukset tutkimusaineistona

Selvityksen aineistona ovat poliisiasiain tietojärjestelmästä (PATJA) tietyin ehdoin poimitut rikosilmoitukset.⁵ Rikosilmoituksen voi tehdä kuka tahansa rikoksen asianosainen tai rikoksen nähnyt henkilö. Kaikki rikosilmoitukset kirjataan poliisiasiain tietojärjestelmään. Jos ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tapahtunut rikos, juttu etenee esitutkintaan. Jos kyseessä on niin sanottu asianomistajarikos, esimerkiksi kotirauhan rikkominen tai kunnianloukkaus, toimitetaan esitutkinta yleensä vain asianomistajan vaatiessa rangaistusta⁶. Suurin osa rikoksista on kuitenkin niin sanottuja virallisen syytteen alaisia rikoksia eli poliisin on velvollisuus tutkia ne ja syyttäjä voi syyttää niistä, vaikka asianomistaja ei vaatisikaan niistä rangaistusta. Tämä selvitys perustuu siis tehtyihin rikosilmoituksiin, joten kaikissa aineiston jutuissa ei välttämättä ole tapahtunut esitutkintaa edellyttävää rikosta.

2.3 Aineiston muodostaminen

Aineiston poiminta tehtiin samalla tavalla kuin vuosia 2003 ja 2004 koskevissa selvityksissä, jotta tulokset olisivat vertailtavia. Poiminta oli kolmivaiheinen. *Ensin poimittiin raaka-aineistoon*

- kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla, kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan,
- rikosilmoitukset, joihin kirjatuiissa rikosnimikkeissä rasistisia piirteitä todennäköisimmin ilmenee – kyseessä ovat siis tietyt rikosnimikkeet, eivät kaikki PATJA: ään sisältyvät (liite 2) – ja joissa asianomistajana oli ainakin yksi ulkomaalainen tai ulkomaalais-syntyinen eli hänen kansalaisuudekseen ja/tai syntymämaakseen oli kirjattu muu kuin suomi sekä

⁵ Poiminnassa olivat mukana varsinaisten rikosilmoitusten eli R-ilmoitusten lisäksi myös niin sanotut S-ilmoitukset ja P-ilmoitukset. S-ilmoituksiin ja P-ilmoituksiin sisältyvät nimikkeet eivät ole varsinaisia rikoksia. S-ilmoitus kirjataan esimerkiksi virka-apu-, poliisitutkinta- ja ulkomalaisasioista. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. P-ilmoitus syntyy kirjattaessa poliisilakiperusteisen kiinnioton lomaketta (päihtyneiden säilöönnot).

⁶ Tietyin ehdoin ja tietyissä tapauksissa poliisi voi aloittaa esitutkinnan ilman asianomistajan vaatimusta myös asianomistajarikoksissa.

- kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä ”rasism” tai ”rasist”.

Näillä hakuehdoilla löytyi yhteensä 5441 ilmoitusta. Poimintaa ei voinut tehdä yksinomaan rasismikoodin avulla, koska aikaisemmissa selvityksissä on huomattu, ettei poliisi luokittele kaikkia rasististen rikosten määritelmän mukaisia ilmoituksia rasismijutuiksi.⁷

Poiminnan toisessa vaiheessa tästä raaka-aineistosta poimittiin varsinainen aineisto erilaisia hakusanoja käyttäen. Hakusanoina käytettiin erilaisia herjaavia sanoja, joiden on havaittu esiintyvän usein rasismikoodilla merkityissä ilmoituksissa. Näillä hakuehdoilla aineistoon jäi 820 rikosilmoitusta.

Kolmannessa vaiheessa kaikki nämä 820 rikosilmoitusta luettiin läpi ja lopulliseen aineistoon valittiin ne ilmoitukset,

- jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla
- jotka sisälsivät selviä rasistisia herjauksia
- joissa epäilty ilmoitti rikoksen motiiviksi ulkomaalaisvihan ja uhri oli jonkin etnisen vähemmistön edustaja
- joissa joku asianosaisista tai poliisi piti teon motiivina rasistisena.

Poliisin rasismikoodilla merkitsemiä ilmoituksia tuli aineistoon 242 kappaletta.⁸ Näiden lisäksi löytyi 170 ilmoitusta, joita ei ollut merkitty rasismikoodilla, mutta jotka voitiin ilmoitusta lukemalla luokitella rasistisiksi. *Yhteensä ilmoituksia rasistisista rikoksista löytyi aineistosta siis 412 kappaletta.*

Näistä ilmoituksista kerättiin tarvittavat rikoksia, uhreja ja epäiltyjä koskevat tiedot. Osa muuttujista (esimerkiksi perustiedot kuten tapahtumakunta, tapahtumakellonaika, uhrin/epäillyn syntymäaika, sukupuoli, kansalaisuus ja syntymämaa) saatiin valmiina poliisiasian tietojärjestelmästä. Osa muuttujista luokiteltiin uudelleen (esimerkiksi tapahtuma-aika), ja osa muodostettiin kokonaan itse ilmoitusten tietojen perusteella (esimerkiksi

⁷ Vuonna 2003 poliisi oli merkinnyt 52 % ja vuonna 2004 51 % kaikista rasistisen määritelmän mukaisista ilmoituksista rasismikoodilla.

⁸ Rasismikoodilla merkityistä ilmoituksista karsittiin pois muutama ilmoitus, joista oli laadittu kaksi ilmoitusta (R-ilmoitus ja P-ilmoitus).

tapahtumapaikka ja uhrin suhde epäiltyyn). Liitteessä 3 on kuvattu muuttujien luokituksia.

Yhdessä rikosilmoituksessa voi olla useita rikoksia ja useita asianomistajia. Sama henkilö voi olla asianomistajana useammassa eri rikosnimikkeessä; esimerkiksi pahoinpitelyn yhteydessä on voinut tapahtua myös kunnianloukkaus tai laiton uhkaus. Rasistisia rikoksia tarkasteltaessa kiinnitettiin huomiota vakavimpaan uhriin kohdistuneeseen rikokseen eli niin sanottuun *päärikokseen*. Selvityksen rikosluvut perustuvat nimenomaan päärikokseen ellei toisin mainita. Jaoteltaessa rikoksia pää- ja sivurikoksiin, vakavimmiksi rikoksiksi luokiteltiin henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Rikosten ”vakavuusjärjestys” vakavimmasta lievimpään oli seuraava: henkirikokset ja henkirikosten yritykset, seksuaalirikokset (raiskaus), muut fyysiset väkivallanteot (pahoinpitely), väkivallalla uhkaaminen (laiton uhkaus), syrjintä, henkilön kunniaa loukkaavat teot, kotirauhan rikkomiset ja vahingonteot.

Selvitystä luettaessa on otettava huomioon aineiston erityispiirteet. Ensinnäkin selvitys kertoo ainoastaan poliisin tietoon tulleesta rasistisesta rikollisuudesta. Suuri osa rasistisista rikoksista, kuten muistakin rikoksista, jää ilmoittamatta poliisille. Toiseksi selvitys perustuu rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin. Yksilölliset ja alueelliset erot kirjaamistavoissa saattavat vaikuttaa tuloksiin; esimerkiksi rasismikoodia saatetaan käyttää eri tavalla eri paikkakunnilla. Eri henkilöt saattavat lisäksi kirjata tapahtumia erilaisella tarkkuudella. Lisäksi on mainittava, että rikoksen motiivin (rasistisuuden) päättelemisen rikosilmoituksen tietojen perusteella on usein hankalaa.

Myös aineiston poimintaan liittyy epävarmuustekijöitä. Osa rasistisista rikosilmoituksista voi jäädä tämän selvityksen ulkopuolelle. Poiminnan ensimmäisessä vaiheessa aineistosta saattaa jäädä pois esimerkiksi sellaisia rasistisia piirteitä sisältäviä rikosilmoituksia, joissa uhrina on suomalainen ja Suomessa syntynyt henkilö ja joita ei ole merkitty rasismikoodilla tai joiden ei ole nimenomaisesti mainittu sisältävän rasismia. Lukemalla tällaiset ilmoitukset saattaisivat kuitenkin osoittautua rasistisiksi. Esimerkiksi perinteisiin suomalaisiin vähemmistöihin ja Suomessa syntyneisiin maahanmuuttajien lapsiin kohdistuvat rasistiset rikokset voivat jäädä aineistosta pois. Poiminnan toisessa vaiheessa taas jäävät pois sellaiset ilmoitukset, jotka eivät sisällä poiminnassa käytettyjä hakusanoja. Aineiston laajuuden takia kaikkien rikosilmoitusten lukeminen ei kuitenkaan ollut mahdollista.

3. RASISTISET RIKOKSET VUONNA 2005

Aineiston 412 rasistiseksi luokitellussa rikosilmoituksessa poliisin tietoon tuli yhteensä 669 rikosta. Tämä oli selvästi enemmän kuin edellisinä vuosina. Vuonna 2004 rasistisiksi jutuiksi luokiteltiin 400 rikosilmoitusta, joissa oli yhteensä 558 rikosta. Vastaavasti vuonna 2003 ilmoituksia oli 387 ja rikoksia 522. Erityisesti rikosten määrä on lisääntynyt selvästi. Vuoteen 2004 verrattuna rasististen ilmoitusten määrä lisääntyi vain 12 ilmoituksella mutta rikosten määrä jopa 111. Tämä viittaa siihen, että vuonna 2005 tapahtuneissa rikoksissa oli useammin mukana useita asianosaisia kuin aikaisempina vuosina. Vuonna 2005 tapahtuikin enemmän muun muassa joukkotappeluja kuin vuonna 2004.

3.1 Rikosnimikkeet

Yleisin rasistinen rikos oli aikaisempien vuosien tapaan pahoinpitely (taulukko 2 ja kuvio 1). Yhteensä eriasteisia pahoinpitelyitä ja niiden yrityksiä (pahoinpitelyn yritys, lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys, törkeä pahoinpitely) tapahtui 289 kappaletta eli noin 43 % kaikista rasistisista rikoksista. Toiseksi eniten tapahtui kunnianloukkauksia (94 kappaletta) ja kolmanneksi eniten laittomia uhkauksia (84 kappaletta). Yhteensä kunnianloukkaukset ja laittomat uhkaukset kattoivat noin neljänneksen rasistisista rikoksista. Myös erilaiset vahingonteot olivat suhteellisen yleisiä. Eriasteisia vahingontekoja (lievä vahingonteko ja vahingonteko) kirjattiin 90 kappaletta eli noin 14 % rikoksista. Näiden lisäksi yleisimpiä rikosnimikkeitä olivat syrjintä (37 kappaletta) ja kotirauhan rikkominen (24 kappaletta). Muita rikosnimikkeitä oli suhteellisen vähän ja ne koottiin luokkaan "muut". Niistä yleisimpinä voidaan mainita ilkivalta, väärennys sekä liikenne rikkomus (liitetaulukko 1).

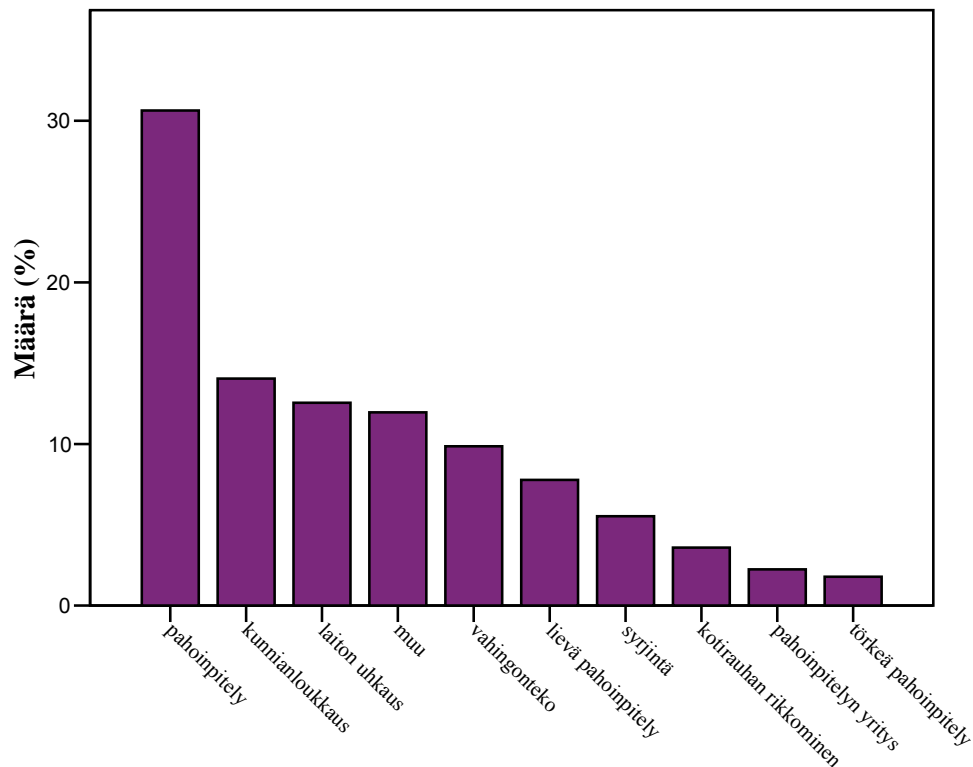
Rasistisista rikoksista kiihottaminen kansaryhmää vastaan sekä syrjintä kiinnittävät erityistä huomiota, sillä ne määritellään rikoslaissa jo itsessään rikokseksi ihmisyyttä vastaan. Vuonna 2005 kirjattiin kolme kiihottamista kansaryhmää vastaan sekä 37 syrjintätapausta. Kahdessa tapauksessa, joissa rikosnimikkeenä oli kiihottaminen kansaryhmää vastaan, oli kyse rikoksista, joissa rikoksesta epäilty haukkui julkisesti tietyn kansaryhmän edustajia "neekeriksi" tai "apinoiksi", kohdistuen herjat sillä hetkellä

kuitenkin tiettyyn henkilöön. Kolmannessa tapauksessa oli kyse lipun polttamisesta julkisella paikalla.

Syrjintäjutuissa oli pääosin kyse tapauksista, joissa kieltäydettiin palvelemasta jonkun vähemmistöryhmän edustajaa. Suurimmassa osassa tapauksista uhrina oli romani, jolta evättiin pääsy ravintolaan. Kahdessa syrjintätapauksessa oli kyseessä erillisenä rikosnimikkeenä mainittu työsyrintä. Näissä jutuissa työsuojelupiirit olivat tehneet poliisille tutkintapyynnön ulkomaalaiseen henkilöön kohdistuneesta käytöksestä työnantajan taholta. Ainakin toisessa oli kysymys irtisanomisesta ja sen perusteista.

Taulukko 2. Yleisimmät rikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa vuonna 2005.

Rikosnimikkeet	N	%
Pahoinpitely	205	30,6
Kunnianloukkaus	94	14,1
Laiton uhkaus	84	12,6
Vahingonteko	66	9,9
Lievä pahoinpitely	52	7,8
Syrjintä	37	5,5
Kotirauhan rikkominen	24	3,6
Pahoinpitelyn yritys	15	2,2
Törkeä pahoinpitely	12	1,8
Muu	80	12,0
Yhteensä	669	100

Kuvio 1. Yleisimmät rikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa vuonna 2005, % (N=669).

Päärikosten lisäksi ilmoitukseen oli kirjattu yhteensä 157 sivurikosta (taulukko 3). Yleisin sivurikos oli aikaisempien vuosien tapaan kunnianloukkaus, joita oli yhteensä 53 kappaletta. Kunnianloukkaus liittyi useimmiten sivurikoksena pahoinpitelyyn tai laittomaan uhkukseen. Toiseksi eniten sivurikoksina oli kotirauhan rikkomisia (32 kappaletta), joka usein liittyi laittomaan uhkukseen tai kunnianloukkaukseen. Muita yleisimpiä sivurikoksia olivat eriaisteiset vahingonteot, joita oli yhteensä 21 (9 vahingontekoa ja 12 lievää vahingontekoa) sekä laittomat uhkaukset, joita oli 25 kappaletta. Luokkaan "muut" koottiin jälleen satunnaisemmat rikosnimikkeet, joista yleisimpinä voidaan mainita lähestymiskiellon rikkominen ja järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen.

Myös sivurikoksiksi kirjautui neljä kiihottamista kansanryhmää vastaan sekä kaksi syrjintätapausta. Yhdessä "kiihottaminen kansanryhmää vastaan" -tapauksessa oli kyse julkisesta haukkumisesta. Kolmessa tapauk-

sessä oli kyse tutkintapyynnöstä liittyen internetissä tai lehdessä julkaistuun materiaaliin. Syrjinnät puolestaan liittyivät tapauksiin, joissa asianomistajilta evättiin sisäänpääsy ravintolaan.

Taulukko 3. Yleisimmät sivurikosten rikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa vuonna 2005.

Rikosnimikkeet	N	%
Kunnianloukkaus	53	33,8
Kotirauhan rikkominen	32	20,1
Laiton uhkaus	25	16,0
Lievä vahingonteko	12	7,6
Vahingonteko	9	5,7
Muu	26	16,8
Yhteensä	157	100

3.2 Rasismiluokituksen käytöstä

Kuten aikaisemmin todettiin, edellisvuosien selvitysten mukaan poliisit merkitsevät vain noin puolet rasistisia piirteitä omaavista jutuista erillisellä rasismiluokituksella (ks. Keränen 2005a; 2005b). Merkitsemättä jättämisen syitä on varmasti useita. Yhtenä syynä lienee puhdas huolimattomuus, sillä järjestelmä sallii merkinnän sivuuttamisen. Toisaalta saattaa olla teon rasistinen motiivi ei tunnu aina ensisijaiselta asialta, jolloin se jää esitutinnan kannalta tärkeämpien seikkojen varjoon. Rikoksen rasistiset piirteet voivat tulla esille myös vasta myöhemmin rikostutinnan aikana. Vaikka ilmoituksen täydentäminen myöhemmin onkin mahdollista, jäänee se rasismiluokituksen osalta usein helposti tekemättä.

Tässä selvityksessä rasistisiksi jutuiksi luokitelluista rikosilmoituksista 59 % oli merkattu rasismikoodilla. Merkintä oli siis tehty useammin kuin edellisvuosina. Mielenkiintoista on myös tarkastella, millaisissa jutuissa merkitä tehtiin useimmiten ja millaisissa jutuissa se jätettiin tekemättä. Jos tarkastellaan yleisimpiä rikosnimikkeitä, voidaan todeta, että varmimmin jutun rasistiset piirteet huomioitiin, jos kyseessä oli pahoinpitely tai muu henkilöön kohdistunut teko. Kun lasketaan yhteen eriasteiset pahoinpitelyt ja niiden yritykset (pahoinpitelyn yritys, lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys, törkeä pahoinpitely), 70 % tapauksista oli merkitty rasismikoodilla. Vastaavasti kunnianloukkauksista 51 % ja laittomista uhkauksista 67 % oli luokiteltu rasistiseksi. Sen sijaan eriasteisista vahingonteista (lievä vahingonteko ja vahingonteko) vain 21 % oli merkit-

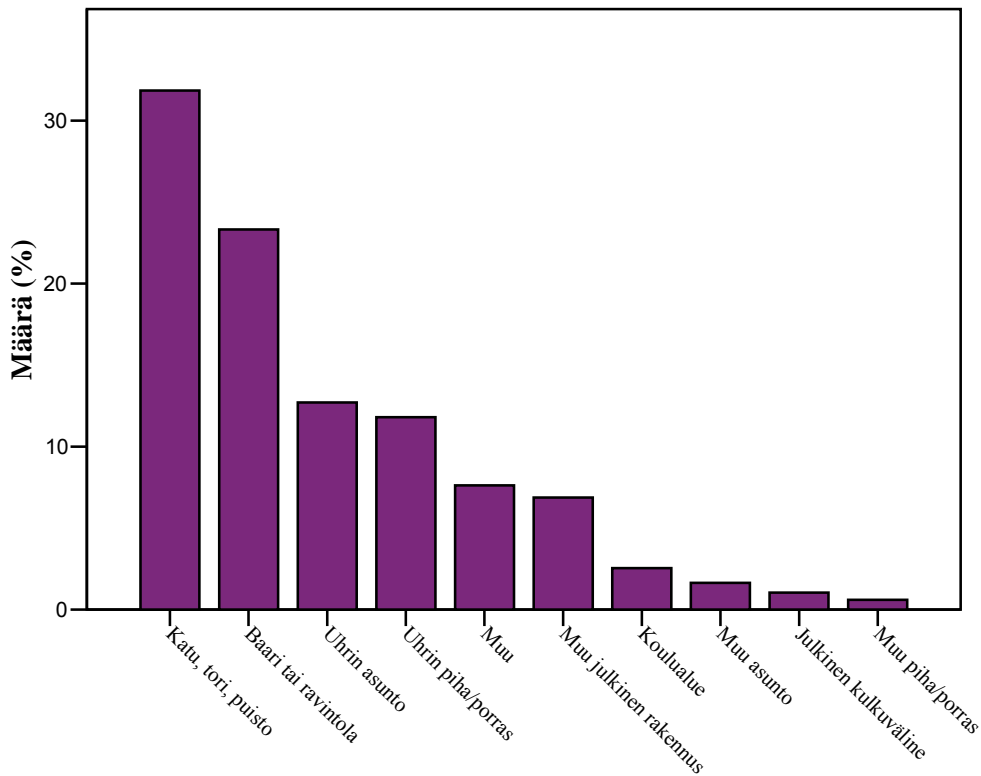
ty rasismikoodilla. Voidaankin päätellä, että henkilöön kohdistuneet teot joko tunnustetaan helpommin rasistiseksi tai niiden rasistista motiivia tuodaan asianomistajien taholta enemmän esille.

3.3 Rasististen rikosten tapahtumapaikat

Viime vuosien tapaan tavallisin tapahtumapaikka rasistisille rikoksille oli julkinen ulkoilmapaikka (taulukko 4 ja kuvio 3). Noin 32 % rikoksista tehtiin ulkoilmapaikalla, kuten kadulla, torilla tai puistossa. Yleinen tapahtumapaikka oli myös julkisten kulkuneuvojen asemat, erityisesti metroasemat, jotka myös luettiin tähän ryhmään. Toiseksi eniten rasistisia rikoksia tehtiin baareissa ja ravintoloissa, joihin sijoittui lähes neljännes rikoksista. Kolmanneksi eniten rikoksia tehtiin uhrin kotipiirissä. Uhrin asunnossa tai uhrin asunnon porraskäytävässä tai pihapiirissä tehtiin niin ikään lähes neljännes rikoksista. Uhrin asunnossa katsotaan tapahtuneeksi myös häirikköpuhelut, viestit ja muut kauempaa kohdistetut rikkeet. Edellisiin vuosiin verrattuna tapahtumapaikoissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta.

Taulukko 4. Rasististen rikosten tapahtumapaikat vuonna 2005.

Tapahtumapaikka	N	%
Tie, katu, tori tai muu julkinen paikka	213	31,8
Baari, ravintola, tanssipaiikka	156	23,3
Uhrin asunto	85	12,7
Uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä	79	11,8
Muu julkinen rakennus	46	6,9
Koulu tai koulualue	17	2,5
Muu asunto	11	1,6
Julkinen kulkuväline	7	1,0
Muun asuintalon piha tai porraskäytävä	4	0,6
Muu paikka/ei tiedossa	51	7,6
Yhteensä	669	100

Kuvio 2. Rasististen rikosten tapahtumapaikat vuonna 2005, % (N=669).

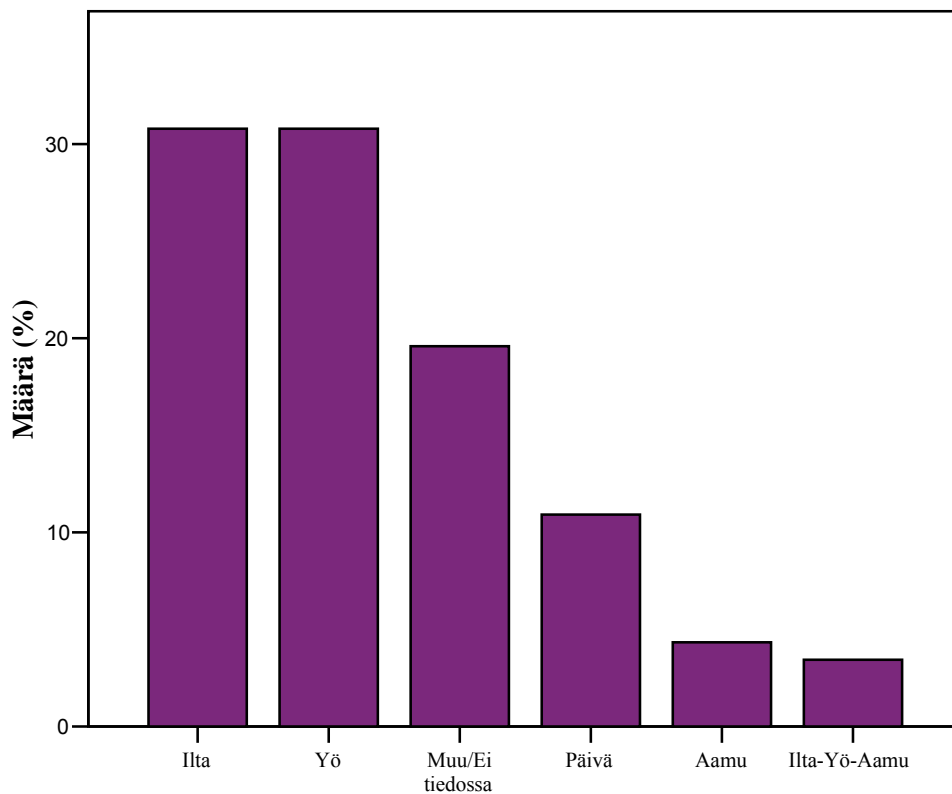
3.4 Rasististen rikosten tapahtuma-ajat

Suurin osa rasistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana (taulukko 5 ja kuvio 4). Yli kolmannes rikoksista tapahtui illalla ja saman verran yöllä. Niiden lisäksi tapahtui 23 (3 %) rikosta illan ja aamun välisenä aikana. Nämä olivat pääosin vahingontekorikoksia, kuten autojen tai liiketilojen vahingoittamisia, joiden tarkka tapahtuma-aika ei ole tiedossa. Päivällä tapahtui noin 11 % rasistisista rikoksista ja aamulla vain 4 %. Luokkaan "muu aika / ei tiedossa" luokiteltiin rikokset, jota ovat tapahtuneet vuorokautta pidemmällä aikavälillä. Tällaisia olivat muun muassa naapureiden väliset kunnianloukkaukset tai laittomat uhkaukset, jotka olivat jatkuneet pitkään ja jotka päätyivät poliisin tietoon vasta myöhemmin. Aineiston 669

ilmoituksessa vain yhden tapauksen ajankohta oli kokonaan määrittelemättömissä.

Taulukko 5. Rasististen rikosten tapahtuma-ajat vuonna 2005.

Tapahtuma-aika	N	%
Ilta	206	30,8
Yö	206	30,8
Päivä	73	10,9
Aamu	29	4,3
Ilta-yö-aamu	23	3,4
Muu aika/ei tiedossa	132	19,7
Yhteensä	669	100

Kuvio 3. Rasististen rikosten tapahtuma-ajat vuonna 2005, % (N=669).

3.5 Rasistiset rikokset tapahtumapaikan ja -ajan mukaan

Rikosnimikkeiden tarkastelu suhteessa tapahtumapaikkaan ja tapahtumapaikkaan antaa kuvaa siitä, minkä tyyppisiä rikoksia tapahtuu missä ja milloin. Taulukossa 6 on tarkasteltu neljää vuoden 2005 yleisintä rikosnimikettä tapahtumapaikan mukaan. Pahoinpitelyt kattavat tarkastelussa kaikki eriaisteiset pahoinpitelyt ja niiden yritykset ja vahingonteot sekä lievän vahingonteon että vahingonteon.

Kuten aikaisemmin todettiin, suurin osa rasistisista rikoksista tapahtui julkisella ulkoilmapaikalla. Taulukon 8 mukaan niistä selvästi suurin osa oli pahoinpitelyrikoksia. Lähes 70 % tiellä, kadulla tai puistossa tehdyistä rikoksista oli pahoinpitelyjä. Toiseksi eniten julkisilla ulkoilmapaikoilla tehtiin vahingontekoja, joita oli lähes joka kymmenes ulkoilmapaikalla tehdyistä rikoksista. Myös ravintoloissa ja muissa julkisissa rakennuksissa yleisin rikos oli pahoinpitely (41 %). Toiseksi eniten julkisissa rakennuksissa tapahtui vahingontekoja ja kunnianloukkauksia. Tulos eroaa selvästi vuoden 2004 selvityksen tuloksista, joiden mukaan ravintoloissa ja muissa julkisissa rakennuksissa tapahtui eniten syrjintärikoksia, toiseksi eniten pahoinpitelyjä ja vahingontekoja vain 3 %. Toisin sanoen verrattuna vuoteen 2004 julkisissa rakennuksissa tapahtuneet vahingonteot ovat selvästi lisääntyneet. Syrjintärikosten kohdalla vastaavia johtopäätöksiä ei voida tehdä, sillä myös vuonna 2005 suurin osa syrjintärikoksista tapahtui ravintolassa tai muussa julkisessa rakennuksessa mutta tapausten kokonaismäärä oli huomattavasti vähäisempi (ks. taulukko 2).

Vastaavasti kun tarkastellaan rikosnimikkeitä tapahtuma-ajan mukaan, voidaan todeta pahoinpitelyn olevan yleisin rikos kaikkina vuorokauden aikoina (taulukko 7). Illalla ja yöllä tapahtuneista rikoksista noin puolet oli pahoinpitelyjä ja aamulla tai päivällä vähän alle puolet. Päivällä ja illalla tapahtuu toiseksi eniten kunnianloukkauksia kun taas yöllä tapahtuu paljon vahingontekoja.

Taulukko 6. Rasistiset rikokset tapahtumapaikan mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimike	Ravintola			Asunto	Muu	Yhteensä
	Julkinen ulkoilma- paikka	tai muu julkinen rakennus	Piha tai porras- käytävä			
Pahoinpitely	68,6	40,6	18,1	13,5	33,9	42,5
Kunnianloukkaus	8,6	12,4	16,9	18,8	26,5	14,1
Laiton uhkaus	3,2	7,4	34,9	30,2	5,9	12,6
Vahingonteko	9,1	16,8	24,1	10,4	8,8	13,5
Muu	10,5	22,8	6,0	27,1	25,0	17,5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	220	202	83	96	68	669

Taulukko 7. Rasistiset rikokset tapahtuma-ajan mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimikkeet	Aamu tai			Muu	Yhteensä
	päivä	Ilta	Yö		
Pahoinpitely	46,1	53,4	49,3	10,6	42,5
Kunnianloukkaus	22,5	12,6	6,1	23,5	14,1
Laiton uhkaus	2,9	10,2	9,6	28,8	12,6
Vahingonteko	9,8	8,3	21,4	10,6	13,5
Muu	18,6	15,5	13,5	26,5	17,5
Yhteensä	100	100	100	100	100
N	102	206	229	132	669

4. RASISTISTEN RIKOSTEN VERTAILUA VUOSINA 2003, 2004 JA 2005

4.1 Rasististen rikosten määrän kehitys

Rasististen rikosten kokonaismäärä on siis selvästi noussut vuosiin 2003 ja 2004 verrattuna (taulukko 8). Kasvu näkyy suhteellisen tasaisesti eri rikosnimikkeissä; lieviä pahoinpitelyjä, kotirauhan rikkomisia ja törkeitä pahoinpitelyjä lukuun ottamatta⁹ kaikki eri rikostyyppit ovat olleet lieveässä kasvussa. Ainoa selkeää laskua osoittavat syrjintärikokset. Kun vuonna 2004 rekisteröitiin 93 rasistista syrjintätapausta, kirjattiin vuonna 2005 vain 37 syrjintätapausta. Niistä kaksi oli luokiteltu työsyryntätapaukseksi. Sen sijaan vuoteen 2003 verrattuna, jolloin rikosilmoitusten mukaan löytyi 44 syrjintätapausta, muutosta ei ole tapahtunut niin merkittävästi.

Vahingonteoissa puolestaan on havaittavissa päinvastaista kehitystä. Kun vuonna 2003 vahingontekoja tapahtui 67 kappaletta, kirjattiin vuonna 2004 vain 30 vahingontekoa ja vuonna 2005 jälleen 66 vahingontekoa. Sen sijaan tasaisempaa kasvavaa kehitystä osoittavat lisääntyvät pahoinpitelyt; pahoinpitelyjen absoluuttiset lukumäärät ovat lisääntyneet vuosi vuodelta. Erityistä lisääntymistä on tapahtunut vuonna 2005, jolloin pahoinpitelyt lähes kaksinkertaistuivat edellisvuoteen verrattuna. Kun tarkastellaan pahoinpitelyjen osuuksia suhteessa muuhun rasistiseen rikollisuuteen, voidaan todeta, että vuonna 2004 pahoinpitelyjä oli suhteellisesti vähemmän kuin vuonna 2003 kun taas vuonna 2005 enemmän kuin molempina aikaisempina vuosina (taulukko 8).

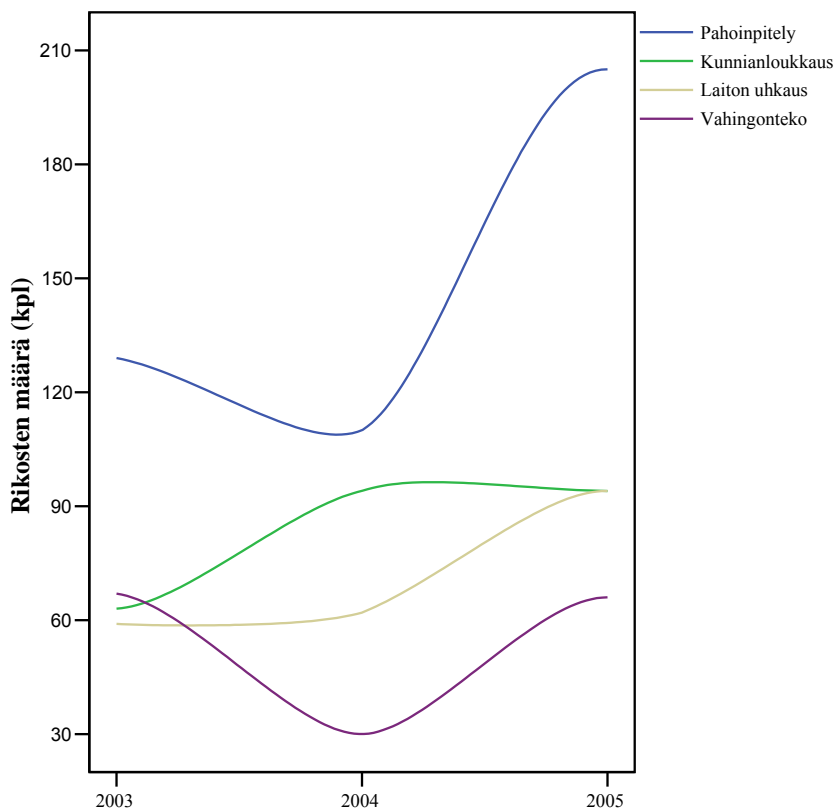
Rasististen rikosten määrän kehityksestä voidaankin todeta, että kokonaismäärältään rasistiset rikokset ovat lisääntyneet viimeisen kolmen vuoden aikana. Kehitys näkyy suhteellisen tasaisesti myös eri rikosnimikkeissä (kuvio 4). Mikään rikostyyppi ei osoita selvää vähenemistä. Sen sijaan iso osa lisääntyneistä rikoksista on ollut pahoinpitelyjä. Erityisesti vuonna 2005 suurin osa vuoteen 2004 verrattuna lisääntyneistä rasistisista rikoksista oli pahoinpitelyjä. Kun tähän liitetään tulos siitä, että rikosilmoitukset eivät kuitenkaan vuonna 2005 erityisemmin lisääntyneet voidaan arvioida

⁹ Lievät pahoinpitelyt, kotirauhan rikkomiset ja törkeät pahoinpitelyt ovat vähentyneet muutamalla tapauksella edellisvuoteen verrattuna. Muutos on kuitenkin niin vähäinen, ettei siitä voida vetää mitään johtopäätöksiä.

erityisesti tappeluiden, joissa oli mukana useita osallisia, lisääntyneen. Yleisin rasistinen rikos vuonna 2005 olikin kadulla, puistossa tai torilla tapahtunut usean nuoren miehen tappelu.

Taulukko 8. Yleisimmät rikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa vuosina 2003, 2004 ja 2005.

Rikosnimikkeet	2003		2004		2005	
	N	%	N	%	N	%
Pahoinpitely	129	24,7	110	19,7	205	30,6
Kunnianloukkaus	63	12,1	94	16,8	94	14,1
Laiton uhkaus	59	11,3	62	11,1	84	12,6
Vahingonteko	67	12,8	30	5,4	66	9,9
Lievä pahoinpitely	57	10,9	58	10,4	52	7,8
Syrjintä	44	8,4	93	16,7	37	5,5
Kotirauhan rikkominen	17	3,3	30	5,4	24	3,6
Pahoinpitelyn yritys	15	2,9	13	2,3	15	2,2
Törkeä pahoinpitely	4	0,8	13	2,3	12	1,8
Muu	67	12,8	55	9,9	80	12,0
Yhteensä	522	100	558	100	669	100

Kuvio 4. Rasististen rikosten määrän kehitys vuosina 2003, 2004 ja 2005 (yleisimmät rikosnimikkeet).

Myös sivurikokset ja niiden määrät ovat olleet hyvin samankaltaisia viime vuosina (taulukko 9). Yleisin sivurikos on kaikkina kolmena vuotena ollut kunnianloukkaus. Toiseksi eniten vuonna 2004 ja 2005 tapahtui kotirauhan rikkomisia ja vuonna 2003 vahingontekoja. Mitkään sivurikokset eivät näytä merkittävästi vähentyneen.

Taulukko 9. Yleisimmät sivurikosten rikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa vuosina 2003, 2004 ja 2005.

Rikosnimikkeet	2003		2004		2005	
	N	%	N	%	N	%
Kunnianloukkaus	33	31,4	45	35,4	53	33,8
Kotirauhan rikkominen	12	11,4	20	15,7	32	20,1
Laiton uhkaus	9	8,6	6	4,7	25	16,0
Lievä vahingonteko	3	2,9	4	3,1	12	7,6
Vahingonteko	17	16,2	15	11,8	9	5,7
Muu	31	29,5	37	29,3	26	16,8
Yhteensä	105	100	127	100	157	100

4.2 Tapahtumapaikat ja tapahtuma-ajat rasististen rikosten mukaan vuosina 2003, 2004 ja 2005

Taulukoissa 10 ja 11 on tarkasteltu kahta viime vuosina yleisintä rasististen rikosten rikosnimikettä, pahoinpitelyä ja kunnianloukkausta, suhteessa tapahtumapaikkaan ja aikaan vuosina 2003, 2004 ja 2005. Vuoden 2004 ja 2005 osalta tapahtumapaikat jakautuvat rikosnimikkeittäin oletetun mukaisesti: Eniten pahoinpitelyjä tapahtui julkisilla ulkoilmapaikoilla (53 % ja 55 %) ja toiseksi eniten ravintoloissa (29 % ja 26 %). Sen sijaan vuonna 2003 vain 5 % pahoinpitelyistä tapahtui kadulla, puistossa tai torilla ja jopa 56 % ravintolassa. Tässä on siis tapahtunut selvää muutosta; tappelut ovat siirtyneet ravintolasta kadulle.

Kunnianloukkausten tapahtumapaikoissa esiintyy myös hajontaa eri vuosina. Vuonna 2003 eniten kunnianloukkauksia tapahtui ravintoloissa (29 %) ja toiseksi eniten pihossa ja porraskäytävissä (19 %). Vastaavasti vuonna 2005 eniten kunnianloukkauksia tapahtui ravintolassa (27 %) mutta toiseksi eniten julkisilla ulkoilmapaikoilla (20 %). Määrällisesti erot eivät tässä kuitenkaan ole kovin suuria. Sen sijaan vuonna 2004 tehtiin selvästi vähemmän kunnianloukkauksia ravintoloissa kuin vuosina 2003 ja 2005.

Silloin eniten kunnianloukkauksia tehtiin piholla ja porraskäytävissä (36 %).

Taulukko 10. Pahoinpitelyjen ja kunnianloukkausten yleisimmät tapahtumapaikat vuosina 2003, 2004 ja 2005, %.

Tapahtumapaikka	Pahoinpitely			Kunnianloukkaus		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Julkinen ulkoilmapaikka	5,3	54,6	53,2	14,3	27,6	20,2
Ravintola tai muu julkinen rak.	56,5	25,5	28,9	28,5	19,2	26,6
Piha tai porraskäytävä	16,2	9,7	5,3	19,0	36,2	14,9
Asunto	2,4	4,6	4,6	12,7	10,6	19,1
Muu	19,6	5,6	8,1	25,4	6,4	19,1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	209	196	284	63	94	94

Tapahtuma-ajat puolestaan ovat suhteellisen yhdenmukaiset eri vuosina; vuodesta riippuen 65 – 80 % pahoinpitelyistä tehdään illan ja yön aikana. Kunnianloukkaukset puolestaan ovat yleisimpiä aamun, päivän ja illan aikana.

Taulukko 11. Pahoinpitelyjen ja kunnianloukkausten yleisimmät tapahtuma-ajat vuosina 2003, 2004 ja 2005, %.

Tapahtuma-aika	Pahoinpitely			Kunnianloukkaus		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Aamu tai päivä	15,3	19,4	16,5	19,0	25,6	24,5
Iltä	24,0	32,7	38,7	25,4	16,0	27,7
Yö	41,6	42,9	39,8	19,0	16,0	14,9
Muu/ei tiedossa	9,1	5,1	4,9	35,5	42,6	33,0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	209	196	284	63	94	94

5. RASISTISTEN RIKOSTEN UHRIT

Valtaosa rasistisista rikoksista kohdistui ulkomaalaisiin tai ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin. Edellisvuosien tapaan yli 70 % oli joko kansalaisuutensa tai syntymämaatietojensa mukaan ulkomaalaistaustainen. Noin 5 % rasistisista rikoksista uhrina oli romani. Suurin osa romaneihin kohdistuneista rikoksista oli syrjintärikoksia. Uhri edusti valtaväestöä noin 25 % tapauksista. Suurin osa näistä oli tapauksia, jossa valtaväestön edustaja oli ulkomaalaistaustaisen henkilön seurassa. Pienessä osassa rikoksia ei ollut uhria lainkaan, vaan ne kohdistuivat yleisesti ulkomaalaisiin tai tiettyyn etniseen ryhmään.

Asianomistajia rasistiseksi luokitelluissa jutuissa oli yhteensä 669. Varsinaisten uhrien määrä oli kuitenkin pienempi. Osa asianomistajista (66 kappaletta) oli muita kuin luonnollisia henkilöitä; pääosin ravintoloita ja asunto-yhtiöitä, jotka olivat kärsineet vahinkoja erilaisissa vahingonteoissa. Uhreja rasistisissa rikoksissa oli yhteensä 603. Uhreista osa oli joutunut rasistisen rikoksen kohteeksi useamman kerran; 28 ihmistä oli joutunut uhriksi kaksi kertaa ja 8 ihmistä kolme kertaa. *Eri ihmisiä rikoksen kohteeksi joutui siis yhteensä 569.*

Kansalaisuudeltaan racististen rikosten uhrin edustivat eniten Suomea (taulukko 12). Noin puolet uhreista oli Suomen kansalaisia. Heistä 41 % oli ulkomaalaistaustaisia ja 10 % romaneja. Suomalaisten jälkeen toiseksi eniten rasistisia rikoksia kokivat somalialaiset, venäläiset, turkkilaiset ja afganistanilaiset. Kukin näistä kansallisuuksista oli edustettuna yli kahdessakymmenessä rikoksessa. Lähelle ylsivät myös irakilaiset, iranilaiset ja sudanilaiset.

Kun verrataan uhrien kansalaisuuksia edellisvuosiin, huomataan, että somalialaiset, venäläiset ja turkkilaiset ovat joutuneet suomalaisten lisäksi useimmiten racististen rikosten uhriksi jo useampana vuonna (taulukko 12). Myös irakilaiset ja iranilaiset ovat olleet viime vuosina usein rikosten kohteena. Selvästi enemmän kuin edellisvuosina racististen rikosten kohteeksi joutuivat vuonna 2005 puolestaan sudanilaiset ja afganistanilaiset. Yhteensä racististen rikosten uhriksi joutui 54 eri kansalaisuuden edustajaa (liitetaulukko 2).

Taulukko 12. Rasististen rikosten uhrin kansalaisuuden mukaan vuosina 2003, 2004 ja 2005 (yleisimmät kansalaisuudet).

Kansalaisuus	2003	2004	2005	2003	2004	2005
	N	N	N	%	%	%
Suomi	215	253	298	43,3	46,5	49,4
Somalia	58	57	51	11,7	10,5	8,5
Venäjä	27	34	35	5,4	6,3	5,8
Turkki	23	28	24	4,6	5,1	4,0
Afganistan	6	10	22	1,2	1,8	3,6
Irak	23	26	19	4,6	4,8	3,2
Iran	19	16	16	3,8	2,9	2,7
Sudan	4	8	16	0,8	1,5	2,7
Jugoslavia	15	10	10	3,0	1,8	1,7
Marokko	4	5	8	0,8	0,9	1,3
Thaimaa	7	4	6	1,4	0,7	1,0
Viro	5	5	6	1,0	0,9	1,0
Kenia	2	7	5	0,4	1,3	0,8
Muu	88	81	87	18,0	15,0	14,3
Yhteensä	496	544	603	100	100	100

Taulukossa 13 on tarkasteltu viittätoista Suomessa eniten edustettuina olevaa kansalaisuutta ja niiden edustajiin kohdistuneita rasistisia rikoksia. Se mukaan tuhatta kansalaisuuden edustajaa kohden eniten rasistisia rikoksia tapahtui vuonna 2005 afganistanilaisille. Tulos poikkeaa jonkin verran edellisvuodesta, jolloin suhteessa eniten rasistisia rikoksia tapahtui somalialaisille ja vasta viidenneksi eniten afganistanilaisiin. Toisaalta taulukon tulkinnassa tulee huomioida, että rikosten kokonaismäärät yhtä kansalaisuutta kohden ovat paikoin hyvin pieniä, jolloin pienetkin määrälliset muutokset aiheuttavat suuria muutoksia suhdelukuihin. Tulos on kuitenkin mielenkiintoinen, sillä somalialaiset ovat viime vuosina olleet selvästi eniten rasististen rikosten uhriksi joutuneita niin määrällisesti kuin suhteellisestikin. Vuonna 2005 somalialaiset joutuivat rasististen rikosten uhriksi toiseksi eniten. Kansalaisuuksista, jotka joutuivat määrällisesti useimmiten rasistisen rikoksen uhriksi, suhteellisesti vähiten rikoksia tapahtui venäläisille.

Suurin osa kansalaisuuksista, joihin kohdistui eniten rasistisia rikoksia, ovat myös eniten edustettuja kansallisuuksia Suomessa. Ainoana poikkeuksena tästä on Sudan. Suomessa asui vuonna 2005 922 sudanilaista. Heistä 16 joutui rasistisen rikoksen uhriksi, eli tuhatta sudanilaista kohden tapahtui 16,1 rasistista rikosta. Myös tässä on kuitenkin muistettava pienten lukumäärien aiheuttamat muutokset.

Taulukko 13. Yleisimmät Suomessa asuneet vieraiden maiden kansalaiset* ja näihin kansallisuuksiin kohdistuneet rasistiset rikokset, rikos/1000 asukasta.

Kansalaisuus	Suomessa asuvia	Rasistisia rikoksia	Rasistisia rikoksia / 1000
Afganistan	1 833	22	12,0
Somalia	4 704	51	10,9
Turkki	2 621	24	9,2
Iran	2 562	16	6,2
Irak	3 267	19	5,8
Thaimaa	2 605	6	2,3
Vietnam	1 657	3	1,8
Venäjä	24 621	35	1,4
Yhdysvallat	2 086	2	1,0
Kiina	2 992	2	0,7
Saksa	2 792	2	0,7
Britannia	2 762	1	0,4
Viro	15 459	6	0,4
Sebia ja Montenegro	3 321	1	0,3
Ruotsi	8 196	2	0,2

*Lähde: Tilastokeskus 2006

Vastaavasti jos tarkastellaan rasististen rikosten uhreja syntymämaati-
tietojen mukaan, eniten rasististen rikosten uhriksi joutuivat suomalaiset
(taulukko 14). Lähes kolmannes uhreista oli syntynyt Suomessa. Määrä on
ymmärrettävästi enemmän kuin edellisvuosina; yhä useampi ulkomaalais-
taustainen on syntynyt jo Suomessa. Suomen jälkeen yleisimmät syntymä-
maat olivat Somalia (79), Turkki (33), Venäjä (28), Iran (24) ja Sudan (21).
Syntymämaati-
tietojen mukaan rasististen rikosten uhrin edustivat yhteensä 59
maata (liitetaulukko 3).

Kun tarkastellaan rasististen rikosten uhrien syntymämaati-
tietoja kulu-
neelta kolmelta vuodelta, voidaan todeta, että myös syntymämaati-
tietojen
mukaan somalialaiset, turkkilaiset ja venäläiset ovat useimmiten joutuneet
rikoksen uhriksi. Myös muutoin rikosten lisääntyminen on jakautunut suh-
teellisen tasaisesti. Irak, Iran ja entinen Jugoslavia ovat ainoita maita, joissa
syntyneisiin kohdistuneet rasistiset rikokset ovat vähentyneet. Sudanissa ja
Afganistanissa syntyneisiin kohdistuneet rasistiset rikokset ovat puolestaan
lisääntyneet selvimmin. Toisaalta Suomessa asuvien Sudanissa syntyneiden
ihmisten määrä on lisääntynyt samassa suhteessa viimeisen kolmen vuoden
aikana. Kun vuonna 2003 Suomessa asui vain 323 Sudanissa syntynyttä, oli
heitä vuonna 2005 jo 747 (Tilastokeskus 2006). Afganistanissa syntyneiden

määrä ei puolestaan ole lisääntynyt samassa suhteessa kuin rasististen rikosten määrä. Kun Afganistanissa syntyneisiin kohdistuneiden rikosten määrä on lähes nelinkertaistunut, on maassa syntyneiden määrä lisääntynyt 1130:sta 1559:teen vuosien 2003 ja 2005 välillä.

Taulukko 14. Rasististen rikosten uhrin syntymämaan mukaan vuosina 2003, 2004 ja 2005 (yleisimmät syntymämaat).

Syntymämaa	2003	2004	2005	2003	2004	2005
	N	N	N	%	%	%
Suomi	114	152	180	23,0	27,9	29,9
Somalia	70	81	79	14,1	14,9	13,1
Turkki	31	31	33	6,3	5,7	5,5
Venäjä	26	17	28	5,2	3,1	4,6
Iran	27	18	24	5,4	3,3	4,0
Sudan	4	8	21	0,8	1,5	3,5
Neuvostoliitto	17	21	20	3,4	3,9	3,3
Irak	37	31	19	7,5	5,7	3,2
Afganistan	5	9	19	1,0	1,7	3,2
Marokko	9	7	13	1,8	1,3	2,2
Thaimaa	7	4	11	1,4	0,7	1,8
Etiopia	4	9	10	0,8	1,7	1,7
Ruotsi	8	15	10	1,6	2,8	1,7
Jugoslavia	16	11	9	3,2	2,0	1,5
Viro	6	7	8	1,2	1,3	1,3
Ei tiedossa	8	12	20	1,6	2,2	3,3
Muu	107	111	99	21,7	20,3	16,2
Yhteensä	496	544	603	100	100	100

Syitä siihen, että tiettyjen etnisten ryhmien edustajat joutuvat useimmiten rasististen rikosten uhriksi, voi olla useita. Kuten todettu sudanilaisia lukuun ottamatta useimmiten rasistisen rikoksen uhriksi joutuneet kansalaisuudet olivat vuonna 2005 myös eniten edustettuja kansalaisuuksia Suomessa. Toisaalta Suomessa on lähes yhtä paljon myös ruotsalaisia, saksalaisia ja brittejä, jotka eivät ole joutuneet rikoksen uhriksi yhtä usein. Tämä tukee väitettä siitä, että rasististen rikosten uhriksi joutuvat usein niin sanottu näkyvät vähemmistöt, eli ryhmät, jotka eniten poikkeavat valtaväestöstä (ks. luku 1.2).

Rasististen rikosten uhreista 73 % oli miehiä ja 27 % naisia. Myös aikaisempina vuosina suurin osa uhreista, yleensä noin 70 %, on ollut miehiä. Iältään uhrin olivat aikaisempien vuosien tapaan suhteellisen nuoria. Lähes 90 % rikoksista tapahtui 15–44-vuotiaille. Suurin yksittäinen ikäryhmä oli

kahden viime vuoden tapaan 15–24-vuotiaat. Rikosnimikkeet vaihtelivat jonkin verran uhrin iän mukaan (taulukko 15). Pahoinpitelyjä tapahtui eniten nuorille ja vähiten keski-ikäisille tai heitä vanhemmille. Kunnianloukkauksia, laittomia uhkauksia ja vahingontekoja puolestaan tapahtui eniten keski-ikäisille tai heitä vanhemmille.

Taulukko 15. Rikosnimikkeet uhrin iän mukaan vuonna 2005, %.

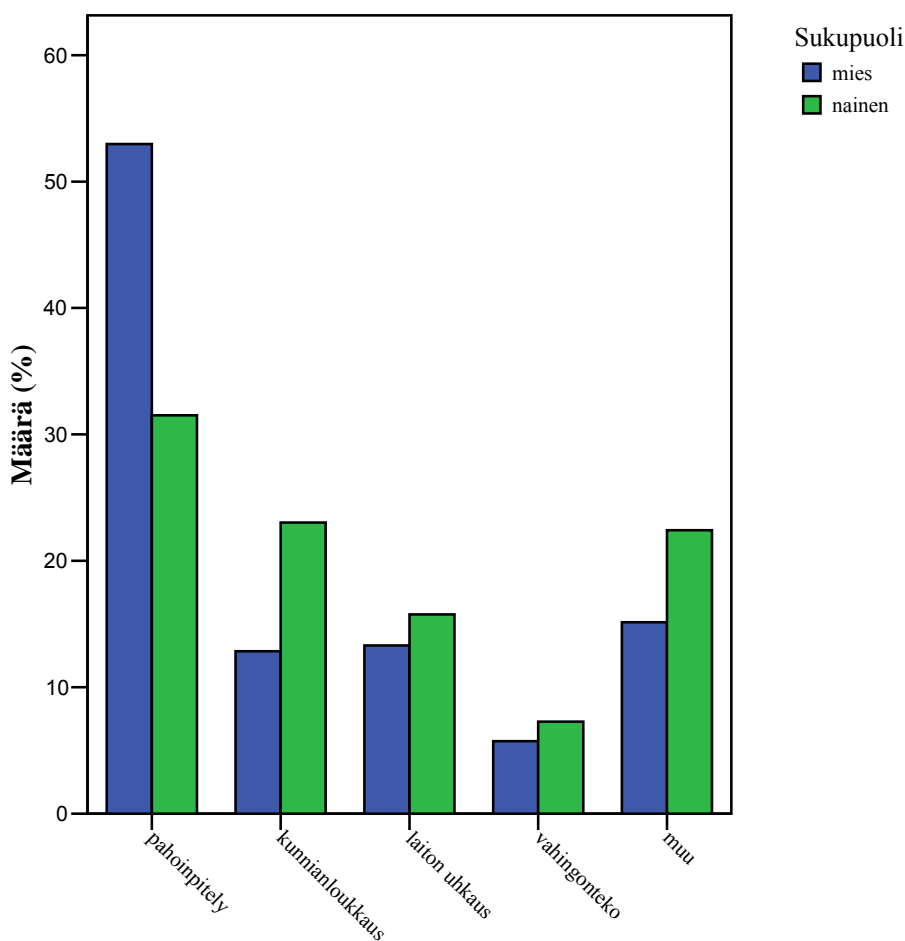
Rikosnimike	Alle 25	25-44	45 tai yli	Yhteensä
Pahoinpitely	58,8	45,9	25,4	48,0
Kunnianloukkaus	10,0	17,8	23,9	15,7
Laiton uhkaus	12,8	12,5	19,7	13,5
Vahingonteko	2,8	7,3	12,7	6,3
Muu	15,6	16,5	18,3	16,4
Yhteensä	100	100	100	100
N	211	303	71	585

5.1 Uhrin ja sukupuoli

Naiset ja miehet eroavat jonkin verran racististen rikosten uhreina. Naisiin ja miehiin kohdistuneet rikokset eroavat sekä rikosnimikkeen että uhrin ominaisuuksien mukaan. Miesten kohdalla selvästi yleisin rikosnimike on pahoinpitely (taulukko 16 ja kuvio 5). Noin 39 % miesten kokemista racistisista rikoksista oli pahoinpitelyjä. Toiseksi eniten miehet kokivat laittomia uhkauksia (13 %) ja kolmanneksi eniten kunnianloukkauksia (13 %). Naiset puolestaan joutuvat useimmiten kunnianloukkauksen uhriksi (23 %). Toiseksi eniten naisille tapahtuu pahoinpitelyjä (20 %) ja kolmanneksi eniten laittomia uhkauksia (11 %).

Taulukko 16. Racististen rikosten uhrin sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimike	Mies	Nainen	Yhteensä
Pahoinpitely	53,0	31,5	47,1
Kunnianloukkaus	12,8	23	15,6
Laiton uhkaus	13,3	15,8	14,0
Vahingonteko	5,7	7,3	6,2
Muu	15,1	22,4	17,1
Yhteensä	100	100	100
N	436	165	601

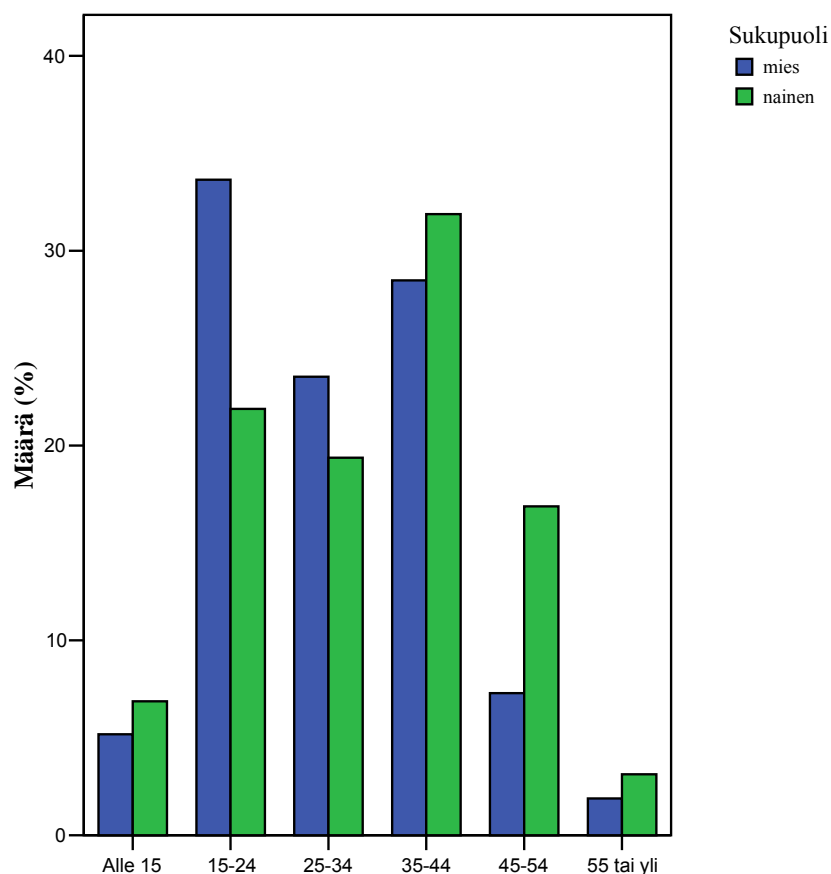

Kuvio 5. Rasististen rikosten uhrin sukupuolen mukaan vuonna 2005, % (N=603).

Mies- ja naisuhrin eroavat myös iältään (taulukko 17 ja kuvio 6). Miehillä yleisin ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat kun naisten yleisin ikäryhmä oli 35–44-vuotiaat. Miesten nuori ikä joutua rasistisen rikoksen uhriksi alentaa selvästi myös uhrien kokonaiskeski-ikä, sillä miehiä on aineistossa huomattavasti enemmän kuin naisia.

Taulukko 17. Racististen rikosten uhrin iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Ikä	Miehet	Naiset	Kaikki
Alle 15	5,2	6,9	5,6
15-24	33,6	21,9	30,4
25-34	23,5	19,4	22,4
35-44	28,5	31,9	29,4
45-54	7,3	16,9	9,9
55 tai yli	1,9	3,1	2,2
Yhteensä	100	100	100
N	425	160	585

Kuvio 6. Racististen rikosten uhrin iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2005, % (N=603).

Naiset ja miehet racististen rikosten uhreina eroavat jonkin verran myös kansalaisuudeltaan ja syntymämaaltaan. Kuten aiemmin todettiin, suurin osa racististen rikosten uhreista oli Suomen kansalaisia ja syntynyt Suomessa (ks. taulukko 12 ja 14). Tämä pitää paikkansa niin miesten kuin naistenkin kohdalla. Toiseksi eniten koko aineiston mukaan rikoksia kohdistettiin somalialaisiin, turkkilaisiin, venäläisiin ja afganistanilaisiin. Kun

tarkastellaan tätä erikseen miesten ja naisten osalta, on tuloksessa havaittavissa joitakin sukupuolieroja. Miesten kohdalla toiseksi eniten rasistisia rikoksia kohdistettiin somalialaisiin, kolmanneksi eniten turkkilaisiin ja neljänneksi eniten irakilaisiin. Vastaavasti uhriksi joutuneet miehet olivat syntyneet useimmiten Somaliassa, Turkissa ja Irakissa. Sen sijaan naisten kohdalla toiseksi eniten rasistisia rikoksia kohdistettiin venäläisiin naisiin. Valtaosa naisuhreista oli myös syntynyt Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa. Voidaankin todeta että rasististen rikosten uhriksi joutuvat useimmiten miespuoliset somalit, arabit ja kurdit sekä venäläiset naiset.

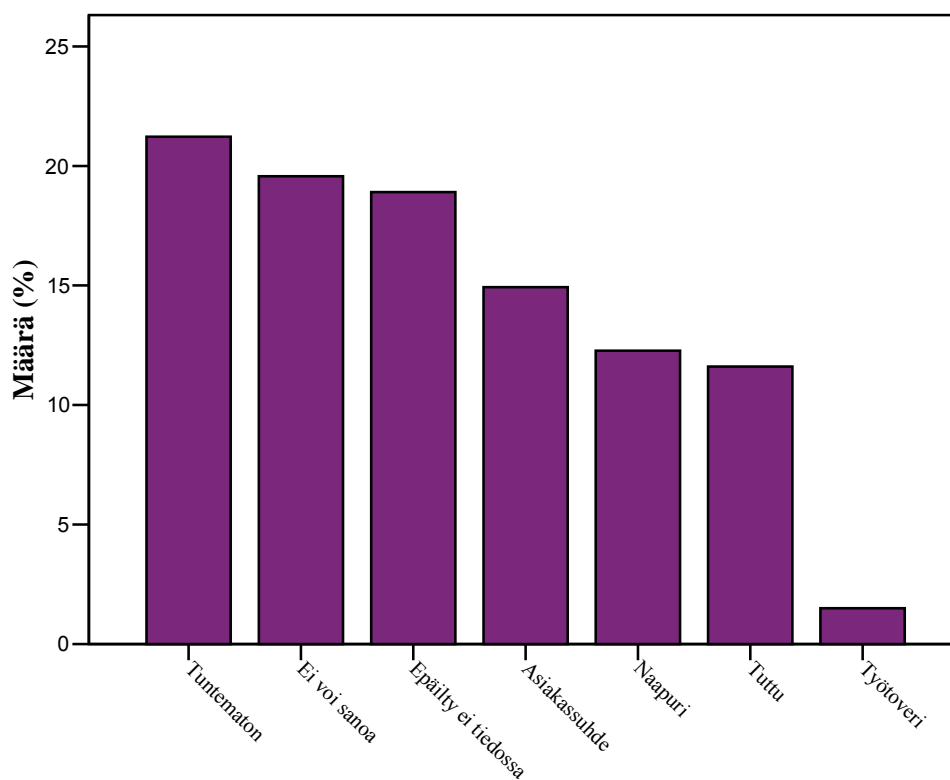
5.2 Uhrin ja epäillyn suhde rasistisissa rikoksissa

Uhrin ja epäillyn suhteen päättely rikosilmoituksen perusteella on usein hankalaa; suhteen laatu ei käy useimmista ilmoituksista suoraan ilmi, vaan se tulee päätellä muista esille tulevista asioista. Näin ollen tässä esitettyä tietoa ei voida pitää täysin luotettavana. Koko aineistoa koskevan tarkastelun perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suurin osa rasistisista rikoksista oli tuntemattomien tekemiä. Vähän yli viidenneksessä jutuista rikoksesta epäilty oli uhrille tuntematon (taulukko 18 ja kuvio 7). Asiakassuhteesta oli kyse noin 15 % tapauksista. Näistä suurin osa oli ravintolassa tapahtuneita yhteenottoja tai syrjintätapauksia. Muutamissa tapauksissa epäiltyä oli myös poliisi. Heitä syytettiin pääasiassa kunnianloukkauksista. Uhri ja epäilty olivat jossain määrin toisilleen tuttuja 12 % tapauksista. Tuttu tarkoittaa tässä kuitenkin usein ihmistä, jonka uhri tunsi kasvoilta tai nimeltä, mutta ei sen paremmin. Myös samaa koulua käyneet oppilaat luokiteltiin tähän luokkaan. Työtovereista, eli samassa työpaikassa työskentelevistä oli kyse vain yhdeksässä ilmoituksessa ja naapuruussuhteesta 74 ilmoituksessa (12 %). Joka viidennestä ilmoituksesta uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi¹⁰ ja joka viidennessä epäilty ei ollut tiedossa.

¹⁰ Luokka "ei käy ilmi" on siksi niin suuri, että useista ilmoituksista on vaikea päätellä uhrin ja epäillyn suhdetta, jos sitä ei ole suoraan sanottu. Kaikki nämä epäselvät tapaukset on luokiteltu luokkaan "ei voi sanoa".

Taulukko 18. Uhrin suhde epäiltyyn rasisissa rikoksissa vuonna 2005.

Suhde	N	%
Tuntematon	128	21,2
Ei voi sanoa	118	19,6
Epäilty ei tiedossa	114	18,9
Asiakassuhde	90	14,9
Naapuri	74	12,3
Tuttu	70	11,6
Työtoveri	9	1,5
Yhteensä	603	100

Kuvio 7. Uhrin suhde epäiltyyn rasisissa rikoksissa vuonna 2005, % (N=603).

Tulokset uhrin ja epäillyn suhteesta ovat pääosin samansuuntaiset kuin edellisvuonna. Useimmiten rikoksesta epäilty oli uhrille tuntematon henkilö myös vuonna 2004. Myös asiakassuhteessa tapahtuneita rikoksia tapahtui vuonna 2004 suhteellisen paljon (22 %). Vähiten rikoksia tapahtui työtovereiden välillä (3 %). Selvin muutos onkin tapahtunut tuntemattomien henkilöiden tekemien rikosten määrässä. Vuonna 2004 joka kolmas rikok-

sesta epäilty oli uhrille tuntematon, vuonna 2005 joka viides. Sen sijaan vuonna 2005 lähes joka viidennessä rasistisessa rikoksessa rikoksen tekijä ei ollut tiedossa kun vuonna 2004 vain joka kymmenennessä jutussa ei ollut tietoa tekijästä.

Tarkastelun rajoitukset mielessä pitäen voidaan todeta, että suurin osa rasistisista rikoksista on uhrille tuntemattoman ihmisen tekemiä. Kun laskeaan tuttujen, naapurien ja työtovereiden tekemät rikokset voidaan sanoa, että vain vähän yli neljännes rikoksista oli uhrille tutun ihmisen tekemiä. Jos asiakassuhde, jossa harvoin uhri ja epäilty tuntevat toisensa, lasketaan tuntemattomien tekemäksi, olisi tuntemattomien tekemien rikosten osuus lähes 40 %. Voisi arvioida myös suurimman osan jutuista, joissa tekijä ei ole tiedossa, olevan uhrille tuntemattomien ihmisten tekemiä, jolloin tuntemattomien tekemien rikosten määrä nousisi selvästi yli 50 %.

Tuntemattomien tekemistä rikoksista suurin osa (65 %) oli eriasteisia pahoinpitelyjä (taulukko 19). Myös asiakassuhteessa tapahtuneista rikoksista neljännes oli pahoinpitelyjä. Selvästi eniten (37 %) asiakassuhteissa tapahtui kuitenkin syrjintärikoksia, jotka tässä tarkastelussa sijoittuvat luokkaan "muut rikokset". Asiakassuhteissa tapahtui paljon myös kunnianloukkauksia.

Tuttujen ja työtovereiden välillä tapahtui myös eniten pahoinpitelyjä ja toiseksi eniten kunnianloukkauksia. Naapureiden välillä puolestaan tapahtui eniten laittomia uhkauksia sekä kunnianloukkauksia, joita oli yhteensä noin 66 % naapureiden tekemistä jutuista. Jutuista, joissa epäilty ei ollut tiedossa tai uhrin ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä, yli puolet oli pahoinpitelyrikoksia. Tämä tukee oletusta siitä, että näissä jutuissa epäilty oli uhrille tuntematon.

Taulukko 19. Rikosnimikkeet uhrin ja epäillyn suhteen mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimike	Tuntematon	Asiakas- Suhde	Tuttu tai työtoveri	Naapuri	Ei voi	
					sanoa/ei tiedossa	Yhteensä
Pahoinpitely	64,8	24,4	54,4	16,2	53,0	46,9
Kunnianloukkaus	6,3	22,2	26,6	28,4	10,3	15,6
Laiton uhkaus	12,5	8,9	5,1	37,8	12,1	13,9
Vahingonteko	5,5	0,0	1,3	1,4	12,9	6,5
Muu	10,9	44,4	12,7	16,2	11,6	17,1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	128	90	79	74	232	603

6. EPÄILLYT RASISTISISSA RIKOKSISSA

Rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa oli yhteensä 708 epäiltyä. Epäillyt kattavat tässä siis ne henkilöt, jotka oli kirjattu ilmoitukseen rikoksesta epäillyksi, jolloin ulkopuolelle rajautuivat epäillyt, joista oli mainittu vain tuntomerkit sekä epäillyt, jotka oli nimetty vain asianosaisiksi¹¹. Epäiltyjen määrä suhteessa rikosilmoitukseen on suuri, koska yhdessä ilmoituksessa voi olla useita rikoksesta epäiltyjä. Sama henkilö voi myös olla epäiltynä useasta eri rikoksesta joko samassa tai eri ilmoituksessa. Useat henkilöt olivatkin syyllistyneet samassa ilmoituksessa kahteen eri rikokseen; esimerkiksi kun yksi henkilö oli pahoinpidellyt kahta henkilöä, syyllistyi hän kahteen eri rikokseen. Aineistossa kahdesta rikoksesta epäiltyjä oli yhteensä 91, joista suurin osa oli juuri pahoinpitelyjä. Kolmesta rikoksesta oli epäiltynä 53 henkilöä ja yli kolmesta 20 henkilöä. Jälkimmäisistä suurin osa oli joukkotappeluun osallistuneita. Yksi ihminen oli epäiltynä enintään kymmenestä eri rikoksesta. *Eri henkilöitä epäiltynä oli yhteensä 426.*

Suurin osa epäillyistä (90 %) oli Suomen kansalaisia ja suurin osa (85 %) oli myös syntynyt Suomessa. Molempien lukujen osalta määrä on kuitenkin noin 10 % vähemmän kuin viime vuonna ja 5 % vähemmän kuin vuonna 2003. Toisin sanoen yhä useampi ulkomaalaistaustainen on syyllistynyt rasistiseen rikokseen (taulukot 20 ja 21). Lähes kaikki nämä rikokset olivat kuitenkin sellaisia, joissa on ollut tekijänä tai uhrina mukana myös suomalaisia. Tapauksissa olikin usein kyse pahoinpitelystä, jossa suomalainen oli aloittanut tappelun ja ulkomaalaissyntyinen uhri vastannut tappeluun tappelulla. Ulkomaalaistaustaisista eniten rikoksiin osallistuivat turkkilaiset ja somalialaiset, jotka ovat useimmiten joutuneet myös rikoksen uhriksi.

¹¹ Asianosaisella tarkoitetaan henkilöä, joka liittyy jotenkin rikosilmoituksen tapaukseen mutta ei ilmoitushetkellä ole määriteltävissä rikoksesta epäillyksi tai asianomistajaksi. Päätöksen epäilystä ja kirjaamisesta tekee poliisi.

Taulukko 20. Rasistisista rikoksista epäiltyjen kansalaisuudet vuonna 2005 (yleisimmät kansalaisuudet).

Kansalaisuus	N	%
Suomi	635	89,7
Turkki	13	1,8
Somalia	8	1,1
Irak	8	1,1
Jordania	6	0,8
Sudan	6	0,8
Yhteensä	708	100

Taulukko 21. Rasistisista rikoksista epäiltyjen syntymämaat vuonna 2005 (yleisimmät syntymämaat).

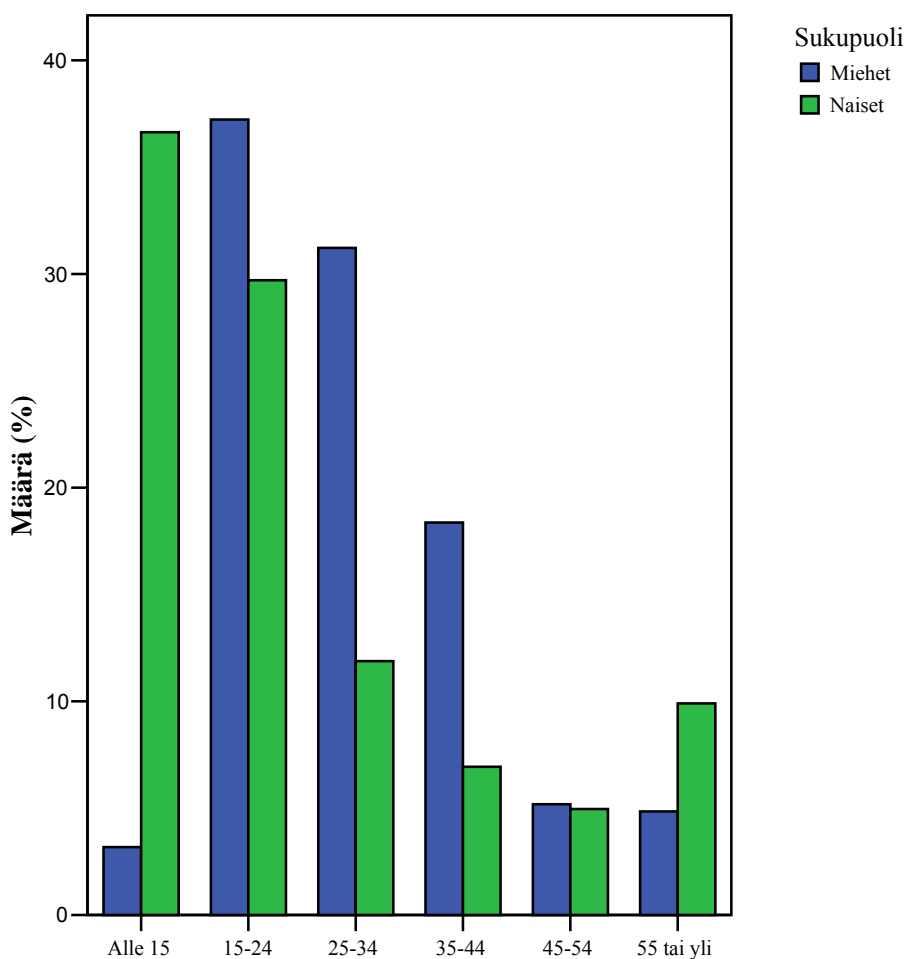
Syntymämaa	N	%
Suomi	604	85,3
Turkki	16	2,3
Somalia	11	1,6
Ruotsi	9	1,3
Jordania	6	0,8
Sudan	6	0,8
Yhteensä	708	100

Valtaosa epäillyistä oli miehiä (85 %) kuten edellisinäkin vuosina. Vastaavasti valtaosa oli 15–24-vuotiaita. Epäiltyjen iät vaihtelevat kuitenkin sukupuolen mukaan (taulukko 21 ja kuvio 8). Miehillä selvästi yleisin ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat (37 %) ja toiseksi yleisin 25–34-vuotiaat (31 %). Alle 15-vuotiaita rikoksesta epäiltyjä oli vain 3 % miehistä ja 55-vuotiaita tai yli 5 %. Naisten kohdalla puolestaan suurin ikäryhmä oli alle 15-vuotiaat, joita oli jopa 37 % rasistisesta rikoksesta epäillyistä naisista. Toiseksi eniten oli 15–24-vuotiaita (30 %). Tämän tarkastelun mukaan naisista rasistisiin rikoksiin syyllistyvät siis eniten tytöt ja nuoret naiset. Alle 15-vuotiaiden osalta tulosta kuitenkin vääristää hieman se, että yli 90 % vuonna 2005 rasistisesta rikoksesta epäiltynä olleesta alle 15-vuotiaasta tytöstä oli osallisena yhteen ja samaan joukkotappeluun. Tässä tarkastelussa kaikki kuitenkin kirjautuvat erillisiksi rikoksiksi. Eri ilmoituksia, joissa rikoksesta epäilty olisi alle 15-vuotias tyttö, oli vain kaksi. Sen sijaan nuorten naisten kohdalla (15–24-vuotiaat) kyseessä oli useita eri juttuja ja useita eri henkilöitä. Voidaankin todeta, että sekä miesten että naisten kohdalla rasistisesta rikoksesta epäilty on useimmiten 15–24-vuotias.

Miesten osalta tulos on samansuuntainen kuin edellisinäkin vuosina. Vuodesta 2000 asti yleisin rasistisista rikoksista epäiltyinä olleiden miesten ikäluokka on ollut 15–24-vuotiaat. Sen sijaan naisten osalta vuoden 2005 tulokset osoittavat selvää muutosta. Aikaisempien vuosien selvitysten mukaan 35–44-vuotiaat ovat olleet yleisin rasistisista rikoksista epäiltyjen joukko naisten keskuudessa. Tässä tulee kuitenkin muistaa, että naisten kohdalla rikoksesta epäiltyjen kokonaismäärät ovat huomattavasti pienemmät kuin miesten kohdalla, minkä seurauksena pienetkin absoluuttilukujen muutokset saavat aikaan mittavan tuntuisia muutoksia suhteellisissa luvuissa.

Taulukko 22. Rasistisista rikoksista epäillyt sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2005, %.

Ikä	Miehet	Naiset	Kaikki
Alle 15	3,2	36,6	8,0
15-24	37,3	29,7	36,1
25-34	31,3	11,9	28,4
35-44	18,2	6,9	16,7
45-54	5,2	5,0	5,1
55 tai yli	4,8	9,9	5,6
Yhteensä	100	100	100
N	598	101	699

Kuvio 8. Rasistisista rikoksista epäillyt sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2005, %. (N=708)

Naisten ja miesten tekemät rikokset eroavat jonkin verran toisistaan. Eivät kuitenkaan yhtä paljon kuin edellisinä vuosina, jolloin miehet syyllistyivät selvästi useimmin pahoinpitelyyn kun taas naiset kunnianloukkaukseen ja syrjintään. Vuonna 2005 niin naisten kuin miestenkin tekemistä rikoksista suurin osa oli pahoinpitelyjä (taulukko 23). Sen sijaan kunnianloukkaukset ovat edelleen yleisimpiä naisilla ja vahingonteot miehillä.

Taulukko 23. Rikosnimikkeet epäillyn sukupuolen mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimike	Miehet	Naiset	Kaikki
Pahoinpitely	44,3	61,2	46,8
Kunnianloukkaus	13,4	19,4	14,3
Laiton uhkaus	9,6	2,9	8,6
Vahingonteko	7,1	1,9	6,4
Muu	25,6	14,6	24
Yhteensä	100	100	100
N	605	103	708

Iän mukaan rasistiset rikokset puolestaan vaihtelevat samoin kuin aikaisempina vuosina (taulukko 24). Nuorten tekemistä rikoksista yli puolet (60 %) on pahoinpitelyrikoksia kun taas heitä vanhemmassa ikäryhmässä pahoinpitelyjen osuus on vain 17 %. Keski-ikäiset tai heitä vanhemmat sen sijaan syyllistyvät enemmän kunnianloukkauksiin ja laittomiin uhkauksiin kuin heitä nuoremmat.

Taulukko 24. Rikosnimikkeet epäillyn iän mukaan vuonna 2005, %.

Rikosnimike	Alle 25	25-44	45 tai yli	Yhteensä
Pahoinpitely	60,2	41,1	17,3	47,0
Kunnianloukkaus	9,4	13,6	36,0	14,1
Laiton uhkaus	6,5	10,8	9,3	8,7
Vahingonteko	7,1	5,4	9,7	6,3
Muu	16,8	29,1	30,7	23,9
Yhteensä	100	100	100	100
N	309	316	75	700

7. RASISTISTEN RIKOSTEN ALUEELLISTA TARKASTELUA

Taulukossa 25 ja kuviossa 9 on esitetty rasististen rikosten jakautumista lääneittäin. Noin 55 % rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä asuukin. Länsi-Suomen läänissä tapahtui vajaa neljännes, Oulun läänissä noin kymmenesosa ja Itä-Suomen läänissä noin 6 % rasistisista rikoksista. Lapin läänissä tapahtui 23 (3 %) rasistista rikosta ja Ahvenanmaalla ei yhtään. Kolme rikosta tapahtui Suomen rajojen ulkopuolella.

Rikokset jakautuvat lääneittäin edellisvuosien tapaan. Myös vuosina 2000–2004 noin puolet tai yli puolet rasistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä. Toiseksi eniten rasistisia rikoksia tapahtui näinä vuosina, kuten nytkin, Länsi-Suomen läänissä. Itä-Suomen läänin osuus rasistisista rikoksista on viimeisen kolmen vuoden aikana ollut selvässä laskusuunnassa. Oulun läänin osuus rasistisista rikoksista on puolestaan selvästi noussut vuoteen 2004 verrattuna ja palannut taas 10 % tasolle, jossa se on ollut viimeisen viiden vuoden ajan vuotta 2004 lukuun ottamatta. Lapin läänissä ja Ahvenanmaalla rasistisia rikoksia on tapahtunut viime vuosina vain muutamia.

Rikosten kokonaismäärän perustella on kuitenkin vaikea vertailla läänejä ja niissä tapahtuneita rasistisia rikoksia; eri lääneissä asuu eri määrä ulkomaalaisia, jolloin rasististen rikosten kokonaismäärät eivät kerro mitään rasististen rikosten yleisyydestä. Kun suhteutetaan rasististen rikosten määrä läänissä asuvien ulkomaalaisten määrään¹², muuttuvat tulokset toisensuuntaisiksi. Tällöin Etelä- ja Länsi - Suomessa tapahtui vähiten rasistisia rikoksia; Etelä-Suomessa tapahtui 5,3 rasistista rikosta tuhatta ulkomaalaista kohden ja Länsi-Suomessa 5,4 rikosta. Itä-Suomessa puolestaan tapahtui 6,7 rikosta tuhatta ulkomaalaista kohden, Lapin läänissä 11,3 ja Oulun läänissä selvästi eniten, jopa 14,9 rikosta tuhatta ulkomaalaista kohden. Näin tarkasteltuna selvästi eniten rasistisia rikoksia tapahtui siis Oulun läänissä, jossa rikosten määrä on myös huomattavassa nousussa. Vuonna 2004

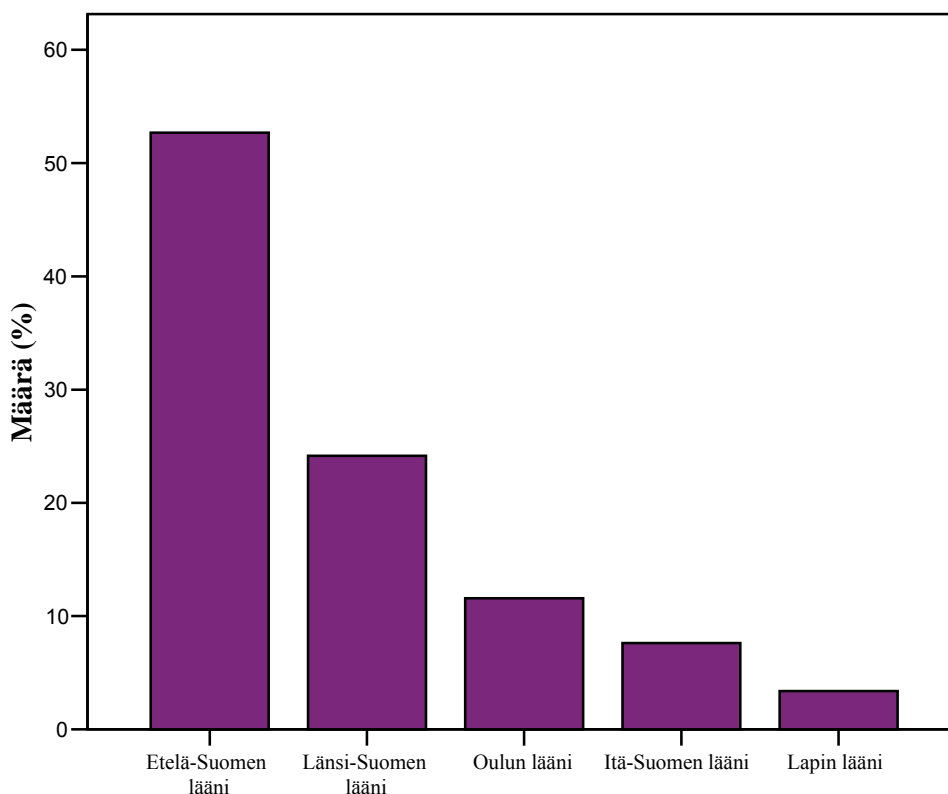
¹² Vuonna 2005 Etelä-Suomessa asuin yhteensä 69 162, Länsi-Suomessa 30 241, Itä-Suomessa 6 009, Oulun läänissä 4 780 ja Lapin läänissä 2 033 ulkomaalaista. Ahvenanmaalla asuin 1 627 ulkomaalaista mutta tämän aineiston mukaan siellä ei tapahtunut yhtään rasistista rikosta.

rasistisia rikoksia tehtiin Oulun läänissä vain 7 tuhatta ulkomaalaista kohden.

Kaikki rasististen rikosten uhrin eivät kuitenkaan olleet ulkomaalaisia, eivätkä kaikki ulkomaalaiset uhrin asuneet Suomessa. Kun otetaan huomioon vain Suomessa asuville ulkomaalaisille tapahtuneet rasistiset rikokset ja suhteutetaan ne läänin ulkomaalaiseen väestöön, tapahtui Etelä-Suomen läänissä 2,2 rikosta tuhatta ulkomaalaista kohden, Länsi-Suomen ja Lapin läänissä 2 rikosta, Itä-Suomen läänissä 1,8 ja Oulun läänissä 5 rikosta tuhatta ulkomaalaista kohden. Myös näin tarkasteltuna Oulun läänissä tapahtui eniten rasistisia rikoksia.

Taulukko 25. Rasistiset rikokset lääneittäin vuonna 2005.

Lääni	N	%
Etelä-Suomen lääni	368	55,1
Länsi-Suomen lääni	164	24,6
Oulun lääni	71	10,6
Itä-Suomen lääni	40	6,0
Lapin lääni	23	3,4
Ahvenanmaan lääni	0	0
Yhteensä	669	99,7

Kuvio 9. Rasistiset rikokset lääneittäin vuonna 2005, % (N=669).

Taulukossa 26 puolestaan tarkastellaan rasististen rikosten jakautumista kunnittain. Sen mukaan joka neljäs rasistinen rikos kirjattiin tapahtuneeksi Helsingissä. Toiseksi eniten rasistisia rikoksia tehtiin Vantaalla (8 %) ja kolmanneksi eniten Kajaanissa (6 %). Edellisvuosien tapaan noin 40 % rikoksista tapahtui pääkaupunkiseudulla. Pienimmistä kunnista merkittävästi eniten rasistisia rikoksia tapahtui Kajaanissa, jossa tapahtui 6 % kaikista rasistisista rikoksista. Kajaanissa on myös aikaisempien vuosien mukaan tehty suhteellisen paljon rasistisia rikoksia. Sen sijaan yleensä aikaisemmin rasististen rikosten kuntavertailussa kärkipäähän sijoittunut Joensuu on osoittanut myönteistä kehitystä rasististen rikosten määrässä. Viimeisen kahden vuoden aikana kunta ei ole enää mahtunut niiden viidentoista kunnan joukkoon, jossa on tehty eniten rasistisia rikoksia.

Taulukko 26. Rasistiset rikokset kunnittain vuonna 2005.

Kunta	N	%
Helsinki	175	26,2
Vantaa	53	7,9
Kajaani	41	6,1
Lahti	27	4,0
Espoo	26	3,9
Jyväskylä	24	3,6
Oulu	22	3,3
Tampere	19	2,8
Kokkola	17	2,5
Turku	16	2,4
Vaasa	16	2,4
Hamina	11	1,6
Pori	11	1,6
Seinäjoki	11	1,6
Muu	200	30,1
Yhteensä	669	100

Myös kuntakohtaisessa tarkastelussa tulee kuitenkin ottaa huomioon kunnassa asuvien ulkomaalaisten määrä sekä yleisesti kunnan koko ennen pidemmälle menevien johtopäätöksiä. Kun tarkastellaan rasististen rikosten määrää suhteessa tuhanta kuntalaista kohden, eivät Helsinki ja Vantaa enää näyttäyty kunnina, joissa tehdään eniten rasistisia rikoksia. Helsingissä ja Vantaalla tehtiin vuonna 2005 0,3 rasistista rikosta tuhanta asukasta kohden. Vastaavasti Tampereella, Turussa ja Porissa tehtiin 0,1 ja Lahdessa, Jyväskylässä, Vaasassa ja Seinäjoella 0,3 rasistista rikosta tuhanta asukasta kohden. Myöskään Oulu ei näyttäyty tästä näkökulmasta kunnalta, jossa tehdään erityisen paljon rasistisia rikoksia; Oulussa tehtiin vuonna 2005 0,2 rasistista rikosta tuhanta kuntalaista kohden. Kokkolassa ja Haminassa puolestaan tehtiin 0,5 rasistista rikosta tuhanta asukasta kohden ja Kajaanissa jopa 1,2 rikosta.

Samantyyppisiä tuloksia saadaan, kun tarkastellaan rasististen rikosten määrää suhteessa kunnassa asuvien ulkomaalaisten määrään. Kun tarkastellaan tehtyjä rasistisia rikoksia sataa kunnassa asuvaa ulkomaalaista kohden, selvästi eniten rikoksia tapahtui Kajaanissa; jopa 8 rikosta sataa ulkomaalaista kohden. Toiseksi eniten rikoksia tapahtui Kokkolassa (3,8 rikosta) ja Seinäjoella (3,7 rikosta). Perässä tulivat myös Hamina (2,5 rikosta), Pori (1,4 rikosta) ja Jyväskylä (1,2 rikosta) Muissa kunnissa tapahtui yksi tai alle yksi rasistista rikosta sataa ulkomaalaista kohden. Vähiten rasistisia

rikoksia suhteessa ulkomaalaisten määrään tehtiin Turussa ja Espoossa, joissa kummassakin tapahtui 0,2 rasistista rikosta sataa ulkomaalaista kohden.

Vaikka rasististen rikosten määrä suhteessa kunnassa tai läänissä asuvien ulkomaalaisten määrään antaa paremman kuvan rasististen rikosten yleisyydestä kuin pelkät rikosten kokonaismäärät, myös siinä tarkastelussa on omat rajoituksensa. Virallisesti kunnassa asuvien ulkomaalaisten määrä ei esimerkiksi kerro koko totuttua varsinaisesta ulkomaalaisten määrästä. Esimerkiksi kunnissa, joissa sijaitsevat turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset, on ulkomaalaisten määrä jokapäiväisessä katukuvassa suurempi kuin virallisissa tilastoissa. Näin on esimerkiksi Kajaanissa, jossa rikosten kokonaismäärä on suhteellisen korkea suhteessa kunnassa virallisesti asuvien ulkomaalaisten määrään¹³. Tilastot eivät myöskään kerro kaikkien ulkomaalaistaustaisten määrää. Ulkomaalaisella tarkoitetaan tilastoissa henkilöä, joka on ulkomaan kansalainen. Tällöin ulkomailta Suomeen tulleet ja Suomen kansalaisuuden saaneet jäävät tilaston ulkopuolelle. Täytyy myös muistaa, että kaikki rasistisen rikoksen uhriksi joutuneet eivät asu Suomessa. Vuoden 2005 aineiston mukaan joka kymmenes uhri ilmoitti olevansa vain käymässä Suomessa. Todellisuudessa vierailijoiden osuus on varmasti vieläkin suurempi, sillä joka toisen uhrin kohdalla poliisi ei ollut tehnyt merkintää pysyvästä asumisesta tai vierailusta.

Kuntakohtaisesta tarkastelusta ei voidakaan vetää pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Edellä mainittujen asioiden lisäksi tulkintaa vaikeuttaa se, että rikosten lukumäärät ovat Helsinkiä lukuun ottamatta varsin pieniä. Pienet rikosmäärät kertovat muun muassa siitä, että iso osa rasistisista rikoksista ei ole tullut poliisin tietoon. Tämän niin sanotun piilorikollisuuden huomioiminen voisi muuttaa tuloksia kokonaan. Pienten lukumäärien myötä myös suhteellisen pienetkin määrälliset muutokset aiheuttavat suuria tilastollisia muutoksia. Pienet määrälliset muutokset voivat puolestaan aiheutua esimerkiksi yhden henkilön tai porukan useista rikoksista. Tällöin koko kuntaa ja kuntalaisia koskevat johtopäätökset ovat virheellisiä.

Myös paikalliset ominaispiirteet ja tietyt ilmiöt vaikuttavat kuntakohtaisten tulosten tulkintaan. Esimerkiksi Joensuuta on vuosi toisensa jälkeen pidetty kaupunkina, jossa tapahtuu paljon rasistisia rikoksia. Tämän ja sitä

¹³ Kajaanin lisäksi vastaanottokeskuksia on Helsingissä, Joutsenossa, Kontiolahdella, Kotkassa, Oravaisissa, Oulussa, Perniössä, Punkalaitumella, Rovaniemellä, Ruukissa, Tampereella, Turussa ja Vaasassa.

edeltävien selvitysten mukaan Joensuu puolestaan näyttäytyy vuosi vuodelta enemmän edukseen. Lieneekö paikallisen rikosentorjunnan ansioita vai johtuuko joistain muista paikallisten ilmiöiden muutoksesta. Kajaani puolestaan näyttäytyy kaikista näkökulmista tarkasteltuna vuoden 2005 osalta kuntana, jossa tapahtui erityisen paljon rassistisia rikoksia. Rikokset olivat kuitenkin kaikki samantyyppisiä; ravintoloihin kohdistuneita vahingontekoja, joita seurasi usean asianosaisen välinen tappelu. Tämä viittaa ennemminkin tietyn porukan toimiin kuin laajemmin ottaen rassistisen ideologian yleistymiseen.

8. TYYPILLISET RASISTISET RIKOKSET

Samalla rikosnimikkeellä merkityt rasistiset rikokset muistuttivat usein toisiaan. Paitsi tapahtuma-ajaltaan ja tapahtumapaikaltaan myös itse rikosta edeltävien tapahtumien osalta, suuri osa jutuista on jaettavissa muutamaan tyypillisten rasistisen rikosten ryhmään.

Yleisimmät rasistiset rikokset, eli pahoinpitelyt, olivat useimmiten uhrielle tuntemattomien ihmisten tekemiä ja ne tapahtuivat julkisella ulkoilmapaikalla, kuten kadulla, torilla tai puistossa. Valtaosa pahoinpitelyistä tapahtui illalla tai yöllä ja suurimmassa osassa jutuista oli useampia osallisia. Tyypillinen pahoinpitely olikin tapaus, jossa nuorten suomalaismiesten porukka törmäsi kadulla yhteen tai useampaan ulkomaalaiseen tai ulkomaa-laistaustaiseen henkilöön, josta alkoi huutelu tai haukkuminen, jota puolestaan seurasi pahoinpitely. Usein rikoksissa oli alkoholilla osuutta asiaan, eikä teko ollut mitenkään ennalta harkittu. Vastaavia tapauksia oli paljon myös ravintoloissa ja baareissa, joissa yhteenotto alkoi haukkumisella ja jatkui pahoinpitelyllä.

Myös ravintolaikää nuorempien henkilöiden tekemät pahoinpitelyt tapahtuivat pääosin julkisilla ulkoilmapaikoilla ja olivat pitkälti samantyyppisiä; itse pahoinpitelyä edelsi jonkinlainen sanallinen yhteenotto. Alaikäisten nuorten tekemiä pahoinpitelyjä tapahtui paitsi iltaisin puistoissa ja nuorten kokoontumispaikoilla, jonkin verran myös päivällä koulumatkoilla ja kouluissa. Nuorimmat pahoinpitelystä epäillyt samoin kuin uhrit olivat 12–13-vuotiaita.

Toisen tyypillisen rasististen rikosten ryhmän muodostivat naapuriin kohdistetut rikokset, joista lähes kaikki olivat kunnianloukkauksia, laittomia uhkauksia ja kotirauhan rikkomisia. Käytännössä rikokset ilmenivät haukkumisena, uhkaamisena, erilaisten solvaavien viestien lähettämisenä sekä häirintänä. Tyypillisiä haukkumisia ja uhkaamisia olivat ikkunasta tai ovesta naapurille huudetut haukkumiset "neekeriksi" tai "ryssäksi", joihin usein liittyi väkivallalla uhkaaminen. Haukkuminen tapahtui usein asianomaisen ollessa lähdössä tai tulossa asuntoonsa tai viettäessään aikaa asunnon pihalla. Myös ulkona leikkivät lapset olivat saaneet osansa naapurien herjoista; nuorimmat naapurien haukkumisen kohteeksi joutuneet olivat ilmoitusten mukaan 1–5-vuotiaita.

Usein pihapiirissä tapahtuneet haukkumiset kantautuivat myös muiden ihmisten korviin. Rikoksesta epäilty on tällöin esittänyt julkisesti rasistisia mielipiteitään tietyn kansallisuuden edustajista; rikos siis pääpiirteissään täyttää rikoslain luvussa 11 kuvatun rikoksen "kiihottaminen kansanryhmää vastaan" ominaispiirteet. Kuitenkin suurin osa rikoksista oli kirjattu "vain" rasismikoodilla merkatuiksi kunnianloukkauksiksi. Toisaalta tulee huomioida, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan on hyvin vakava rikos, joka luokitellaan rikokseksi ihmisyyttä vastaan ja jolla kansainvälisesti tarkoitetaan usein rikoksia, joissa julkisesti kehoitetaan ihmisiä suoranaiseen väkivaltaan tiettyä ihmisryhmää kohtaan. Toisaalta ne muutamat rikokset, jotka vuonna 2005 saivat nimekseen kiihottaminen kansanryhmää vastaan, olivat pitkälti samantyyppisiä, mitä edellä esitetyt kotipihalla tapahtuneet herjaukset. Tämä kertoo toisaalta siitä, että rikosnimikkeet eivät aina ole täysin yksiselitteisiä mutta myös siitä, että Suomessa tulee poliisin tietoon harvoin niin vakavia rikoksia, mitä kansainvälisesti kiihottamisella kansanryhmää vastaan tarkoitetaan.

Naapurien lähettämät herjaavat viestit puolestaan olivat useimmiten kirjeitä ja puhelinsoittoja asianomaisten kotiin tai kännykkään. Omanlaisiaan viestejä ovat myös oviin kirjoitetut viestit, kuten hakaristit ja neekerisanat sekä postilaatikosta asuntoon pudotetut ulosteet tai ruoan jätteet. Viesteihin liittyy usein myös laittomia uhkauksia väkivallasta, jopa taposta. Sen lisäksi asianomaisia häiritään muun muassa koputtelemalla oviin ja ikkunoihin. Jonkin verran myös vahingoitetaan naapurien omaisuutta, kuten autoja. Naapurien tekemille rikoksille tyypillistä oli niiden jatkuvuus; asianomaiset saivat loukkauksia ja uhkauksia samoilta naapureilta usein ja toistuvasti.

Kolmannen isomman joukon muodostavat erilaisiin ulkomaalaisten pitämiin ravintoloihin, kuten pizzerioihin ja kebab-paikkoihin, kohdistuneet, tai ravintoloissa sisällä tapahtuneet rikokset. Suuri osa näistä oli vahingontekoja. Osa vahingonteoista tapahtui sisällä ravintolassa; käytännössä asiakas hermostui työntekijöihin ja alkoi vahingoittaa paikkoja. Usein tätä edelsi sanallinen yhteenotto työntekijöiden kanssa. Kyseiset rikokset tapahtuivat pääosin yöllä ja alkoholilla oli lähes aina osuutta asiaan. Toisaalta paljon tapahtui myös ulkoapäin ravintoloihin kohdistettuja vahingon-

tekoja, kuten ikkunoiden ja mainoskylttien rikkomisia¹⁴. Myös nämä tapahtuivat usein yön aikana ja tekijät jäivät useimmiten tuntemattomiksi.

Vahingontekojen lisäksi maahanmuuttajien omistamissa ravintoloissa tapahtui paljon pahoinpitelyjä. Suurin osa niistä kuitenkin liittyy tavalla tai toisella vahingontekoon; usein vahingonteko edelsi pahoinpitelyä. Oli kuitenkin myös tapauksia, joissa asiakas kävi suoraan ravintolan työntekijän kimppuun. Osa näistä tapahtui ravintolan ollessa auki ja osa sulkemisajan jälkeen.

Maahanmuuttajien omistamien ravintoloiden työntekijöillä on siis selvä riski joutua rasistisen rikoksen uhriksi. Toisaalta rasistisia rikoksia tapahtuu myös muilla työpaikoilla. Tässä selvityksessä rasistisiksi luokitelluista työpaikalla tapahtuneista jutuista suurin osa oli asiakkaan tekemiä. Ravintoloissa paitsi tarjoilijat myös vahtimestarit saivat osansa rasistisesta kohtelusta; kunnianloukkauksista, laittomista uhkauksista ja pahoinpitelyistä. Vastaavasti rasistisia haukkumisia olivat saaneet muun muassa myyjät, bussikuskit, taksikuskit ja eri virastojen virkailijat. Pahoinpitelyjen uhriksi joutuivat erityisesti taksikuskit. Vuoden 2005 aineistossa on useita juttuja, joissa asiakas on käynyt ulkomaalaistaustaisen taksikuskin kimppuun kesken ajon.

Osassa työpaikalla tapahtuneista jutuista myös työkavereita syytettiin rasistisesta kohtelusta. Myös nämä jutut olivat suurimmalta osin haukkumisia mutta mukaan mahtui muutama pahoinpitely ja laitton uhkauskin. Myös työnantaja oli muutamassa jutussa rikoksesta epäiltynä. Näistä kaksi oli työsyRJintärikoksia.

Muiden rikosten ei voida sanoa muodostaneen suuria tyyppillisten rikosten ryhmiä; osa rikoksista muistutti paljon toisiaan mutta niiden kokonaismäärä oli vähäinen. Tällaisia olivat esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa tapahtuneet rikokset. Pääasiassa bussissa mutta myös raitiovaunussa oli useita välikohtauksia, joissa joku matkustajista alkoi loukata ulkomaalaistaustaisen matkustajan kunniaa haukkumalla häntä tai esittää uhkauksia muiden matkustajien kuullen. Suurin osa näistä jatkui vielä matkan päätyttyä; rikoksesta epäilty seurasi uhria ulos bussista/raitiovaunusta ja jatkoivat huutelua. Muutama jutuista päättyi jopa pahoinpitelyyn.

¹⁴ Vastaavia vahingontekorikoksia kohdistetaan paljon myös suomalaisten ylläpitämiin ravintoloihin.

Mielenkiintoisen ryhmän muodostavat myös koulussa tapahtuneet rikokset; yhä useammin poliisi kutsutaan selvittämään koulussa tapahtunutta pahoinpitelyä. Vuonna 2005 kirjattiin toistakymmentä koulussa tapahtunutta pahoinpitelyrikosta. Osa pahoinpitelyistä oli tapahtunut oppitunnilla ja osa välitunnilla. Kaksi tapausta kirjattiin koulumatkalla tapahtuneeksi. Niin tekijät kuin uhritkin olivat viidentoista ikävuoden molemmin puolin.

Nuorten tekemistä rikoksista tulee esille myös uudelle sukupolvelle tyypillisiä rikoksia. Vuonna 2005 kirjattiin muutamia juttuja, joissa alaikäiset ovat lähettäneet MSN messenger -keskustelukanavalle tai IRC-galleriaan uhrin nimimerkillä rasistisia viestejä koskien uhrin omaa kansallisuutta. Myös matkapuhelin toimii usein nuorten lähettämien rasististen viestin välineenä.

Oman kokonaisuutensa muodostavat myös romaneihin kohdistetut rikokset. Niistä 80 % oli erilaisia syrjintärikoksia. Suurin osa liittyi ravintoloihin ja baareihin, joissa evättiin romanien sisäänkäyntiä. Suurimmassa osassa näistä jutuista romanien kanssa asioinut vahtimestari tai tarjoilija ilmoitti, että ravintolan johdolta on tullut käsky, ettei romaneja saa palvella, koska heistä on ollut aiemmin haittaa. Pieni osa syrjintätapauksista tapahtui erilaisissa kaupoissa ja liikkeissä ja muutama asuntotoimistoissa, liittyen pääasiassa asunnon hankintaan, sekä terveyskeskuksissa, liittyen lääkärinajan saantiin.

Lopuksi on mielenkiintoista vielä tarkastella, löytyykö aineistosta yhtään rikosilmoitusta, jossa rikoksesta epäiltynä olisi joku viranomainen. Vuonna 2004 aineistossa oli 3 tapausta, joissa rikoksesta epäiltynä oli poliisi. Vuoden 2005 aineistossa ei ollut yhtään tapausta, jossa joku viranomainen olisi ollut nimettynä rikoksesta epäillyksi. Sen sijaan 669 rasistisen rikosilmoituksen joukossa oli yhteensä viisi tapausta, joista selostusosan luennan kautta kävi ilmi, että asianomistaja oli tehnyt rikosilmoituksen epäillessään viranomaisen syyllistyneen rikokseen. Kolmessa tapauksessa rikoksesta epäiltiin poliisia, yhdessä muuta poliisissa työskentelevää henkilöä ja yhdessä rikoksesta epäiltiin rajavartiomiehiä.

Viranomaisten asema rikoksesta epäiltynä kävi siis ilmi ilmoituksen selostusosasta mutta itse ilmoitukseen viranomaiset oli merkitty asianosaisiksi. Siksi he eivät rekisteröityneet tässä selvityksessä rikoksesta epäillyiksi (ks. luku 6). Asianosallisella tarkoitetaan henkilöä, joka liittyy jotenkin tapaukseen mutta ei ilmoitushetkellä ole määriteltävissä rikoksesta epäillyksi tai asianomistajaksi. Päätöksen epäilystä ja kirjaamisesta tekee poliisi.

Kolmessa tapauksessa, joissa asianomistaja syytti rikoksesta poliisia tai muuta poliisissa työskentelevää henkilöä, oli kyse asioinnin yhteydessä tapahtuneesta nimittelystä. Yhdessä jutussa oli kyse jo päätetyn jutun uudelleen käsittelypyynnöstä, sillä uhri koki saaneensa vääränlaisen tuomion ulkomaalaistaustastaan johtuen. Rajavartiomiehiä puolestaan syytettiin lievästä pahoinpitelystä kiinnioton yhteydessä. Uudelleen käsittelypyyntöä lukuun ottamatta kaikkien neljän tapauksen tutkinta oli päätetty vuoden loppuun mennessä, eikä yksikään tapaus ollut edennyt syyttäjälle. Mahdollisen esitutkinnan toimittamisesta tämän aineiston perusteella ei puolestaan saada tietoa.

9. LOPUKSI

Tässä selvityksessä kartoitettiin poliisin tietoon vuonna 2005 tulleita rasisia rikoksia ja niiden ominaispiirteitä. Rassistisiksi luokiteltiin ne rikokset, joissa henkilö on joutunut rikoksen uhriksi sen johdosta, että hän ihonväriään, rodultaan tai etniseltä alkuperältään poikkeaa rikoksen tekijästä. Selvityksen aineistona on käytetty poliisiasian tietojärjestelmästä (PATJA) poimittuja rikosilmoituksia, jotka täyttävät tietyt ehdot. Selvityksen tiedot perustuvat siis rikosilmoituksiin kirjattuihin tietoihin.

Selvityksen perustella vuonna 2005 poliisiasian tietojärjestelmään kirjattiin yhteensä 669 rassistista rikosta. Määrä on selvästi enemmän kuin edellisvuosina. Siitä huolimatta ei voida varmuudella sanoa rassististen rikosten lisääntyneen; kasvu voi johtua myös ilmoituskynnyksen madaltumisesta, jonka eteen poliisi on tehnyt töitä yhdessä muiden viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Joka tapauksessa poliisin tietoon tulleiden rassististen rikosten määrä on lisääntynyt viimeisen kolmen vuoden aikana ja se näkyy suhteellisen tasaisesti eri rikosnimikkeissä.

Yleisin rassistinen rikos oli vuonna 2005 aikaisempien vuosien tapaan pahoinpitely. Yhteensä pahoinpitelyn yrityksiä ja eriasteisia pahoinpitelyitä oli lähes puolet rassistisista rikoksista. Muita yleisiä rikosnimikkeitä olivat kunnianloukkaus, laiton uhkaus ja vahingonteko. Tavallisin tapahtumapaikka oli julkinen ulkoilmapaikka kuten tie, katu, tori tai puisto, joissa tapahtui yli kolmannes rassistisista rikoksista. Seuraavaksi eniten rassistisia rikoksia tapahtui ravintoloissa, jotka kirjattiin joka neljännen rikoksen tapahtumapaikaksi. Valtaosa rassistisista rikoksista tapahtui illan ja yön aikana (62 %).

Joka toinen rassistisista rikoksista tapahtui Etelä-Suomen läänissä, missä suuri osa Suomen ulkomaalaisesta väestöstä asuukin. Toiseksi eniten rassistisia rikoksia tapahtui Länsi-Suomen läänissä (25 %) ja vähiten Lapin läänissä (3 %). Ahvenanmaalla ei tapahtunut vuonna 2005 yhtään rassistiseksi luokiteltua rikosta. Helsingissä tapahtui lähes kolmannes koko maan rassistisista rikoksista. Seuraavaksi eniten rikoksia tapahtui Vantaalla ja Kaajanissa.

Uhrit edustivat kansalaisuudeltaan joka toisessa tapauksessa Suomea. Ymmärrettävästi suomalaisia oli uhrien joukossa enemmän kuin edellis-

vuonna, sillä yhä useampi ulkomaalaistaustainen on nykyään jo Suomen kansalainen. Kun tarkastellaan myös syntymämaatietoja, yli 70 % rasististen rikosten uhreista oli ulkomaalaisia tai ulkomaalaistaustaisia. Suomalaisen jälkeen eniten uhrien joukossa oli somalialaisia, venäläisiä ja turkkilaisia. Myös syntymämaatietojen mukaan tarkasteluna erottuivat samat ryhmät. Suurin osa (73 %) rasististen rikosten uhreista oli miehiä. Iältään uhrin olivat nuorehkoja; lähes 90 % rikoksista tapahtui 15–44-vuotiaille.

Naiset ja miehet eroavat jonkin verran rasististen rikosten uhreina. Rikokset eroavat niin rikosnimikkeeltään kuin uhrin ominaisuuksiltaan. Miesten kohdalla selvästi yleisin rikosnimike on pahoinpitely kun taas naiset joutuvat useimmiten kunnianloukkauksen uhriksi. Mies- ja naisuhrin eroavat myös iältään. Miehillä yleisin ikäryhmä oli 15–24-vuotiaat kun naisten yleisin ikäryhmä oli 35–44-vuotiaat. Naiset ja miehet rasististen rikosten uhreina eroavat myös kansalaisuudeltaan ja syntymämaaltaan; rasististen rikosten uhriksi joutuvat useimmiten miespuoliset somalit, arabit ja kurdit ja venäläiset naiset.

Suurin osa (90 %) rasistisista rikoksista epäillyistä oli suomalaisia. Valtaosa (yli 85 %) oli myös miehiä. Lähes 40 % epäillyistä oli iältään 15–24-vuotiaita. Joka viides rikos oli uhrille tuntemattoman henkilön tekemä. Noin 15 % tapauksissa kyse oli asiakassuhteesta ja 12 % naapuruussuhteesta. Joka viidennessä tapauksessa epäilty ei ollut tiedossa.

Rikosten tapahtumapaikka ja tapahtuma-aika olivat selvästi yhteydessä rikosnimikkeeseen. Julkisella ulkoilmapaikalla sekä ravintolassa tapahtuneet rikokset olivat pääosin pahoinpitelyjä. Sen sijaan uhrin kotona ja piha-alueella tapahtui eniten kunnianloukkauksia ja laittomia uhkauksia. Öiseen aikaan puolestaan tapahtui pääasiassa pahoinpitelyjä. Myös rikosnimikkeet olivat selvästi yhteydessä tapahtumapaikkaan ja tapahtuma-aikaan. Pahoinpitelyistä suurin osa tapahtui julkisella ulkoilmapaikalla kun taas kunnianloukkauksista suurin osa tapahtui ravintoloissa. Pahoinpitelyt tapahtuivat öiseen aikaan ja kunniaa loukattiin pääosin iltaisin sekä päivisin.

Tiivistäen voidaan sanoa, että tyypillisin rasistinen rikos vuonna 2005 oli nuorten miesten tekemä pahoinpitely, joka tapahtui öiseen aikaan julkisella ulkoilmapaikalla. Suurimassa osassa tapauksista tekijä oli uhrille tuntematon, eikä teko ollut mitenkään harkittu. Toinen tyypillisten rasististen rikosten ryhmä oli naapureiden tekemät rikokset: pääasiassa kunnianloukkaukset, laittomat uhkaukset sekä kotirauhan rikkomiset. Näille rikoksille

tyypillistä oli niiden jatkuvuus; asianomaiset saivat loukkauksia ja uhkauksia samoilta naapureilta usein ja toistuvasti.

Kolmas selvästi oma ryhmänsä oli ulkomaalaisten pitämiin ravintoloihin kohdistetut rikokset tai niissä sisällä tapahtuneet rikokset. Suurin osa niistä oli vahingontekoja. Usein vahingontekoon kuitenkin liittyi myös pahoinpitely. Myös muissa ravintoloissa ja baareissa ulkomaalaistaustaiset työntekijät ovat saaneet osansa rasistisesta kohtelusta. Vastaavasti rasististen haukkumisien, laittomien uhkausten ja joskus jopa pahoinpitelyjen kohteeksi ovat joutuneet myyjät, bussikuskit, taksikuskit ja erilaisten virastojen työntekijät.

Näiden lisäksi tapahtui paljon myös toisiaan muistuttavia rikoksia mutta niiden kokonaismäärä oli vähäinen. Esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa tapahtui muutamia rikoksia, joissa joku matkustajista alkoi haukkua ulkomaalaistaustaista matkustajaa. Pahimmillaan tilanne päättyi pahoinpitelyyn. Myös koulussa oppitunnilla tai välitunnilla tapahtui useita samantyyppisiä pahoinpitelyrikoksia. Muutamissa jutuissa rikoksesta epäiltiin virkamiestä: vuonna 2005 kirjattiin neljä tapausta, jossa epäiltynä oli poliisi tai poliisissa työskentelevä henkilö, yksi tapaus, jossa epäiltiin rajavartiomiehiä. Kolme näistä oli kunnianloukkaustapauksia.

Tämän selvityksen rajoituksena tulee huomioida, että selvitys kertoo vain poliisin tietoon tulleesta rasistisesta rikollisuudesta. Tuloksia varjostaa se, että tutkimusten mukaan vain murto-osa rasistisista rikoksista ilmoitetaan poliisille. Uhritutkimusten mukaan (Jasinskaja-Lahti ym. 2002) erityisesti lievät rikokset jäävät usein ilmoittamatta. Tätä tukevat tulokset siitä, että uhritutkimusten mukaan yleisin rasistinen rikos on solvaus kun rikosilmoituksiin perustuneiden selvitysten mukaan yleisin rikos on pahoinpitely.

Lisäksi osa poliisinkin tietoon tulleista rasistisista rikoksista on voinut jäädä tämän selvityksen ulkopuolelle, sillä rasististen rikosilmoitusten poimiminen muiden rikosilmoitusten joukosta on hankalaa. Tutkimuksessa määritellyt ehdot ilmoitusten poimimiselle voivat olla joltain osin hyvinkin puutteellisia. Erityisesti valtaväestöön kohdistetut rasistiset rikokset ovat vaarassa jäädä seulonnan ulkopuolelle. Helpoimmin poiminta tapahtuisi poliisin käytössä olevan rasismikoodin avulla. Sen ongelmana on kuitenkin se, että kaikkia rasistisia juttuja ei merkitä koodilla. Aikaisempien vuosien selvitysten mukaan noin puolet rasistisia piirteitä omaavista jutuista oli

merkitty rasismikoodilla. Vuonna 2005 määrä oli hieman enemmän; 59 % ilmoituksista oli luokiteltu rasistisen motiivin mukaan.

Myös rikosilmoituksen käyttäminen tutkimusaineistona muodostaa oman ongelmansa. Poliisiasiaain tietojärjestelmä on suunniteltu rikostutkimuksen tarpeisiin, ei tutkimuksen tekoa varten. Monet tutkimuksellisesti oleelliset seikat jäävät usein kirjaamatta rikosilmoituksiin, koska ne eivät ole olennaisia rikoksen selvittämisen kannalta. Ilmoituksen kirjaamisessa on usein myös yksilöllisiä ja alueellisia eroja. Myös rasismikoodia saatetaan käyttää eri tavoin eri paikkakunnalla. Osa tutkimukseen käytetyistä tiedoista tuleekin itse päätellä niin sanotusti rivien välistä, joka puolestaan horjuttaa tutkimuksen luotettavuutta. Vastaavasti on muistettava, että rikoksen luokittelemisessa rasistiseksi on kyse tulkinnasta. Eri henkilöt saattaisivat tulkita tapahtumia eri tavoin. Tämä tulee muistaa myös vertailtaessa vuosien 2003, 2004 ja 2005 tuloksia. Vaikka rikosilmoitusten poiminta on tehty samoilla kriteereillä, on poiminnan viimeinen vaihe suoritettu lukemalla ilmoitusten selostusosat, jonka on eri vuosina tehnyt eri henkilö.

Rikosilmoitusaineisto ei kerro siinäkään mielessä koko totuutta rikosten määrästä, että rikosilmoitusvaiheessa ei vielä tiedetä, onko jutussa todella tapahtunut rikosta vai ei. Emme tiedä, monestako jutusta on aloitettu edes esitutkintaa, montako juttua on päätynyt syyttäjälle ja monestako on langetettu tuomio. Kyseistä tietoa ei myöskään ole tällä hetkellä helposti saatavilla. Tämä voidaankin asettaa seuraavaksi tutkimukselliseksi haasteeksi.

Edellä mainituista puutteista ja ongelmista huolimatta tämä selvitys antaa kuvan poliisin tietoon tulleista rasistisista rikoksista ja niiden ominaispiirteistä. Ennen kaikkea se kertoo siitä, että etniset vähemmistöt kokevat rasismia Suomessa. Ulkomaalaistaustaiset ihmiset joutuvat rasistisen häirinnän ja rikosten kohteeksi niin julkisilla paikoilla kuin kotipiirissään. Vaikka kansainvälisesti verrattuna ongelma saattaa olla vielä suhteellisen pieni, on jokainen rasistinen rikos uhrin kannalta liikaa.

ENGLISH SUMMARY

The purpose of this study is to survey racist offences committed in Finland in 2005. In this context, racist crime is defined as a crime motivated by the victim's ethnic or racial background. In other words, victims are chosen because they represent an ethnic group and not because of their individual characteristics. The data is based on police reports in the Police Information System (PATJA). This study is based on a multi-phased process in which one year's electronic textual data of police reports was analysed to identify the main characteristics of racially motivated offences. The study is a follow-up of annual reports issued by the Ministry of Interior between 1998–2003 and the Police College of Finland since 2005.

According to the study, 412 police reports, classified as racist, were filed in 2005. These reports contain a total of 669 racist offences. The number of offences is much higher than the number of police reports, because one police report may contain many offences. The most common offence in 2005, as well as in the three previous years was assault (Figure 1). A total of 289 cases of assault or attempted assault (attempted assault, petty assault, assault, attempted aggravated assault, and aggravated assault) took place, accounting for 43 % of all racist offences. The second biggest category was breach of honour (94 instances), followed by unlawful threats (84 instances). Breach of honour and unlawful threats together represented about a quarter of all racist offences. Various types of damage to property (petty damage to property, damage to property) were also relatively common, being 90 in number and accounting for 14 % of all cases. Other common headings of offence were discrimination (37 instances) and breach of domestic peace (24 instances).

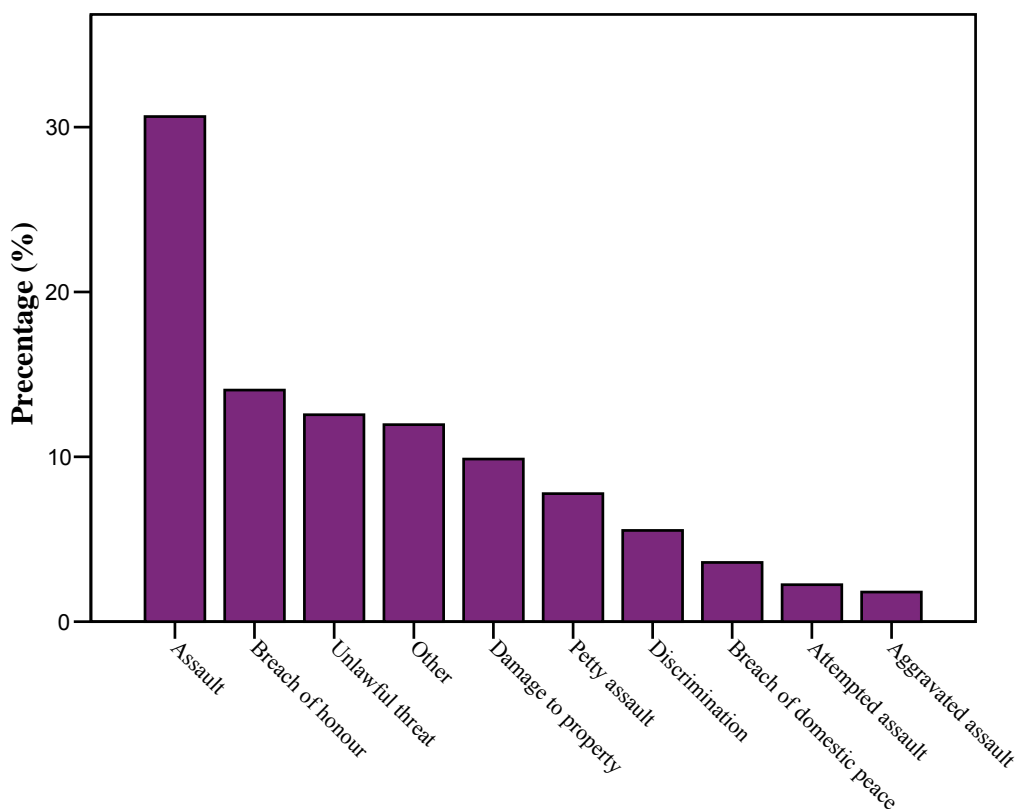

Figure 1. Racist offences by type of offences in Finland in 2005, % (N=669).

Compared to previous years, racist offences have steadily increased (Figure 2). The trend is seen in almost every individual heading of offence as well. With the exception of discrimination and petty assault, the curves show a growth in most categories of offence. No clear decline is evident in any type of offence, while the increase is sharpest in assaults. It should be pointed out, however, that even though the number of individual offences has increased, the number of police reports concerning racist offences has not increased at the same rate: in 2003, the Finnish Police Information System listed 387 racist offences, while the corresponding figures for 2004 and 2005 were 400 and 412 respectively. Consequently, the number of offences per report seems to be increasing. This is probably due to an increase in offences involving several perpetrators and victims, a typical case in point being a mass brawl.

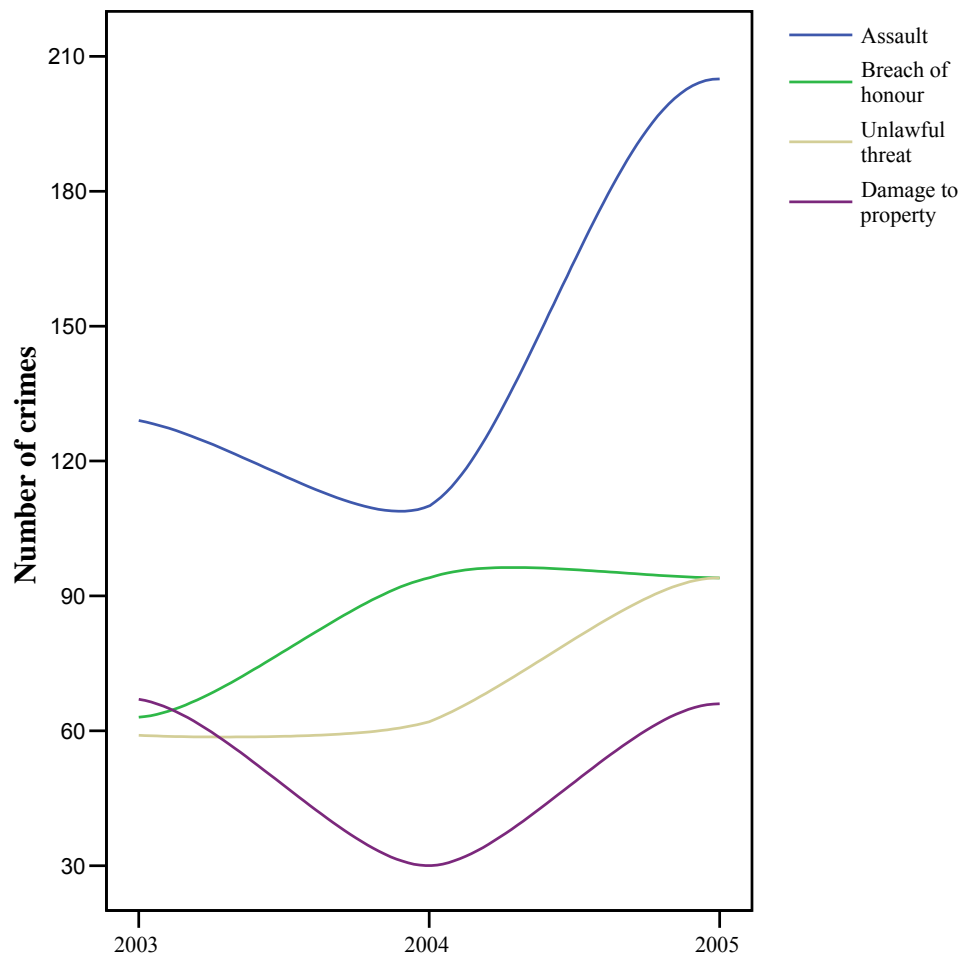

Figure 2. Trends in the level of racist offence victimisation in 2003, 2004 and 2005 (most common offences).

The most common locale for committing racist offences was an outdoor public place: 32 % of the crimes took place outdoors, either in the street, market place or a park. The second most common scene for racist offences, bars and restaurants, accounted for nearly one quarter of the offences. A quarter of all crimes were committed in the victim's home, stairwell or out in the yard. Harassment calls, messages and other "remote" offences are also deemed to have taken place in the victim's home.

The majority of racist offences were committed in the evening or at night, with over one third taking place in the evening and another third at night. Additionally 23 offences (3 %) were committed between evening and morning. Most of these offences consisted of damage to property, such as vehicles or business premises, making it therefore difficult to determine the exact time of commission. Approximately 11% of all racist offences

took place during the day and only 4 % in the morning. Offences that were committed over a period of more than 24 hours were assigned to the category "Other time/Not known".

Most racist offences were committed against foreigners or people of foreign extraction. According to nationality or country-of-birth data, over 70 % of the victims were of foreign extraction. In about 5 % of the cases the victim was a Roma person. Most of the offences committed against Roma persons consisted of discrimination or breach of honour. About one fifth of the victims represented the mainstream population. Most of these were cases in which a native Finn had been in the company of a person of foreign extraction. In a small percentage of cases, there was no victim at all, as the offence was committed against a group foreigners or a specific ethnic group.

Of racist offence victims, 73 % were men and 27 % women. The same holds for previous years, with men usually accounting for 70 % of victims. In terms of age, victims were relatively young with 90 % of the offence being committed against people aged 15 to 44. The headings of offences vary slightly according to age. While assaults were committed mostly against young people, breaches of honour and damage to property affected mostly middle-aged people or older age groups.

As victims of racist offences, men and women are different, with offences differing in terms of offence heading and characteristics. With men, the most common heading is assault. No fewer than 39 % of offences committed against men were assaults. The second largest category was unlawful threats (13 %), followed by breaches of honour (13 %). Women, by contrast, were most often victims of breach of honour (23 %). The most common offence committed against women was assault (20 %) followed by unlawful threat (11 %).

In a little over one fifth of the cases, the suspect was unknown to the victim. In about 15 % of the cases, a customer relationship was involved. Of these, most were brawls or discrimination cases in a restaurant. In a few cases, police officers were also among suspects, being accused mainly of breach of honour. In 12 % of the cases, the victim knew the suspect by sight or name but not more closely. Students attending the same class were also assigned to this category. Only nine of the cases involved colleagues, i.e., people employed in the same workplace, and 74 (12 %) neighbours. In

20 % of the cases, the relationship between the victim and suspect could not be determined, and in one fifth of the cases the suspect was unknown.

Over 85 % of all suspects were men. Suspects were also relatively young. Almost 40 % of suspects were younger than 24. Most suspects were also Finns and born in Finland. For both, men and women, the most common offence was assault. Men also committed more damage to property and women breaches of honour.

The most typical racist offence in 2005 was assault, committed by young men during the night in the street or in a park. The suspect was usually unknown to the victim and the act was not premeditated. Another common racist offence was damage to property in restaurants owned by foreigners or people of foreign extraction. Other offences, such as breach of honour, unlawful threat or breach of domestic peace committed against neighbours were common.

SVENSK RESUMÉ

Denna rapport baserar sig på en undersökning av anmälda rasistiska brott i Finland år 2005. Med rasistiska brott avses här våldshandlingar som motiveras av offrets etniska tillhörighet eller ras. Offret väljs med andra ord på grund av sin etniska tillhörighet, inte som individ. Uppgifterna är baserade på polisrapporter som registrerats i polisens datasystem (PATJA). För rapporten har ett års elektroniska data från polisrapporter analyserats i syfte att urskilja typiska drag hos brott med rasistiska förtecken. Rapporten är en uppföljning av motsvarande avsnitt i årsredovisningar från inrikesministeriet 1998–2003 och Polisyrkeshögskolan sedan 2005.

Enligt undersökningen registrerades år 2005 i Finland 412 polisrapporter om rasistiska våldshandlingar. Dessa polisrapporter redogör för sammanlagt 669 rasistiska brott. Antalet brott är betydligt större än antalet polisrapporter, eftersom en och samma polisrapport kan redogöra för flera brott. Det vanligaste brottet år 2005 var misshandel, i likhet med de tre föregående åren (fig. 1). Sammanlagt inträffade 289 fall av misshandel eller försök till misshandel (försök till misshandel, lindrig misshandel, misshandel, försök till grov misshandel och grov misshandel), motsvarande 43 % av alla brott med rasistiska motiv. Den näst största kategorin var ärekränkning (94 fall), därefter kom olaga hot (84 fall). Ärekränkning och olaga hot utgjorde tillsammans omkring en fjärdedel av alla rasistiska brott. Olika typer av skadegörelse (lindrig skadegörelse, skadegörelse) var också relativt vanliga, sammanlagt 90 fall motsvarande 14 % av alla anmälda fall. Andra vanliga brottsrubriceringar var diskriminering (37 fall) och hemfridsbrott (24 fall).

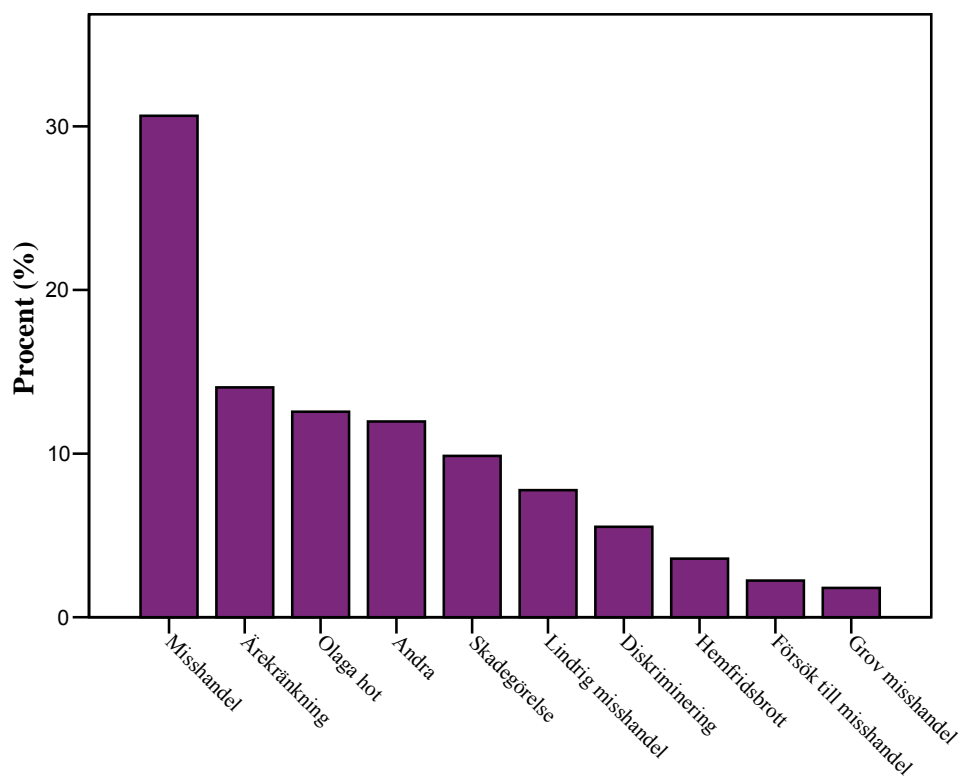

Fig. 1. Rasistiska brott i Finland 2005 efter brottstyp, % (N=669).

Jämfört med de föregående åren har de rasistiska brotten ökat stadigt (fig. 2). Trenden kan iaktas även i fråga om nästan varje enskild brottstyp. Med undantag av diskriminering och lindrig misshandel pekar kurvorna uppåt för de flesta brottskategorier. Ingen markant minskning kan utläsas för en enda typ av brott, medan ökningen är tydligast i fråga om misshandel. Fastän antalet anmälda rasistiska brott har ökat har antalet motsvarande polisrapporter däremot inte ökat i samma takt: år 2003 registrerade polisens datasystem i Finland 387 rapporter om rasistiska brott medan motsvarande siffror år 2004 och 2005 var 400 resp. 412. Följaktligen förefaller antalet brott per rapport vara stigande. Det beror sannolikt på en ökad frekvens för brott med flera förövare och flera offer, t.ex. gängslagsmål.

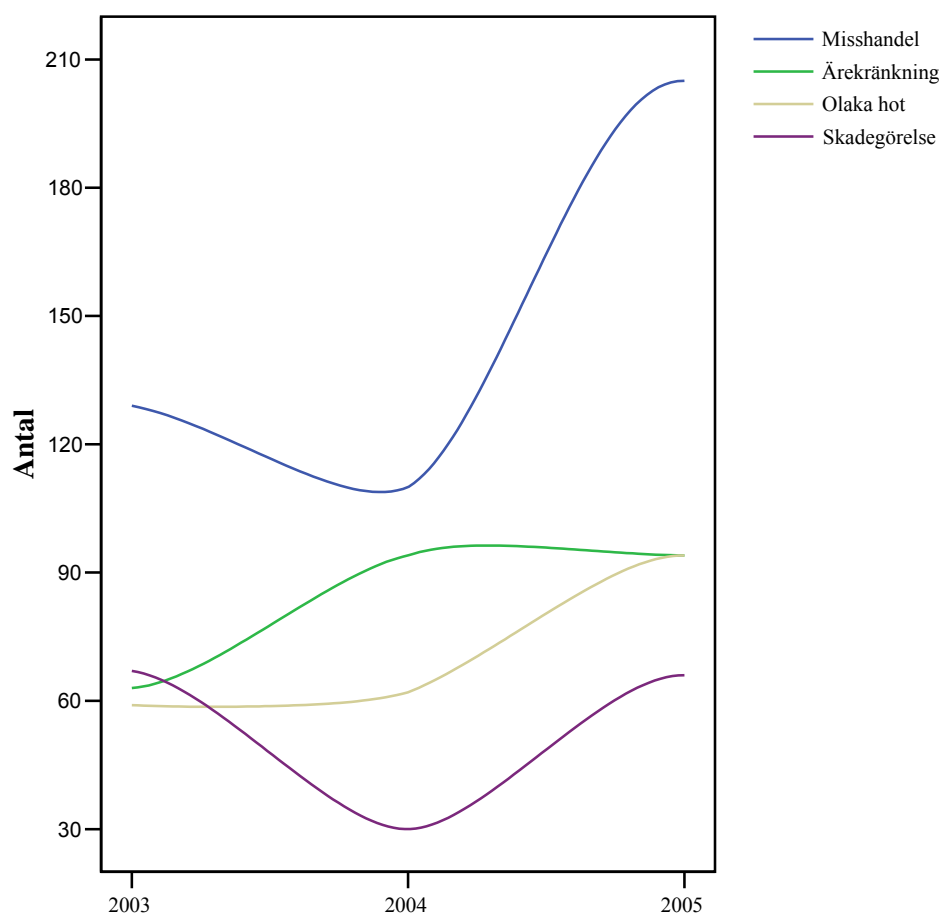

Fig. 2. Trender för rasistiska brott i Finland 2003, 2004 och 2005 (antal och de vanligaste brottstyperna).

De flesta rasistiska handlingar begicks utomhus på allmän plats: 32 % av brotten förövades utomhus, på gator eller torg eller i parker. Den näst vanligaste brottsplatsen var barer och restauranger där närmare en fjärdedel av alla rasistiska brott ägde rum. Därefter vanligast var offrets hem; en fjärdedel av brotten begicks i offrets hem, i trappuppgången eller på gården utanför offrets hem. Trakasserande telefonsamtal och meddelanden samt andra angrepp ”på avstånd” anses ha ägt rum i offrets hem.

De flesta rasistiska brott begicks kvälls- eller nattetid; över en tredjedel på kvällen och en tredjedel på natten. Ytterligare 23 brott (3 %) hade begåtts vid okänd tidpunkt mellan kväll och morgon. De flesta av dessa gällde skadegörelse på t.ex. fordon eller affärslokaler, vilket gjorde det svårt att fastställa den exakta tidpunkten för brotten. Omkring 11 % av de rasistiska brotten ägde rum dagtid och endast 4 % på morgonen. Brotten som

hade begåtts över 24 tim tidigare registrerades som ”Annan tid/Okänd tidpunkt”.

De flesta rasistiska brott begicks mot utlänningar eller personer av utländsk härkomst. Utifrån nationalitet eller födelseland kan över 70 % av offren betecknas som personer av utländsk härkomst. Ungefär 5 % av fallen riktades mot romer. De vanligaste brotten mot romer var diskriminering och ärekränkning. Omkring en femtedel av offren representerade majoritetsbefolkningen. De flesta av dessa fall gällde infödda finländare som hade rört sig i sällskap med en person av utländsk härkomst. I en bråkdel av fallen kunde inget offer anges, genom att gärningen var riktad mot utlänningar över lag eller mot en bestämd folkgrupp.

Av de rasistiska brotten riktades 73 % mot män och 27 % mot kvinnor. Procenttalen överensstämmer med tidigare års statistik; andelen manliga offer är vanligen ca 70 %. Offren var generellt relativt unga; 90 % av brotten riktades mot personer i åldern 15-44 år. Brottbenämningarna varierar i viss mån enligt ålder. Det är oftast unga som råkar ut för misshandel, medan ärekränkning och skadegörelse mest riktas mot medelålders och äldre.

De rasistiska brotten uppvisar också olikheter i fråga om brottsrubricering och brottsbeskrivning beroende på om offren är män eller kvinnor. I fråga om män är misshandel den vanligaste rubriceringen. Upp till 39 % av de anmälda fallen av brott mot män gällde misshandel. Den näst största kategorin var olaga hot (13 %), därefter kom ärekränkning (13 %). I fråga om kvinnor var däremot ärekränkning vanligast (23 %). Det vanligaste brottet mot kvinnor var misshandel (20 %), därefter kom olaga hot (11 %).

I en dryg femtedel av fallen var förövaren okänd för offret. I ca 15 % av fallen var en kundrelation involverad. Av dessa gällde flertalet ofredande eller diskriminerande handlingar på restaurang. I ett fåtal fall var också polismän bland de misstänkta, mestadels beskyllda för ärekränkning. I 12 % av fallen kände offret förövaren till utseendet eller namnet, men inte närmare. Studerande på samma årskurs klassificerades också som ”bekanta”. Endast nio av fallen handlade om kolleger, dvs. personer på samma arbetsplats, och 74 (12 %) var grannar. I 20 % av fallen kunde förhållandet mellan offret och förövaren inte definieras, och i en femtedel av fallen var förövaren okänd.

Över 85 % av alla misstänkta förövare var män. De var också relativt unga, nästan 40 % var yngre än 24 år. De misstänkta var mestadels infödda finländare. För både misstänkta män och kvinnor var misshandel det vanligaste brottet. Manliga förövare var oftare skyldiga till skadegörelse och kvinnor oftare skyldiga till ärekränkning.

Den vanligaste typen av rasistiska brott år 2005 utgjordes av misshandel som begicks av unga män nattetid på gator eller i parker. Förövaren var vanligen okänd för offret och gärningen var inte överlagd. De flesta rasistiska brott begicks mot utlänningar eller personer av utländsk härkomst. Andra vanliga brottstyper var ärekränkning, olaga hot och hemfridsbrott mot grannar.

LÄHTEET

- European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (2005a): *Racist Violence in 15 EU Member States. A Comparative Overview of Findings from the RAXEN National Focal Points Reports 2001–2004.*
<http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/comparativestudy/CS-RV-main.pdf>
- European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (2005b): *Policing Racist Crime and Violence. A Comparative Analysis.*
<http://eumc.eu.int/eumc/material/pub/PRCV/PRCV-Final.pdf>
- Jaakkola, Magdalena (2005): *Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Työpoliittinen tutkimus 286.* Työministeriö, Helsinki. Luetavissa:
http://mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt286.pdf
- Jaakkola, Magdalena (1999): *Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987–1999. Työpoliittinen tutkimus 213.* Työministeriö, Helsinki.
- Jasinskaja-Lahti, Inga & Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina (2002): *Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia.* Gaudeamus, Helsinki.
- Kanervo, Sari & Saarinen, Tiina (2004): *Kulttuurit keskuudessamme.* Turun kulttuurikeskus, Turku.
- Keränen, Tuunia (2005a). *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004.* Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 40. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Keränen, Tuunia (2005b). *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003.* Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39. Poliisiammattikorkeakoulu, Espoo.
- Kortteinen, Juhani (1996): *Romanit ja muut perinteiset vähemmistömme.* Teoksessa Dahlgren, Taina & Kortteinen, Juhani & Lång, K.J., Pentikäinen, Merja & Scheinin, Martin (toim.) (1996): *Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Ihmisoikeusliitto r.y.:n julkaisusarja n:o 4.* Yliopistopaino, Helsinki.
- Lepola, Outi (2000): *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa.* Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Liebkind, Karmela (1994): *Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen.* Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) (1994): *Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa.* Gaudeamus, helsinki.
- Makkonen, Timo (2000): *Rasismi Suomessa 2000. Tutkimusraportti.* Ihmisoikeusliitto, Helsinki.
- Oinonen, Eriikka & Blom, Raimo & Melin Harri (2005): *Onni on olla suomalainen? Kansallinen identiteetti ja kansalaisuus. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 1.* Tampereen yliopiston laitosten julkaisut, Tampere.
- Pentikäinen, Juha (1997): *Uskonnollis-kulttuuriset vähemmistöt.* Teoksessa Pentikäinen, Juha & Hiltunen, Marja (toim.) (1997): *Suomen kulttuurivähemmistöt.* Gaudeamus, Helsinki.

töt. Suomen Unesco-toimikunnan julkaisuja No 72. Suomen Unesco-toimikunta, Helsinki.

Perry, Barbara (2001): *In the Name of Hate. Understanding Hate Crimes.* Routledge, New York.

Pitkänen, Pirkko & Kouki, Satu (1999): *Vieraiden kulttuurien kohtaaminen viranomaistyössä.* Edita, Helsinki.

Pohjanpää, Kirsti & Paananen, Seppo & Nieminen, Mauri (2003): *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002.* Tilastokeskus, Helsinki.

Seurujärvi-Kari, Irja & Morottaja, Matti & Pentikäinen, Juha & Hirvonen, Vuokko & Aikio-Puoskari, Ulla (1997): *Suomen saamelaiset.* teoksessa Pentikäinen, Juha & Hiltunen, marja (toim.): *Suomen kulttuurivähemmistöt.* Suomen Unesco-toimikunnan julkaisuja ns. 72. Suomen Unesco-toimikunta, Helsinki.

Shakir, Aysu & Tapanainen, Maippi (toim.) (2005): *Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2004.* Ihmisoikeusliitto, Helsinki.

Sisäasiainministeriö (1998): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1997.* Poliisiosaston julkaisu 4/1998.

Sisäasiainministeriö (1999): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 1998.* Poliisiosaston julkaisu 11/1999.

Sisäasiainministeriö (2000): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 1999.* Poliisiosaston julkaisu 9/2000.

Sisäasiainministeriö (2001): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2000.* Poliisiosaston julkaisu 15/2001.

Sisäasiainministeriö (2002): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2001.* Poliisiosaston julkaisu 12/2002.

Sisäasiainministeriö (2003): *Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus 2002.* Poliisiosaston julkaisu 12/2003.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2004): *Suomen romanit.* Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:2. Helsinki.

Tilastokeskus (2006). (www.tilastokeskus.fi > Tilastot > Tilastot aiheittain > Väestö > Väestörakenne.)

LIITE 1

Aineiston muodostaminen rasismiselvityksissä 1997–2005

- **Vuotta 1997 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin ilmoitukset, joissa ainakin yhden asianomistajan kansalaisuus tai syntymämaa oli muu kuin Suomi. Poiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet (68 rikosnimikettä). Lisäksi aineistoon otettiin mukaan kaikki ilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä tuhotyö, kiihottaminen kansanryhmää vastaan tai syrjintä. Alkuperäisen aineiston koko oli 1 276 ilmoitusta. Nämä kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuotta 1998 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Alkuperäisen aineiston koko oli 4 101 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuotta 1999 koskeva selvitys:** aineistoon poimittiin kaikki rikosilmoitukset, joissa ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen henkilö oli rikoksen uhrina (kansalaisuus tai syntymämaa muu kuin Suomi). Poiminnassa olivat mukana vain tietyt rikosnimikkeet. Alkuperäisen aineiston koko oli 3 547 ilmoitusta. Kaikki ilmoitukset käytiin läpi.
- **Vuosia 2000–2002 koskevat selvitykset:** aineistoon poimittiin 1) kaikki sellaiset rikosilmoitukset, joihin kirjatuissa rikosnimikkeissä todennäköisimmin esiintyy rasistisia piirteitä ja joissa oli asianomistajana ainakin yksi sellainen henkilö, jonka kansalaisuus tai syntymämaa on muu kuin suomi, 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja 3) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt erillisellä rasismikoodilla. Tämän jälkeen kaikki ilmoitukset käytiin läpi. Alkuperäisen aineiston koko vuonna 2000 oli 4 090 ilmoitusta, vuonna 2001 3 762 ilmoitusta ja vuonna 2002 4 122 ilmoitusta.
- **Vuosia 2003–2004 koskevat selvitykset:** aineistoon poimittiin 1) kaikki rikosilmoitukset, jotka poliisi oli merkinnyt rasismikoodilla, 2) kaikki rikosilmoitukset, joissa oli rikosnimikkeenä syrjintä, työsyryntä tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan, 3) rikosilmoitukset, joihin kirjatuissa rikosnimikkeissä rasistisia piirteitä todennäköisimmin ilmenee ja joissa asianomistajana oli ainakin yksi ulkomaalainen tai ulkomaalaissyntyinen eli hänen kansalaisuudekseen ja/tai syntymämaakseen on kirjattu muu kuin suomi ja 4) kaikki rikosilmoitukset, joiden selostusosassa esiintyi kirjainyhdistelmä "rasism" tai "rasist". *Nämä poimintaehdot olivat viimeistä ehtoa lukuun ottamatta samat kuin*

vuosia 2000–2002 koskevissa selvityksissä. Alkuperäisen aineiston koko oli vuonna 2003 4 784 ilmoitusta ja vuonna 2004 5 121 ilmoitusta. Kaikkia ilmoituksia ei käyty läpi, vaan niiden joukosta poimittiin hakusanoilla varsinainen aineisto.

- **Vuotta 2005 koskeva selvitys:** aineisto muodostettiin samalla tavalla kuin vuosina 2003 ja 2004. Alkuperäisen aineiston (raaka-aineiston) koko oli 5 441 ilmoitusta.
- Aineistojen keruutapoja on muutettu, koska on pyritty löytämään parempia ja ajanmukaisempia tapoja kerätä aineisto. Vuoden 2003 keruun uudistamisen tavoitteena oli toisaalta saada mukaan sellaisia tapauksia, jotka olisivat aikaisemmin voineet jäädä aineiston ulkopuolelle (”rasism”/”rasist” -poimintaehto raaka-aineiston poimintavaiheessa), ja toisaalta vähentää sellaisten luettavien ilmoitusten määrää, jotka saadaan valituilla poimintaehdoilla, mutta jotka eivät kuitenkaan sisällä rasismia (tämän vuoksi käytettiin hakusanoja poiminnan toisessa vaiheessa). Tämä tapa on osoittautunut hyväksi ja sitä on nyt toistettu kolmena vuotena peräkkäin, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia keskenään.

LIITE 2

Poiminnassa mukana olleet rikosnimikkeet (poimintaehto 3)

Heitteillepano
Ilkivalta
Julkisrauhan rikkominen
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan
Kotirauhan rikkominen
Kunnianloukkaus
Kuolemantuottamus
Laiton sikiön lähdettäminen
Laiton sikiön lähdettäminen naisen tahtomatta
Laiton sikiön lähdettäminen yritys naisen tahtomatta
Laiton sikiön(sä) lähdettäminen yritys
Laiton sikiönsä lähdettäminen
Laiton uhkaus
Laittoman maahantulon järjestäminen
Lapsen omavaltainen huostaanotto
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys
Lapsensurma
Lapsensurman yritys
Lievä pahoinpitely
Lievä vahingonteko
Lähestymiskiellon rikkominen
Murha
Murhan yritys
Pahoinpitely
Pahoinpitelyn yritys
Pakottaminen
Pakottaminen seksuaaliseen tekoon
Pakottaminen sukupuoliyhteyteen
Pelastustoimen laiminlyönti
Raiskauksen yritys
Raiskaus
Sukupuoliyhteyteen pakottamisen yritys
Surma
Surman yritys
Syrjintä
Tapon yritys
Tappeluun osallistuminen
Tappo
Tuhotyö
Tuhotyön yritys
Tuottamuksellinen vapaudenriisto
Työsyrjintä

Törkeä julkisrauhan rikkominen
Törkeä kotirauhan rikkominen
Törkeä kunnianloukkaus
Törkeä kuolemantuottamus
Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
Törkeä pahoinpitely
Törkeä raiskaus
Törkeä tuhotyö
Törkeä vahingonteko
Törkeä vammantuottamus
Törkeä vapaudenriisto
Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yritys
Törkeän luvattoman käytön yritys
Törkeän pahoinpitelyn yritys
Törkeän raiskauksen yritys
Törkeän tuhotyön yritys
Vaaran aiheuttaminen
Vahingonteko
Vammantuottamus
Vapaudenriisto
Väkivaltainen yksityisen kotirauhan rikkominen
Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

LIITE 3

Muuttujien luokituksista

- *Tapahtumapaikka.* Tapahtumapaikat luokiteltiin kymmeneen eri luokkaan: 1) uhrin asunto, 2) muu asunto, 3) uhrin asuintalon piha tai porraskäytävä, 4) muu piha tai porraskäytävä, 5) koulu tai koulualue, 6) baari, ravintola, tanssipaikka, 7) muu julkinen rakennus, 8) tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka, 9) julkinen kulkuväline ja 10) muu paikka/ei tiedossa. Uhrin asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin sisällä uhrin asunnossa tapahtuneet teot, ulkoapäin uhrin asuntoon kohdistuneet teot kuten ikkunan tai ovien särkemiset sekä uhrin saamat kirjeet, puhelinoitot ja tekstiviestit. Muussa asunnossa tapahtuneiksi luokiteltiin jonkun muun henkilön kuin uhrin asunnossa tapahtuneet teot. Uhrin asuintalon pihassa tai porraskäytävässä tapahtuneiksi luokiteltiin sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet uhrin asuintalon pihassa, parkkipaikalla, porraskäytävässä tai esimerkiksi pesutuvassa. "Muu piha tai porraskäytävä" -luokkaan luokiteltiin vastaavasti sellaiset teot, jotka olivat tapahtuneet jonkun muun henkilön pihalla tai vieraassa porraskäytävässä. Koulussa tai koulualueella tapahtuneiksi luokiteltiin koulurakennuksessa tai koulun pihalla tapahtuneet teot. "Baari, ravintola, tanssipaikka" -luokkaan kuuluivat sisällä ravintoloissa ja baareissa tapahtuneet rikokset. Tähän luokkaan luokiteltiin myös ravintolaan ulkoapäin kohdistuneet teot kuten ikkunoiden rikkomiset. Muissa julkisissa rakennuksissa tapahtuneiksi luokiteltiin esimerkiksi kaupoissa, ostoskeskuksissa ja julkisissa virastorakennuksissa tapahtuneet teot. "Tie tai katu, tori tai muu julkinen paikka" -luokkaan kuuluivat kaikki ulkona julkisella paikalla tapahtuneet rikokset, kuten kadulla, torilla, puistossa tai ravintolan edustalla tapahtuneet rikokset. Tähän luokkaan luokiteltiin myös liikenneasemilla tapahtuneet rikokset. Julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneiksi luokiteltiin bussissa, junassa, raitiovaunussa, matkustajalaivalla tai taksissa sattuneet rikokset. Sellaiset rikokset, joissa tapahtumapaikka ei ollut tiedossa tai joita ei voitu luokitella mihinkään edellä mainituista luokista, luokiteltiin viimeiseen luokkaan "muu paikka/ei tiedossa". Edellä mainituista luokista yksityistä tilaa on oikeastaan vain uhrin asunto tai muu asunto.

Taulukointeja varten luokkia yhdisteltiin seuraavasti. Julkisella ulkoilmapaikalla tapahtuneiksi luokiteltiin ulkona julkisella paikalla tapahtuneet ja julkisissa kulkuvälineissä tapahtuneet rikokset (luokat 8 ja 9). Ravintolassa tai muussa julkisessa rakennuksessa tapahtuneiksi luokiteltiin luokat 6 ja 7. Uhrin pihalla tai porraskäytävässä ja muulla pihalla tai porraskäytävässä tapahtuneet rikokset (luokat 3 ja 4) yhdis-

tettiin luokkaan ”piha tai porraskäytävä”. Uhrin asunnossa tai muussa asunnossa tapahtuneet rikokset (luokat 1 ja 2) yhdistettiin luokkaan ”asunto”. Jäljelle jääneet luokat (5 ja 10) jäivät luokkaan ”muu”.

- Tapahtuma-aika. Tapahtuma-aika luokiteltiin 7 eri luokkaan: 1) aamu, 2) päivä, 3) ilta, 4) yö, 5) ilta-yö-aamu, 6) muu aika ja 7) ei tiedossa. Aamulla tapahtuneiksi luokiteltiin klo 5,00–10,59 tapahtuneet rikokset, päivällä tapahtuneiksi klo 11,00–16,59 tapahtuneet rikokset, illalla tapahtuneiksi klo 17,00–22,59 sattuneet teot ja yöllä tapahtuneiksi klo 23,00–04,59 tapahtuneet rikokset. Luokkaan ”ilta-yö-aamu” luokiteltiin illan ja aamun välillä tapahtuneet rikokset, joiden tarkka tapahtuma-aika ei ollut tiedossa. ”Muu aika” -luokkaan luokiteltiin esimerkiksi aamun ja illan välillä tapahtuneet rikokset ja sellaiset rikokset, joita ei voitu luokitella muihin edellä mainittuihin luokkiin. ”Ei tiedossa” -luokkaan jäivät sellaiset rikokset, joiden tapahtuma-aika ei ollut lainkaan tiedossa.

Taulukointeja varten yhdistettiin luokat ”aamu” ja ”päivä” (1 ja 2) luokaksi ”aamu tai päivä”. Illalla tapahtuneet rikokset säilyivät omana luokkanaan. Yöllä tapahtuneiksi yhdistettiin yöllä tapahtuneet ja luokkaan ”ilta-yö-aamu” luokitellut rikokset (4 ja 5). Luokkaan ”muu” jäivät muuhun aikaan tapahtuneet rikokset ja rikokset, joiden tapahtuma-aika ei ollut tiedossa.

- *Uhrin suhde epäiltyyn.* ”Uhrin suhde epäiltyyn” -muuttujassa oli seitsemän luokkaa. Tuntematon-luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa ilmoituksessa mainittiin epäillyn olevan uhrille tuntematon tai joissa puhuttiin epäilystä, ”joka myöhemmin osoittautui X:ksi”. Tähän luokkaan luokiteltiin myös sellaiset tapaukset, joissa voitiin muuten päätellä epäillyn olevan todennäköisesti uhrille tuntematon. Asiakassuhde-luokkaan luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhrin ja epäillyn välillä oli jonkinlainen asiakassuhde, esimerkiksi uhri oli ravintolan asiakas ja epäilty ravintolan työntekijä tai toisinpäin. Sellaiset tapaukset, joissa uhri mainitsi tuntevansa epäillyn tai ainakin tietävänsä epäillyn ulkonäöltä tai nimeltä, luokiteltiin luokkaan ”tuttu”. Myös samaa koulua käyvät nuoret luokiteltiin tähän luokkaan. Samassa työpaikassa työskentelevien tekemät rikokset luokiteltiin työtoverin tekemäksi. Luokkaan ”naapuri” luokiteltiin sellaiset tapaukset, joissa uhri ja epäilty olivat seinänaapureita tai asuivat samassa tai lähekkäisissä taloissa. Sellaiset ilmoitukset, joista uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi, luokiteltiin luokkaan ”ei voi sanoa”. Tähän luokkaan luokiteltiin myös sellaiset tapaukset, joissa uhrin ja epäillyn suhdetta ei voitu määrittellä sen takia, että varsinaista uhria ei ollut (esim. yleisesti

ulkomaalaisia vastaan suunnatut rikokset). Rikokset, joissa epäilty ei ollut tiedossa, jäivät luokkaan ”epäilty ei tiedossa”.

Taulukointeja varten tuttujen ja työtoverien tekemät rikokset yhdistettiin samaan luokkaan. Luokat ”tuntematon”, ”asiakassuhde” ja ”naapuri” säilyivät entisellään. Rikokset, joissa uhrin ja epäillyn suhde ei käynyt ilmi tai joissa epäilty ei ollut tiedossa, yhdistettiin samaan luokkaan.

- Sekä uhrien että epäiltyjen *ikä* luokiteltiin kuuteen luokkaan: 1) alle 15, 2) 15–24, 3) 25–34, 4) 35–44, 5) 45–54 ja 6) 55 tai yli. Taulukointeja varten ikä luokiteltiin kolmeen luokkaan: 1) alle 25, 2) 25–44 ja 3) 45 tai yli.
- *Rikosnimikkeiden* osalta liitettiin muutamia luokkia yhteen luvusta 3.4. (Rasistiset rikokset tapahtumapaikan- ja ajan mukaan) lähtien, kun tarkasteltiin neljää yleisintä rikosnimikettä. Pahoinpitelyn yritykset ja eriaisteiset pahoinpitelyt (lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeän pahoinpitelyn yritys, törkeä pahoinpitely) yhdistettiin luokkaan ”pahoinpitely” ja eriaisteiset vahingonteot (lievä vahingonteko ja vahingonteko) yhdistettiin luokkaan ”vahingonteko”. Kunnianloukkaukset säilyivät omana luokkana, samoin kuin laittomat uhkaukset. Loput rikosnimikkeet jäivät luokkaan ”muu”.

LIITETAULUKKO 1. Päärikosnimikkeet rasistisiksi luokitelluissa rikosilmoituksissa (yleisyysjärjestyksessä).

Päärikosnimikkeet	N	%
Pahoinpitely	205	30,6
Kunnianloukkaus	94	14,1
Laiton uhkaus	82	12,3
Vahingonteko	66	9,9
Lievä pahoinpitely	54	8,1
Syrjintä	35	5,2
Lievä vahingonteko	24	3,6
Kotirauhan rikkominen	17	2,5
Pahoinpitelyn yritys	15	2,2
Törkeä pahoinpitely	12	1,8
Törkeä kotirauhan rikkominen	7	1,0
Ilkivalta	6	0,9
Liikenne rikkomus	5	0,7
Väärennys	5	0,7
Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen	4	0,6
Törkeä tuho työ	3	0,4
Vammantuottamus	3	0,4
Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	3	0,4
Muu tutkinta	3	0,4
Törkeän pahoinpitelyn yritys	3	0,4
Varkauden yritys	2	0,3
Tapon yritys	2	0,3
Ryöstö	2	0,3
Työsyryntä	2	0,3
Väärän henkilötiedon antaminen	1	0,1
Liikenneturvallisuuden vaarantaminen	1	0,1
Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen	1	0,1
Varkaus	1	0,1
Tuhotyön yritys	1	0,1
Tietomurto	1	0,1
Hallinnan loukkaus	1	0,1
Törkeä julkisrauhan rikkominen	1	0,1
Tietoliikenteen häirintä	1	0,1
Näpistys	1	0,1
Petos	1	0,1
Kätkemisrikkomus	1	0,1
Maksuvälinepetos	1	0,1
Lähestymiskiellon rikkominen	1	0,1
Väärä ilmianto	1	0,1
Yhteensä	669	100

LIITETAULUKKO 2. Racististen rikosten uhrien kansalaisuudet (yleisyysjärjestyksessä).

Kansallisuus	N	%
Suomi	298	49,4
Somalia	51	8,5
Venäjä	35	5,8
Turkki	24	4,0
Afganistan	22	3,6
Irak	19	3,2
Iran	16	2,7
Sudan	16	2,7
Jugoslavia	10	1,7
Marokko	8	1,3
Thaimaa	6	1,0
Viro	6	1,0
Kenia	5	0,8
Kreikka	4	0,7
Nigeria	4	0,7
Jordania	4	0,7
Intia	4	0,7
Eritrea	4	0,7
Tunisia	4	0,7
Ukraina	3	0,5
Bangladesh	3	0,5
Vietnam	3	0,5
Sierra Leone	3	0,5
Tanska	2	0,3
Syyria	2	0,3
Etiopia	2	0,3
Egypti	2	0,3
Bosnia-Hertzegovina	2	0,3
Kiina	2	0,3
Tansania	2	0,3
Kongo-Kinshasa	2	0,3
Saksa	2	0,3
Alankomaat	2	0,3
Ruotsi	2	0,3
Yhdysvallat	2	0,3
Algeria	1	0,2
Libya	1	0,2
Ruanda	1	0,2
Angola	1	0,2
Britannia	1	0,2
Kuuba	1	0,2
Liettua	1	0,2
Gambia	1	0,2
Uganda	1	0,2
Espanja	1	0,2
Serbia ja Montenegro	1	0,2
Kroatia	1	0,2
Norsunluurannikko	1	0,2
Sambia	1	0,2
Ghana	1	0,2
El Salvador	1	0,2
Puola	1	0,2
Zaire	1	0,2
Italia	1	0,2
Vailla kansalaisuutta	3	0,5
Kansalaisuus ei tiedossa	5	0,8
Yhteensä	603	100

LIITETAULUKKO 3. Rasististen rikosten uhrien syntymämaat (yleisyysjärjestyksessä).

Syntymämaa	N	%
Suomi	180	29,9
Somalia	79	13,1
Turkki	33	5,5
Venäjä	28	4,6
Iran	24	4,0
Sudan	21	3,5
Neuvostoliitto	20	3,3
Afganistan	19	3,2
Irak	19	3,2
Marokko	13	2,2
Thaimaa	11	1,8
Etiopia	10	1,7
Ruotsi	10	1,7
Jugoslavia	9	1,5
Viro	8	1,3
Bangladesh	6	1,0
Tunisia	6	1,0
Kenia	5	0,8
Intia	5	0,8
Jordania	5	0,8
Nigeria	5	0,8
Norsunluurannikko	4	0,7
Kreikka	4	0,7
Vietnam	4	0,7
Sierra Leone	3	0,5
Syyria	3	0,5
Kongo-Kinshasa	3	0,5
Alankomaat	2	0,3
Egypti	2	0,3
Yhdysvallat	2	0,3
Saksa	2	0,3
Algeria	2	0,3
Ranska	2	0,3
Sambia	2	0,3
Pakistan	2	0,3
Bosnia-Hertzegovina	2	0,3
Kiina	2	0,3
Angola	2	0,3
Tansania	2	0,3
El Salvador	1	0,2
Bulgaria	1	0,2
Ghana	1	0,2
Libya	1	0,2
Israel	1	0,2
Hong Kong	1	0,2
Nicaragua	1	0,2
Bambia	1	0,2
Liberia	1	0,2
Kuwait	1	0,2
Uganda	1	0,2
Ukraina	1	0,2
Puola	1	0,2
Espanja	1	0,2
Italia	1	0,2
Ruanda	1	0,2
Unkari	1	0,2
Britannia	1	0,2
Kuuba	1	0,2
Albania	1	0,2
Ei tiedossa	22	3,6
Yhteensä	603	100

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia (ISSN 1455-8262)

Tanja Noponen: "Ei muuta paikkaa". Tutkimus poliisin päihtymyssuojan kanta-asiakkaista. 26/2006. (16,00 €)

Johan Bäckman: Itämafia. Uhkakuvapolitiikka, rikosilmiöt ja kulttuuriset merkitykset. 25/2006. (26,00 €)

Marja-Liisa Laapio: Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. 24/2005. (20,00 €)

Mari Kalliala: Poliitikkaa toisaalla. Poliittinen liike ja laiton toiminta. 23/2005. (18,00 €)

Seppo Kolehmainen: Järjestyslaki – Susi jo syntyessään? Järjestyslain valmistelun arviointi. 22/2005. (14,00 €)

Markku Heiskanen & Outi Roivainen: Helsinki! Tutkimus helsinkiläisten turvallisuudesta ja Helsingin poliisin palvelukyvyistä. 21/2005. (23,76 €)

Aarne Kinnunen & Riikka Perälä & Tarja Tuttavainen-Levanoja: Poliisin huumevalvontaprojekti pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus. 20/2005. 15,00 €

Petri Raivola & Reija Taiha-Vepsäläinen: Työrukkasia ja visionäärejä. AMK-muotoisilta päällystökursseilta valmistuneiden näkemyksiä opinnoistaan ja valmiuksistaan. 19/2004. (11,88 €)

Pekka Santtila et al.: How far from home offenders travel. An international comparison of crime trips in homicide, rape, burglary, and robbery cases. 18/2004. (10,80 €)

Anne Alvesalo & Pekka Santtila: Pahat pojat – elokuva ja rikollisuus. "Saanu ehkä vähän ideaa, mut omaa päätä sitä kummiski käyttää". 17/2004. (11,88 €)

Markku Heiskanen & Reino Sirén & Outi Roivainen: Rikollisuus kunnissa. Tilastollinen tutkimus Suomen kuntien väkivalta- ja omaisuusrikollisuuteen vaikuttavista tekijöistä. 16/2003. (16,20 €)

Merja Määttänen: Tienraivaajapoliisit. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien poliisien rekrytoitumisesta ja kokemuksista poliisin työssä. 15/2003. (12,96 €)

(Hintoihin sisältyy alv 8 %)

Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat (ISSN 1455-8270)

Anne Alvesalo & Ari-Matti Nuutila: Rangaistava työn turvattomuus.
13/2006. (21,00 €)

Anne Jokinen: Rikos jää tekijän mieleen. Muistijälkitesti rikostutkimamennel-
mänä. 12/2005. (20,00 €)

Nina Pelkonen: Kriisin ABC. Käsikirja poliisin käyttöön. 11/2005. (10,80 €)

**Arto Hankilanoja: Työturvallisuus ja vastuun kohdentuminen poliisihallin-
nossa.** 10/2003. (15,12 €)

Kimmo Himberg: Tekninen rikostutkinta. Johdatus forensiseen tieteeseen.
9/2002. (12,96 €)

Marketta Vesisenaho: Poliisialan sanasto. Suomi-ruotsi-englanti.
8/2002. (10,80 €)

Urpo Sarala: Poliisitoimen kehittämisen johtaminen. 7/2001. 16,35 €

Ellonen Erkki et al.: Etiikka ja poliisin työ. 6/2000. (14,54 €)

Laura Ervo: Esitutinnan optimaalisuus. Oikeudellisessa viitekehyksessä.
5/2000. (9,17 €)

Hannu Kiehelä & Virta Sirpa (toim.): Lähipoliisi lähestymistapana.
4/1999. (16,26 €)

Jyrki Wasastjerna: Johdatus poliisin kansainväliseen yhteistyöhön.
3/1999. (14,62 €)

Ahti Laitinen & Erja Virta: Talousrikokset. Teoria ja käytäntö.
2/1998. (12,53 €)

Erkki Ellonen et al.: *Polisarbetets psykologi* 1/1998 (18,35 €)

(Hintoihin sisältyy alv 8 %)

Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita (ISSN 1455-8289)

Marianna Piippo, Risto Kangas & Juha Kääriäinen: Paikallisen turvallisuusyhteistyön arviointi viiden kunnan alueella. 51/2005 Julkaistu vain Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/julkaisut

Poliisin johtamisen kehittämisen valtakunnalliset kehittämislinjaukset 2006–2010. Työryhmän loppuraportti. 50/2006. (10,80 €)

Anne Alvesalo, Sari Heiskanen, Janne Laukkanen & Erja Virta (toim.): Huokuva talous. Juhlajulkaisu Markku Hirvonen 60 vuotta. 49/2006. 24 €

Anne Alvesalo, Sari Heiskanen & Erja Virta. Suomen talousrikoskontrollijärjestelmä. 48/2006. Julkaistu vain Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/julkaisut

Kati Rantala & Sirpa Virta (toim.): Tieto – mahdollisuus, uhka vai turva? 47/2006. (14,00 €)

Markku Heiskanen & Risto Honkonen: Poliisi ja muutos. Asiantuntijoiden arvio sisäisen turvallisuuden tulevasta kehityksestä. 46/2005. 10,80 €

Janne Laukkanen & Leena Mäkipää: Liiketoimintakiellon valvontavelvollisuuden laajentaminen. 45/2005. Julkaistu vain Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/julkaisut

Janne Laukkanen: Laittoman yrittäjän jäljillä. Arviointitutkimus liiketoimintakiellon valvonnan ohjeistamisen vaikutuksesta. 44/2005. Julkaistu vain Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/julkaisut

Tanja Noponen: Poliisin suorittamat päihtyneiden säilöönotot ja säilöönottojen asiakaskunta Helsingissä. 43/2005. Julkaistu vain Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/julkaisut

Tomi Jansson: Saatanan vasikka. Todistajien uhkailu Suomessa. 42/2005. (10,80 €)

Seppo Immonen & Matti Vuorinen: Kihlakuntaudistus, poliisitoiminta ja turvallisuusyhteistyö. Tutkimus Etelä-Suomen läänin poliisipalvelujen, poliisin organisaation, strategisen johtamisen ja ennakoivan paikallisen turvallisuusyhteistyön kehittämisestä. 41/2005. (16,00 €)

Tuunia Keränen: Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2004. 40/2005. (10,80 €)

Tuunia Keränen: Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. 39/2005. (10,80 €)

(Hintoihin sisältyy alv 8 %)